

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 / 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1972 | ΛΡ10. 3 - 4

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XLIX. Ὁ ἔχων ἀγάπην ἐν Χριστῷ ποιησάτω τὰ τοῦ Χριστοῦ παραγγέλματα. 2. τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τίς δύναται ἐξηγήσασθαι; 3. τὸ μεγαλεῖον τῆς καλλονῆς αὐτοῦ τίς ἀρκετὸς ἐξειπεῖν; 4. τὸ ὕψος, εἰς ὃ ἀνάγει ἡ ἀγάπη, 5 ἀνεκδιήγητόν ἐστιν. 5. ἀγάπη κολλᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ, ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν, ἀγάπη πάντα ἀνέχεται, πάντα μακροθυμεῖ· οὐδὲν βάνουσον ἐν ἀγάπῃ, οὐδὲν ὑπερήφανον· ἀγάπη σχίσμα οὐκ ἔχει, ἀγάπη οὐ στασιάζει, ἀγάπη πάντα ποιεῖ ἐν ὁμοιοίᾳ· ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐτελειώθησαν πάντες 10 οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, δίχα ἀγάπης οὐδὲν εὐάρεστόν ἐστιν τῷ Θεῷ. 6. ἐν ἀγάπῃ προσελάβετο ἡμᾶς ὁ δεσπότης· διὰ τὴν ἀγάπην, ἣν ἔσχεν πρὸς ἡμᾶς, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ κύριος ἡμῶν ἐν θελήματι Θεοῦ, καὶ τὴν σάρκα ὑπὲρ τῆς σαρκὸς ἡμῶν καὶ 15 τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

1. Πρβ. Α' Κορ. 13. Β' Τιμ. 1,13. Ἰω. 14,15.21. 23. 15,10. Α' Ἰω. 5,1-3. 2. Πρβ. Κολοσ. 3,14. 5. Α' Πέτρ. 4,8. Παροιμ. 10,12. Ἰακ. 5, 20. Πρβ. Ψαλμ. 84,3. Πρβ. Α' Κορ. 13,4-7. Ἐφ. 4,2. Πρβ. Α' Ἰω. 2,5. 4,18. Κολοσ. 3,14. Πρβλ. Α' Κορ. 13,1-3. 12. Πρβ. Κλήμ. Α' 7,4. 12,7. 21,6. Πρβ. Ἐφ. 1,3-9. Γαλ. 1,4. 2,20. Ἰω. 3,16. 6,51. 15,12 ἔ. Α' Ἰω. 4,9 ἔ.

5 ἀγάπη : ἡ ἀγάπη I | 10 ἐστιν ΑΙΣ: λ. Α | 11 ἡμᾶς: ὑμᾶς I | 12/13 δέδωκεν I | 14 Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν I | 15 τῶν ψυχῶν: τῆς ψυχῆς I.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XLIX. Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἀγάπην εἰς τὸν Χριστόν, νὰ ἐκτελῇ τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ. 2. Ποῖος ἤμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; 3. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ὠραιότητος Αὐτοῦ ποῖος εἶναι ἀρκετὰ ἰκανὸς εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσῃ; 4. Τὸ ὕψος, εἰς τὸ ὅποῖον ἀνεβάζει ἡ ἀγάπη, εἶναι ἀνεκδιήγητον (ἀνερμήνευτον). 5. Ἡ ἀγάπη προσκολλᾷ ἡμᾶς εἰς τὸν Θεόν, ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν, ἡ ἀγάπη τὰ πάντα ἀνέχεται, δι' ὅλα μακροθυμεῖ· τίποτε τὸ βάνουσον (τὸ θηριῶδες καὶ ἄγριον) εἰς τὴν ἀγάπην, τίποτε τὸ ὑπερήφανον (δὲν ὑπάρχει)· ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει σχίσμα, ἡ ἀγάπη δὲν στασιάζει, ἡ ἀγάπη τὰ πάντα κάμνει μὲ ὁμόνοιαν· εἰς τὴν ἀγάπην ἐτελειώθησαν (ἔγιναν τέλειοι) ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς τὴν ἀγάπην τίποτε δὲν εἶναι εὐάρεστον (εὐχάριστον καὶ εὐπρόσδεκτον) εἰς τὸν Θεόν. 6. Ἐν ἀγάπῃ (ἐξ ἀγάπης) μᾶς προσέλαβεν (εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του) ὁ Δεσπότης· διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν εἶχε πρὸς ἡμᾶς, ἔδωκε τὸ αἷμά Του ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν σάρκα Του ὑπὲρ τῆς σαρκὸς μας καὶ τὴν ψυχὴν Του ὑπὲρ τῶν ψυχῶν μας.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τηλεόρασις καὶ τρυφερὰ ἡλικία.

Ἡ Τηλεόρασις, μὲ τὴν ραγδαίαν διάδοσίν της ὡς ἐνημερωτικοῦ καὶ ψυχαγωγικοῦ μέσου, διαδραματίζει σήμερον τὸ ὑπ' ἀρ. I μέρος εἰς τὴν ἠθικοπλαστικὴν διαμόρφωσιν τῆς νεότητος. Διὰ τοῦτο, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῆς Πολιτείας καὶ ὄχι εἰς ἐκείνας τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, τῆς ὁποίας τὰ ἠθικὰ κριτήρια εἶναι ἐλαστικώτερα, θὰ ἔδει νὰ εἶναι προσεκτικώτερα ἢ ἐπιλογή τοῦ προγράμματος τῶν ἐκπομπῶν, ὡς καὶ τῶν ὥρῶν μεταδόσεως αὐτῶν, ὥστε ἡ τρυφερὰ ἡλικία νὰ μὴ βλάπτεται ψυχικῶς. Τὰ παιδιὰ, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πείρα, θέλγονται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῶν τηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν καὶ ὅταν αὐταὶ δὲν εἶναι κατάλληλοι δι' αὐτὰ, ζημιοῦνται ἠθικῶς. Τὸ πρόβλημα ἔχει μίαν εὔκολον λύσιν. Αὕτη ἐγκείται εἰς τὴν μετατόπισιν τῶν ἀκαταλλήλων διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἐκπομπῶν εἰς ὥρας προκεχωρημένας, ὥστε νὰ εἶναι ἀπίθανος ἡ παρακολούθησις των ἀπὸ τοὺς μικροὺς. Φυσικά, εἶναι καὶ τῶν γονέων χρέος νὰ μεριμνοῦν σχετικῶς, ὥστε τὰ τέκνα των νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ παρακολουθήσων τοιαύτας ἐκπομπάς.

Οἱ νεωκόροι.

Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον, οἱ νεωκόροι νὰ στεροῦνται τῆς σχετικῆς ἀγωγῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κοσμίαν ἐμφάνισιν καὶ συμπεριφορὰν των ἐντὸς τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λατρείας. Ἡ εὐθύνη δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς αὐτοὺς, ἀνθρώπους συνήθως ὀλιγογραμμάτους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν φυσικὸν προϊοτάμενόν των, τὸν ἐφημέριον. Οὗτος πρέπει νὰ φρονιματίζῃ διὰ καταλλήλων νοουθεσιῶν καὶ ὑποδείξεων τὸν νεωκόρον, ὥστε ὁ τελευταῖος νὰ ἐκτελεῖ τὰ καθήκοντά του εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν, ἀποφευγομένων οὕτω οκαρδαλιστικῶν ἐντυπώσεων εἰς τὸ ἐκκλησίασμα καὶ διαταραχῆς τῆς λατρείας. Μὲ ὀλίγην καλὴν θέλησιν καὶ προσοχὴν θὰ ἦτο ἀσφαλῶς εὔκολον νὰ ἐκλείψῃ τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπου παρατηρεῖται.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟ

Γ'

“Υστερ’ ἀπ’ τὴν ὑπόμνησι τῶν κυριωτέρων αἰσθητικῶν κατηγοριῶν, τῶν εἰδῶν, φορέων καὶ συστατικῶν στοιχείων τοῦ Ὁραίου, εἶναι εὐκολώτερος ὁ προσανατολισμὸς στὴν πορεία τῆς ἐπισημάνσεως τῶν σχέσεων θρησκείας καὶ Ὁραίου κι’ εἰδικώτερα Χριστιανισμοῦ καὶ Ὁραίου.

Πρῶτα—πρῶτα πρέπει νὰ τονισθῆ, πὼς τὸ Ὁραῖο ἀποτελεῖ μιὰ αὐτόνομη κι’ αὐτοτελῆ περιοχὴ τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, πὸν πρέπει νὰ διακρίνεται ἀπ’ τὶς θρησκευτικὰς ἀξίες. Ἐν ὁ Hölderlin κι’ ἄλλοι διέλυαν τὴ θρησκεία μέσα στὸ Ὁραῖο καὶ τὴν ὑπέτασσαν στὸν αἰσθητικισμό, ἀντίθετα ἢ σημερινὴ ἀξιολογικὴ φιλοσοφία βοηθεῖ νὰ κατανοήσωμε τὶς σαφεῖς ὁροθετικὰς γραμμὰς, πὸν ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὶς δυὸ περιοχὰς τοῦ πνευματικοῦ βίου.

Αὐτὰς διακρίνονται γιὰ τὴ σχέσι τους πρὸς τὸ Ὑπερβατικόν. Ἐν τὸ θρησκευτικὸ βίωμα δὲν μπορῆ νὰ νοηθῆ χωρὶς τὸν σταθερὸ προσανατολισμὸ τῆς ψυχῆς στὴ σφαῖρα τοῦ Ὑπερβατικοῦ,

Ἡ τακτικὴ Ἰ. Ἐξομολόγησις.

Οἱ συνειδητοὶ καὶ φωτισμένοι πιστοὶ δὲν ἀμελοῦν νὰ προσέρχονται τακτικῶς εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας (Ἰ. Ἐξομολόγησις), ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μετέχουν καὶ εἰς τὴν Θεῖαν Ἐδ-
 χαριστίαν ἐν ε ρ γ ὠ ς καὶ ἀ ξ ί ω ς. Ἐλλὰ διὰ νὰ συμβαίη τοῦτο εἰς εὐρύτεραν κλίμακα, θὰ ἔδει ὁ ποιμὴν νὰ προβάλλῃ τὸ καθήκον τοῦτο τῶν ζώντων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μὲ κατάλληλον διαφώτισιν, τόσον διὰ τοῦ κηρύγματος, ὅσον καὶ διὰ τῶν ἐπὶ μέρους νοουθειῶν. Καρποφόρον εἶναι τὸ ποιμαντικὸν ἔργον, ὅταν ἐξασφαλίξῃ καὶ προάγῃ κυρίως τὴν εἰς τὰ Μυστήρια ταῦτα συμμετοχὴν τῶν πιστῶν, διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς πνευματικῆς προόδου τοῦ ποιμνίου. Ἀνθοῦσα καὶ ζῶσα ἐνορία εἶναι, πράγματι ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ μέλη εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν μὲσω τῆς λατρείας καὶ ἰδιαίτερος διὰ τῆς μυστηριακῆς ἐπαφῆς πρὸς Αὐτήν.

ἀντίθετα τὸ αἰσθητικὸ βίωμα μπορεῖ νὰ εἶναι τέλειο μέσα στὴν ἔμμονη περιοχὴ τῶν ἐνδοκοσμικῶν αἰσθητικῶν φαινομένων.

Ἐπειτα, ἂν δὲν μπορῆ νὰ νοηθῆ Ἐρησκεία χωρὶς πίστι στὴν ἀπόλυτη πραγματικὴ ὕπαρξι τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι γιὰ τὸν πιστὸ τὸ *ens realissimum*, ἀντίθετα κατὰ τὴν ὥρα τοῦ αἰσθητικοῦ βιώματος ἡ ψυχὴ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴ σχέσι πρὸς τὴν πραγματικότητα τοῦ ἰδεατοῦ περιεχομένου τῶν πλασματικῶν ἀντικειμένων του. Τὸ ζήτημα ἂν ὑπάρχη ἢ ἂν δὲν ὑπάρχη ὁ Θεὸς εἶναι ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου γιὰ τὴ Ἐρησκεία. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα, ἂν ἡ Βεατρίκη τοῦ Δάντη ἢ ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε ἢ ὁ Δημήτρης Καραμάζωφ τοῦ Ντοστογιέφσκυ ἢ ὁ Πάρσιφαλ τοῦ Βάγνερ ἢ ἡ Φραγκογιαννοῦ-Φόνισσα τοῦ Παπαδιαμάντη ὑπῆρξαν ἢ δὲν ὑπῆρξαν ἱστορικὰ πρόσωπα, εἶναι τελείως ἀδιάφορο γιὰ τὴ βίωσι τῆς αἰσθητικῆς ἀξίας τῶν ἔργων, στὰ ὁποῖα παρουσιάζονται τὰ πρόσωπα αὐτά.

Ἡ Ἐρησκεία καὶ τὸ Ὄραϊο διαφέρουν ἀκόμα καὶ στὴ σχέσι τους πρὸς τὶς ἔννοιες «μορφὴ» καὶ «περιεχόμενο». Στὴ Ἐρησκεία τὸ ἐνδιαφέρον συγκεντρώνεται κυρίως στὸ περιεχόμενο, ἐνῶ στὴν αἰσθητικὴν περιοχὴ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μορφὴ κατέχει τὸ πρωτεῖον. Ἐὰν ἐρωτήσωμε «τί συντελεῖ νὰ ἔχη κάτι θρησκευτικὸν χαρακτῆρα», ἡ ἀπάντησις θὰ εἶναι: «Τὸ ὑπεργήϊνο περιεχόμενό του». Ἐὰν ὁμως ἐρωτήσωμε «πῶς ξεπροβάλλει ὁ αἰσθητικὸς χαρακτῆρ ἐνὸς ἀντικειμένου», ἡ ἀπάντησις θὰ εἶναι: «Μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς μορφῆς του»¹⁷. Ὅπως γράφει ὁ Scholz, «ἓνα καλὰ ζωγραφισμένο λάχανο ἀπὸ αἰσθητικὴ ἄποψι δὲν εἶναι χειρότερο ἀπὸ τὴν καλὰ ζωγραφισμένη Ἀνάληψι τοῦ Κυρίου. Ἀσφαλῶς δὲ αἰσθητικὰ θὰ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν κακῶς ζωγραφισμένη Ἀνάληψι»¹⁸.

17. Johannes H e s s e n, *Religionsphilosophie*², München/Basel 1955, σελ. 63 ἔξ.

18. H. S c h o l z, *Religionsphilosophie*², Berlin 1922, σελ. 167.

Ἄλλ' οἱ διαφορὲς αὐτὲς μεταξὺ Θρησκείας καὶ Ὁραίου δὲν σημαίνουν, πὼς δὲν ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους καὶ πολλὰ σημεῖα ἐπαφῆς, συνδέσμου καὶ ἀλληλοβοηθείας. Ποιὰ εἶναι αὐτά;

α') Τὸ Ὁραῖο πρῶτα-πρῶτα μπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ σὰν γέφυρα, ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν Θρησκεία. Κάθε γνήσιο καὶ βαθὺ αἰσθητικὸ βίωμα μπορεῖ νὰ δονήσῃ καὶ τὶς θρησκευτικὰς χορδὰς τῆς ψυχῆς μας. Τὸ Ὁραῖο τῆς φύσεως πάντοτε μᾶς ψιθυρίζει: «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας».

Ὅχι μόνο ἡ βίωσις τοῦ Ὁραίου τῆς φύσεως, μὰ καὶ ἡ ἀπόλαυσις τοῦ Ὁραίου τῆς Τέχνης καὶ μάλιστα τῆς θρησκευτικῆς τέχνης μπορεῖ νὰ φέρῃ ἐσωτερικὸ συγκλονισμό, νὰ ἀναφλέξῃ τὴ νοσταλγία τῆς λυτρώσεως καὶ νὰ ὑποδαυλίσῃ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα. Αὐτὸ ἔκανε τὸν Μπάχ νὰ μὴ διστάζῃ νὰ λέγῃ, πὼς σκοπὸς τῆς μουσικῆς «εἶναι νὰ χρησιμεύῃ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο σὰν μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ τιμᾶμε τὸν Θεὸ καὶ θὰ ζωογονοῦμε τὸ πνεῦμά μας· μουσικὴ δέ, ποὺ δὲν συμμορφώνεται πρὸς τὴν ἀλήθεια αὐτῇ, δὲν εἶναι καθαρὴ μουσικὴ, μὰ σατανικὸς θόρυβος καὶ δυσαρμονία».

Ἡ προσωπικὴ ἐντύπωσίς μας ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψιν μαζί μὲ ἄλλους συναδέλφους στὴ Σοβιετικὴ Ἐνῶσι πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια εἶναι πὼς μιὰ ἀπ' τὶς κύριες αἰτίες, ποὺ συντελοῦν στὸ νὰ ἀναζωπυρώνεται διαρκῶς κι' ἀνανεώνεται ἡ ἔμφυτη εὐσέβεια τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, εἶναι ἡ βίωσις τῶν αἰσθητικῶν θησαυρῶν τοῦ παρελθόντος. Ἡ ἀπληστη μελέτη ἀπ' τοὺς σημερινοὺς ρώσους τῶν παλαιῶν ἀριστουργημάτων τῆς λογοτεχνίας, ἡ ἐπίσκεψιν ἀπ' αὐτοὺς τῶν μουσείων καὶ τῶν πινακοθηκῶν, ποὺ σὲ εἰδικὰς αἰθουσὰς ἐκθέτουν καὶ προβάλλουν ἀριστουργήματα τῆς εἰκονογραφίας ἢ θαυμάσια ἔργα κλασσικῶν ζωγράφων μὲ θρησκευτικὰ θέματα καὶ ἐκκλησιαστικὰ μοτίβα, ἢ ἀκρόασις τῆς κλασσικῆς μουσικῆς, ἢ παρακολούθησις τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ κλασσικοῦ θεάτρου καὶ τῆς ὄπερας, ὅλα αὐτὰ παρέχουν μύριες ἀφορμὰς, γιὰ νὰ δονοῦνται συχνὰ στὶς ψυχὰς τῶν σημερινῶν πολιτῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως θρησκευτικὰς χορδὰς. Τὰ πλήθη τῶν θεατῶν στὸ Μπολσόϊ ἢ στὸ θέατρο ὄπερας «Κύρωφ» τοῦ

Λένινγκραντ παρακολουθοῦν ἀπνευστί τις θαυμάσιες σκηνές κλασσικῶν ἔργων μὲ ἄγιες εἰκόνες, καντήλια, εὐλαβικὲς προσευχῆς καὶ λιτανεῖες. Τέτοιες σκηνές λιτανειῶν καὶ τῆς συγκλονιστικῆς εὐχαριστήριας προσευχῆς τοῦ Κουτούζωφ εἶδαμε κι' ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴ ρωσικὴ ταινία, ποῦ εἶχε σὰν ὑπόθεσι τὸ ἔργο τοῦ Τολστόη «Πόλεμος καὶ εἰρήνη». Χαρακτηριστικὸ εἶναι, πὼς στὰ καταστήματα τῆς Μόσχας μπορεῖ κανεὶς ν' ἀγοράσῃ δίσκους σοβιετικῆς κατασκευῆς, ποῦ ἀποδίδουν λειτουργίαι τοῦ Μπετόβεν ἢ ἄλλα ἔργα κλασσικῆς θρησκευτικῆς μουσικῆς. Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ ἀναφλέγουν τοὺς ἔμφυτους θρησκευτικοὺς σπινθῆρες! Ἡ Τέχνη, — εἴτε μὲ τὴν πνευματικὴ διείσδυσι κι' αἰσθητικὴ συμπάθεια, ποῦ ὑποβοηθεῖ τὴ συνήχησι τῶν ψυχῶν καὶ τὴ βιωματικὴ μετάστασι καὶ συμμετοχὴ στὴν ἀτμόσφαιρα τῶν δημιουργῶν ἢ τῶν ἡρώων τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου, εἴτε μὲ τὴν ὁδὸ τῆς μυστικῆς θεωρίας, μὲ τὴν ὁποία ἐποπτεύομε ἐκστατικὰ τὶς πράξεις τῶν ἡρώων τούτων, εἴτε μὲ τὴν ὁδὸ τῆς ἐσωτερικῆς μιμήσεως καὶ παραγωγῆς μέσα μας συναισθηματικῶν σκιρτημάτων, ἀναλόγων κι' ὁμοίων πρὸς ἐκεῖνα, ποῦ ζωγραφίζονται στὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο—, ἡ Τέχνη λοιπὸν μὲ κάποιον ἀπ' τοὺς τρόπους αὐτοὺς συντελεῖ στὴν ἀναζωογόνησι τῆς Θρησκείας. Τὸ σοβιετικὸ κράτος μὲ τὴ μυωπικὴ ἀθεϊστικὴ πολιτικὴ του πάνω ἀπὸ πενήντα χρόνια προσπαθεῖ νὰ ἐκριζώσῃ τὴ Θρησκεία. Μά, ἐνῶ τὴν διώχνει ἀπ' τὴν πόρτα, ἐκεῖνη ἔρχεται πίσω ἀπ' τὸ παράθυρο. Ἔτσι ἡ ἄμεση μυστικὴ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος στὶς ψυχὰς τῶν ρώσων πρὸς διάσωσι τοῦ πυρῆνος τῆς εὐσεβείας βρίσκει σπουδαῖο ἐξωτερικὸ σύμμαχο στὸ θρησκευτικὸ προσκλητήριον, ποῦ ἀπευθύνει ποικιλοτρόπως σ' αὐτοὺς τὸ βασίλειον τῶν αἰσθητικῶν ἀξιών. Πάντοτε τὰ ἔργα τῆς Τέχνης, ὅπως κι' οἱ καλλονὲς τῆς φύσεως, ἀνάγουν τὸν νοῦ στὸ ἀπόλυτον καὶ πανυπερτέλειον Κάλλον, γιὰτὶ παραπέμπουν «ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ὀρωμένων εἰς τὸν Ὑπέρκαλλον», ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Μέγας Βασίλειος.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

«Γρηγορεῖτε ὑπὲρ τῆς ζωῆς ὑμῶν».
(Διδ. Δώδ. Ἀποστ. XVI,1.).

1. Ζωὴ καὶ θάνατος.

Ἔθεσες ποτέ, ὦ ἄνθρωπε, εἰς ἑαυτὸν τὸ ἐρώτημα «ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μου;». Ἀλλὰ διὰ νὰ βασανίσῃ τὴν σκέψιν σου τοιοῦτον ἐρώτημα, ἔπρεπε πρωτίστως νὰ ἐρευνήσῃς καὶ προσδιορίσῃς τὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς. Διατὶ ἄρα γε ἐπλάσθημεν καὶ διατὶ ὑπάρχομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; Μήπως διὰ νὰ διαιωρίζωμεν τὸ ἀνθρώπινον εἶδος κατ' ἐπιταγὴν τῆς φύσεως, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ τὰ πλεον ἀτελεῖ ἔρπετά καὶ οἱ σκώληκες; Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς αὐτῆς, τῆς τόσον φευγαλαίας; Περιορίζεται μήπως καὶ ἐντοπίζεται ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀγωνιώδη προσπάθειαν τῆς ἐπιβιώσεως καὶ μόνον; «Ἄλλ' οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. δ' 4).

Δὲν εἶναι, λοιπὸν, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἡ βρωῖσις καὶ ἡ πόσις, ἀλλ' ἡ τήρησις τῶν ρημάτων, τῶν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Θεοῦ ἐκπορευομένων. Καὶ γρηγοροῦμεν ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅταν ἐργαζώμεθα οὐχὶ τὴν βρωῖσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρωῖσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἡ δὲ βρωῖσις αὕτη εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Γρηγοροῦμεν ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅταν κοιπῶμεν καὶ ἀναλισκώμεθα οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ περιουσίου, τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταβάντος ἄρτου τῆς ζωῆς, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός· «καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὄν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰωάν. στ' 51). Ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν πίστις καὶ εἰς τὸν πέμψαντα αὐτὸν πατέρα αἴρει τὴν σκιάν τοῦ θανάτου καὶ εἰσάγει τοὺς πιστευόντας «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν», ὡς μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Κύριος· «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰωάν. ε' 24).

Οἱ πάντες γνωρίζουν ὅτι ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας γενεαὶ ἤλθον καὶ παρήλθον. Οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ κατὰ κόσμον δύναμις, οὔτε ἡ ἐπιστήμη ἠδυνήθησαν νὰ μεταβάλουν τὸν ἀτεγκτον νόμον τῆς φθορᾶς. Ἡ φθαρτὴ σὰρξ τοῦ γηίνου σκηνώματός

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

Ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὡς ὄργανον ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ ποιμαντικῆς ἐποικοδομῆς, ὡς καὶ ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς ἀγωγῆς καὶ καλλιέργειας, ἐκδίδεται καὶ τὸ Περιοδικὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», συναπτοστελλόμενον μετὰ τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ὁ τίτλος φανερώνει ὅτι ἀπευθύνεται κυρίως εἰς τοὺς εὐσεβεῖς κληρικούς παντὸς βαθμοῦ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ κατὰ προέκτασιν ἐνδιαφέρει καὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ καὶ τὸ Περιοδικὸν τοῦτο πᾶσαν εὐσεβῆ καὶ φιλόθρησκον ἑλληνορθόδοξον χριστιανικὴν ψυχὴν. Ὁ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» ἐμπεριλαμβάνει ἄρθρα, σκοπὸν ἔχον-

μας ἐπανερχεται εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. Τὸ σωματικὸν κάλλος μαραίνεται καὶ σβύνει ὡς ἄνθος ἐφήμερον. Θησαυροὶ καὶ ἀξιώματα, θρίαμβοι καὶ ἰαχαί, δόξα καὶ τίτλοι, ἐλπίδες καὶ ὄνειρα, ἀρνοῦνται νὰ μᾶς συνοδεύσουν πέραν τοῦ τάφου. Ἐκεῖ ἢ Ἐκκλησία θὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τοὺς ἐπιζῶντας τὴν ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων. Μᾶς ὑπενθυμίζει μίαν σκληρὰν καὶ ἀδυσώπητον ἀλήθειαν· «πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, ὅσα οὐχ ὑπάρχει μετὰ θάνατον, οὐ παραμένει ὁ πλοῦτος, οὐ συνοδεύει ἢ δόξα, ἐπελθὼν γὰρ ὁ θάνατος ταῦτα πάντα ἐξηφάνισται».

Ἐκεῖ, λοιπόν, εἰς τὸν παγερὸν τάφον μαζὶ μὲ τὸ νεκρὸν σῶμα τερματίζεται ὁ κύκλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου; Ὁχι βεβαίως. Διότι ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ πιστεύομεν ὅτι ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς σαρκὸς ἀρχίζει ἡ πραγματικὴ ζωὴ. Ἐκεῖθεν ὁ ἄνθρωπος μεταβαίνει (ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν). Ἐφ' ὅσον ζῶμεν, ὁ ἀγὼν μας πρέπει νὰ στρέφῃται κατὰ τῆς κυριαρχίας τῆς φθαρτῆς σαρκὸς ἐπὶ τοῦ πνεύματος. Ἀπονεκροῦντες τὸ σῶμα, ζωοποιοῦμεν τὸ πνεῦμα. Εἰς τὴν πάλην ταύτην θὰ ἐνδυναμωθῶμεν διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγωγῆς, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν νὰ καταποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς καὶ τὸ φθαρτὸν ὑπὸ τῆς ἀφθαρσίας καὶ νὰ καταντήσωμεν εἰς τὸ τέλειον. Πλησίον τοῦ Χριστοῦ θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ἢ πρὸς τὰ ἄνω πτῆσις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἄρνησις τῶν ἐπιγείων.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

τα τὴν ἐν Χριστῷ πνευματικὴν καλλιέργειαν τῆς προσωπικότητος τοῦ Κληρικοῦ. Ἄρθρα ποιμαντικά, κοινωνικά, ἑορταστικά, ὑμνογραφικά, λειτουργικά, ἀγιολογικά, ὁμολογιακά, ἀγιογραφικά, ἐρμηνευτικά, πατρολογικά, ἐκκλησιολογικά, κηρυκτικά, κατηχητικά, λογοτεχνικά, παιδαγωγικά, κ.λ.π. κ.λ.π. Πάντα δὲ ταῦτα ἀποτελοῦν πλαίσια ἱερά, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται οὐ μόνον ἡ διαφώτισις, ἡ ἐν Χριστῷ ἐποικοδομή, ἡ μόρφωσις καὶ ἡ καλλιέργεια ἡ ἱερατική, ἡ ποιμαντική καὶ ἡ καθόλου ἐκκλησιαστική καὶ θεολογική τοῦ εὐσεβεστάτου ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, ἀλλὰ κατὰ προέκτασιν ἐπιδιώκεται συγχρόνως καὶ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ διαφώτισις παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου καὶ παντὸς εὐλαβοῦς ἀναγνώστου τοῦ «Ἐφημερίου», τοῦ στενωῶς συνδεομένου μετὰ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Προδήλως λοιπὸν τὸ Περιοδικὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», πέραν τῶν ἐποικοδομητικῶν καὶ διαφωτιστικῶν ἄρθρων, ὡς καὶ τῶν ποικίλων εἰδήσεων περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν (Τ.Α.Κ.Ε. καὶ Ο.Δ.Δ.Ε.Π.), αἵτινες ἐνδιαφέρουν κυρίως τοὺς εὐσεβεῖς κληρικούς μας, ἀποτελεῖ συγχρόνως ὄργανον ἀναπτύξεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ μάλιστα ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως μετὰ τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Οὕτω πως δὲ ὁ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» εἶναι διὰ τοὺς εὐσεβεῖς Κληρικούς μας ὑποβοηθητικὸν ὄργανον τῆς καθόλου πνευματικῆς καὶ ποιμαντικῆς αὐτῶν ζωῆς καὶ δράσεως.

Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται, ὅτι δὲν εὐσταθοῦν τὰ παράπονα ἐνίων, διὰ τὴν δῆθεν ὑψηλὴν κράτησιν ἐκ τῶν ἀποδοχῶν των ὑπὲρ τῶν Περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐρωτῶμεν ποῖος ἐργάτης ἢ ὑπάλληλος μισθοδοτούμενος ὑπὸ δημοσίας ἀρχῆς ἢ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν καταβάλλει, κατὰ τὰ ἐκάστοτε ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ Νόμου, ἀνάλογα ποσοστὰ κρατήσεως ἐκ τῶν ἀποδοχῶν του, εἴτε διὰ φορολογικούς σκοποὺς εἴτε δι' ἑμμεσον ἐπικουρίαν εἰδικῶν Ταμείων εἴτε καὶ δι' ἄλλους κοινωνικούς σκοποὺς; Ποῖος ὑπάλληλος δημοσίος, φερ' εἰπεῖν, δὲν καταβάλλει ἐκ τῶν ἀποδοχῶν του ἀνάλογον ποσοστὸν χάριν τῆς ἀγροτικῆς τάξεως (Ο.Γ.Α.), ἤτοι χάριν ὑψίστου κοινωφελοῦς σκοποῦ;

Ὁ ἱερός κληρὸς τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας εἶναι, φύσει τε καὶ θέσει, ἡ ἱερά λευιτικὴ τάξις, δι' ἧς προσφέρονται τοῖς πιστοῖς τὰ Ἅγια Μυστήρια καὶ πάντα τὰ λυτρωτικὰ μέσα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Πάντα τὰ ὑλικά εἰσοδήματα ὁ ἱερός κληρὸς ἐκδέχεται ἐκ τῆς Ἀγίας του Ἐκκλησίας, τοῦ συνόλου δηλονότι τῶν πιστῶν. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δρᾷ, ζῆ καὶ κινεῖται καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνει τὰ μέσα τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία μεριμνᾷ πάντοτε διὰ τὸ ἱερατικόν του ἔργον, διὰ τὴν ἀγωγήν καὶ μόρφωσίν του, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ τὴν παροχὴν εἰς αὐτὸν τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεώς του. Ἡ σεπτὴ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Διοικοῦσα διαρκῆς Ἱ. Σύνοδος, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, συνεχεῖς κατέβαλλον προσπάθειάς διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ὑλικὴν καθόλου ἐξύψωσιν τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου. Τελευταίως δὲ ἐπετεύχθη καὶ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, κατὰ τὸν πλέον ἄριστον τρόπον, ἡ ὀριστικὴ λύσις τοῦ ὅλου οἰκονομικοῦ προβλήματος τοῦ ἱεροῦ κλήρου μας.

Ἡ ἐπιβληθεῖσα λοιπὸν κράτησις ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ κλήρου, οὐχὶ 1%, ὡς κακῶς καὶ ἐξ ἀγνοίας ἀσφαλῶς διαθρυλεῖται, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ 0,50%, τοῦ ὑπολοίπου 0,50% ἀποδιδομένου διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἱερέων—πρέπει δὲ τοῦτο καλῶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ὑπὸ σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς ἱεροῦ κλήρου μας—, δὲν ἀποτελεῖ σ υ ν δ ρ ο μ ῆ ν, ἀλλὰ σ υ μ β ο λ ῆ ν καὶ σ υ ν ε ι σ φ ο ρ ᾶ ν ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς διαφωτίσεως, ἐποικοδομῆς, καλλιέργειας καὶ ἀναπτύξεως ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, ἐν πνεύματι Χριστοῦ, μεταξὺ οὐ μόνον τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὅλου, εἰ δυνατόν, Πληρώματος τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς,

Θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἐνστερνίζεσθε τὰς ἐκτιθεμένας ἀπόψεις ἡμῶν. Θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι καὶ ὑμεῖς διαπνέεσθε ὑπὸ πόθου ἱεροῦ καὶ εὐλαβοῦς, ὥστε νὰ καταστήτε σ υ ν ε ρ γ ο ῖ εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἐποικοδο-

μῆς τοῦ ποιμνίου σας. Τὸ καθήκόν σας, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ εἴπωμεν, εἶναι νὰ μεταδίδετε ἐν φωτισμῷ ἀγίῳ καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ τὰς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας ἀρχὰς εἰς πᾶσαν ἐπιδεκτικὴν ψυχὴν. Ἐν μέσον μεταδόσεως ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως εἶναι καὶ ἡ δι' Ὑμῶν, ὅση ὑμῖν δύναμις, διάδοσις τῶν ἐπισημῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς ὅσον πλείστους χριστιανούς. Ἐστὲ δὲ βέβαιοι ὅτι καὶ Ὑμᾶς αὐτοὺς βοηθεῖτε καὶ τὸ πνευματικὸν Ὑμῶν ἔργον καλλιεργεῖτε. Ἡ δὲ σκέψις, ὅτι καὶ Ὑμεῖς συντρέχετε τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ πενιχροῦ ὀβολοῦ σας, ἀσφαλῶς πρέπει νὰ σᾶς πληροῖ χαρᾶς καὶ καυχήσεως, ἐκ τοῦ ὅτι ἐξ ὧν λαμβάνετε, δίδετε καὶ ἐν τῇ ἐπιγνώσει ὅτι, ὡς ἐν τῇ Διδαχῇ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων λέγεται, «Μακάριοι οἱ διδόντες» (Διδαχὴ 1,5) καὶ ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ τοῦ Κλήμεντος (2,1) «ἐστὲ ὑποτασσόμενοι μᾶλλον ἢ ὑποτάσσοντες, ἢ δ ι ο ν δ ι δ ό ν τ ε ς ἢ λαμβάνοντες, τοῖς ἐφοδίοις τοῦ Χριστοῦ ἀρκοῦμενοι».

Ὁ χαράσσων τὰς γραμμὰς ταύτας εἶναι υἱὸς ἱερέως καὶ αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαβεβαιώσῃ πάντας ὑμᾶς, ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον του εἶναι μέγα. Δύναται δὲ ἐπίσης νὰ διακηρύξῃ ὑπευθύνως, ὅτι πνεῦμα οἰκονομίας καὶ περισυλλογῆς πανταχοῦ καὶ πάντοτε θὰ ἐπικρατῇ, ὅσον χρόνον οὗτος ἔχει τὴν ὑπεύθυνον διαχείρισιν τῶν Περιδικῶν, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κινήσεως καὶ τῶν ἀκτίνων δράσεως αὐτῶν.

Ἐστὲ δὲ βέβαιοι, ὅτι πᾶν τὸ περίσσευμα, ἀποτελοῦν «ἱερὸν κεφάλαιον», θὰ διατίθεται πάντοτε ὑπὲρ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων εὐγενῶν σκοπῶν τῆς πνευματικῆς προβολῆς τῆς Ὀρθοδοξίας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς φιλάτης ἡμῶν Πατρίδος καὶ ἐμμέσως ὑπὲρ πάντων Ὑμῶν. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ, ἐξαιτούμεθα καὶ τὰς εὐχὰς Ὑμῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ'. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ

ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΘΕΪΑΣ*

Παράλληλα πρὸς τὸν σοσιαλιστικο-πολιτικὸ ἀθεϊσμό, ὁ ὁποῖος ἀπλώθηκε στὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ Μαρξισμού, ἀναπτύχθηκε στὶς ἀγγλόφωνες χῶρες καὶ εἰδικὰ στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖς μιὰ κίνησι εὐρυτέρων δῆθεν ἐπιδιώξεων, ἡ ὁποία ὀνομάστηκε:

Νεοανθρωπισμὸς (Neo -Humanism). Ὁ νεοανθρωπισμὸς, ξεκινώντας ἀπὸ τὴ θέσι τοῦ πραγματισμοῦ καὶ καταλήγοντας στὴν ἄρνησι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, βασικὰ εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν εὐρωπαϊκὸ ἀθεϊσμὸ καὶ ἐπαγγέλλεται τὴ βασιλεία τοῦ ἀνθρώπου σὰν τὴ μόνη πραγματικότητα. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Μαρξιστικο-Λενιστικοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἀθεϊσμοῦ βρίσκεται μόνον στὸ γεγονός ὅτι ὁ νεοανθρωπισμὸς ὑποστηρίζει ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος πρέπει νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴ θρησκεία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ θρησκεία παρουσιάστηκε ἀπὸ αὐτὴ τὴ νεοανθρωπιστικὴ σχολὴ σὰν μιὰ συνειδητοποίησι τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν ἀξιών. Ὁ Θεὸς ἀπομονώνεται στὴ θέσι ἑνὸς ἀπλοῦ συμβόλου αὐτῶν τῶν ἀξιών καὶ ἡ πίστι στὸ Θεὸ δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ πίστι στὸν ἄνθρωπο.

Τὸ 1933 δημοσιεύτηκε στὴν Ἀμερικὴ ἓνα ἀνθρωπιστικὸ μανιφέστο, τὸ ὁποῖο οὐσιαστικὰ εἶναι μιὰ ὁμολογία ἑνὸς ἀνθρωπιστικοῦ ἀθεϊσμοῦ. Ἐπιτρέψτε νὰ παρουσιάσουμε μερικὰ κομμάτια αὐτοῦ τοῦ μανιφέστου.

«Εἶναι πιὰκ αἰρὸς, γράφει, νὰ ἀναγνωριστῇ ἡ ἀνάγκη ριζικῶν ἀλλαγῶν στὶς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖο περιορίζονταν σὲ ἀπλὲς ἀναθεωρήσεις τῶν παραδοσιακῶν ἀπόψεων πέρασε. Οἱ ἐπιστῆμες καὶ οἱ οἰκονομικὲς μεταβολὲς κομμάτιασαν τὶς παλιὰς πεποιθήσεις. Οἱ θρησκείες σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμῳ εἶναι ὑποχρεωμένες νὰ χρησιμοποιήσουν ὄρους σύμφωνους μὲ τὶς συνθῆκες, πού ἐδημιούργησαν οἱ εὐρύτατες ἀλλα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 18 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

γές στη γνώσι και στην έμπειρία. Σε κάθε περιοχή τής ανθρώπινης δραστηριότητας ή ζωτική κίνησι βρίσκεται τώρα πρὸς τὴν κατεύθυν-
σι ἐνὸς σαφοῦς ἀνθρωπισμοῦ... Γι' αὐτὸ διακηρύττουμε:

1. Οἱ θρησκευόμενοι ἀνθρωπισταὶ θεωροῦν τὸ σύμπαν ὡς
αὐτὸῦπαρκτο καὶ ὄχι δημιουργημένο.

2. Ὁ ἀνθρωπισμὸς πιστεύει ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι μέρος τῆς
φύσεως, ὅτι ἀναφάνηκε σὰν ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρᾶς καὶ συνεχοῦς
πορείας.

3. Γιὰ νὰ ὑπάρξῃ μιὰ ὀργανικὴ ἄποψι τῆς ζωῆς, οἱ ἀνθρωπι-
σταὶ βρίσκουν ὅτι ἡ διαρχία σώματος καὶ ψυχῆς πρέπει νὰ ἀπορρι-
φθῇ.

4. Ὁ ἀνθρωπισμὸς ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ θρησκευτικὴ καλλιέργεια
τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ πολιτισμὸς εἶναι προϊὸν βαθμιαίας ἐξελίξεως,
ἡ ὁποία ὀφείλεται στὴν ἀποκοπὴ ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ ἀπὸ
τὴν κοινωνικὴ τῶν κληρονομιά.

5. Ὁ ἀνθρωπισμὸς δέχεται ὅτι ἡ φύσις τοῦ σύμπαντος, καθὼς
περιγράφεται ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐπιστήμη, καθιστᾷ ἀπαράδεκτη ὀ-
ποιαδήποτε ὑπερφυσικὴ ἢ κοσμικὴ ἐγγύησι τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιών.
Ἡ θρησκεία πρέπει νὰ σχηματοποιήσῃ τίς ἐλπίδες τῆς καὶ τίς προο-
πτικὲς τῆς ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἐπι-
στημονικῶν μεθόδων.

6... Ἡ διάκρισι μεταξὺ ἱεροῦ καὶ κοσμικοῦ δὲν μπορεῖ πιά νὰ
διατηρηθῇ.

8. Ὁ θρησκευτικὸς ἀνθρωπισμὸς θεωρεῖ ὅτι ἡ πλήρης ἀνάπτυξις
τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρώπινης
ζωῆς καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀνάπτυξί τῆς καὶ τὴν ὀλοκλήρωσί τῆς στὸν
παρόντα κόσμον καὶ τώρα.

13. Ὁ θρησκευτικὸς ἀνθρωπισμὸς ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλοι οἱ ὀργα-
νισμοὶ καὶ τὰ ἰνστιτοῦτα ὑπάρχουν γιὰ τὴν πραγμάτωσι τῆς ἀνθρώ-
πινης ζωῆς... Ἀσφαλῶς καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ὀργανισμοὶ πρέπει νὰ
ἀναδιοργανωθοῦν μὲ τὸ ρυθμὸ, μὲ τὸν ὅποιο ἀναπτύσσεται ἡ ἔμπει-
ρία, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ὑπηρετήσουν ἀποτελεσματικὰ τὸ σύγχρο-
νο κόσμον.

15. Τελικὰ βεβαιώνουμε ὅτι ὁ ἀνθρωπισμὸς,

α) Θα καταφάσκει τή ζωή και δέν θα την άρνεϊται.

β) Θα προσπαθῆ νά άρπάζη τις εύκαιρίες τῆς ζωῆς και νά μη τοῦ ξεφεύγουν.

γ) Θα αγωνίζεται νά δημιουργῆ ίκανοποιητικῆς συνθῆκες ζωῆς για ὅλους και ὄχι για τοὺς λίγους».

Αὐτῆς εἶναι οἱ θέσεις τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρωπισμοῦ¹³.

Ἐνεξάρτητα ἀπό τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα μπῆκαν ἀπό κάτω, για νά κατακυρώσουν τὸ μαρφέστο ἢ ἀπό τὸν κύκλο τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὸ δέχτηκαν, τὸ γεγονός εἶναι, ὅτι στὸ σύνολό του ὑλοποιεῖ μιὰ γενικώτερη τάσι. Τὴν τάσι νά ἐρμηνευτῆ ἡ θρησκεία με τις κατηγορίες ἐνὸς ἀνθρωποκεντρικοῦ και ἐγκοσμιοκρατικοῦ ἐμπερισμοῦ και νά μπῆ στὴν ὑπηρεσία ἐνὸς ἐπιστημονικο-οἰκονομικοῦ συστήματος ὀργανώσεως τῆς ζωῆς.

Στὸν πειρασμό αὐτὸ νομίζω ὅτι ὑποκύπτει και μιὰ πτέρυγα τῆς συγχρόνου Θεολογίας και εἰδικὰ ἡ λεγομένη:

Θεολογία τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὀξύμωρο σχῆμα, μιλώντας κανεὶς για τὰ ἀθεϊστικά κινήματα τῆς ἐποχῆς, νά κάνη λόγο και για τὴ Θεολογία. Ὅμως εἵμαστε ὑποχρεωμένοι νά τὸ κάνουμε. Πιθανὸν οἱ φόβοι μας νά μη ἀνταποκρίνονται ἀπόλυτα στὴν πραγματικότητα. Στὴν περίπτωση αὐτῆ, ἡ διάψευσι θα εἶναι για μᾶς ἡ μεγαλύτερη χαρά.

Μιὰ ἐκκρηξι στὸ θεολογικὸ κόσμο και στὰ εὐρύτερα στρώματα σημειώθηκε τὸ 1963 με τὴν ἐκδοσι τοῦ βιβλίου τοῦ John Robinson, βοηθοῦ ἐπισκόπου τοῦ Woolwich, *Honest to God* (Τίμιοι με τὸ Θεό). Τὸ βιβλίο αὐτό, χωρὶς νά εἰσφέρη οὐσιαστικά καμμιά καινούργια ἐπεξεργασία στὴν προτεσταντικὴ Θεολογία, γνώρισε μιὰ ἄνευ προηγούμενου κυκλοφορία. Μεταφράστηκε σὲ ἀρκετῆς γλωσσες και κυκλοφόρησε στὸν ἀστρονομικὸ ἀριθμὸ τῶν 750.000 ἀντιτύπων.

Για τὸν συγγραφέα τοῦ *Honest to God* τὸ σύνολο τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Bultmann, τοῦ Tillich και τοῦ Bonhoeffer δέν συνοψίζονται σὲ τίποτα λιγώτερο, παρὰ στὴ δημιουργία ἐνὸς νέου Χριστιανισμοῦ. Προτείνουν μιὰ ριζικὴ ἐπανερμηνεία ὅλων τῶν χριστιανικῶν διδασκαλιῶν. Ὁ Παράδεισος εἶναι, σύμφωνα με τις

13. Cornelio Fabro: *God in Exile*, p. 859-863.

ἀντιλήψεις αυτές, «ή ένότης μέσα στην αγάπη με τὸ βαθύτερο εἶναι μας», ἀντιπροσωπευτικὸ δὲ παράδειγμα τῆς ένότητος αὐτῆς εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. «Ἡ κόλασι εἶναι ἡ ένότης μέσα στην ἀποξένωσι ἀπὸ τὸ βαθύτερο εἶναι μας». Ἡ ἀμαρτία εἶναι τὸ χάος τοῦ χωρισμοῦ. Ἡ χάρις εἶναι μιὰ προσφορά ζωῆς γιὰ τὴν ὑπερνίκησι τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ἀποξενώσεως. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Θείας Κοινωνίας εἶναι νὰ ἐκφράσῃ συμβολικὰ τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἐπέκεινα εἶναι στὸ κέντρο τῆς ζωῆς. Στὴν περιοχὴ τῆς ἠθικῆς οἱ ἠθικοὶ κανόνες τοῦ Χριστοῦ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς νόμοι, ἀλλὰ σὰν ἀπλᾶ παραδείγματα αὐτοῦ τοῦ ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ.

Ξεκινώντας ὁ Robinson ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον νὰ μιλήσῃ στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, προχωρεῖ σὲ μιὰ πλήρη ἄρνησι τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας, νομίζοντας ὅτι ἔτσι ἐπιτυγχάνει νὰ βρῆ τὸν πραγματικὸ Θεὸ καὶ νὰ ἀνοίξῃ ἕνα διάλογο μαζί του. Ἡ προαναγγελία τοῦ βιβλίου του, τὴν ὁποία ἔκανε στὸν Observer τῆς 17ης Μαρτίου τοῦ 1963, εἶχε τὸν τίτλο: «Ἡ εἰκόνα, ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸ Θεό, πρέπει νὰ ἐξαφανιστῆ». Καὶ στὸ ἄρθρο του αὐτὸ γράφει: «Καινούργιες ἰδέες γιὰ τὸ Θεὸ καὶ γιὰ τὴ θρησκεία πρόκειται νὰ δοῦν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μερικὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες εἶναι φορτωμένες με ἀνατρεπτικὲς καὶ ἐπαναστατικὲς συνέπειες. Ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς πρόκειται νὰ ἐπιζῆσῃ, πρέπει νὰ σχηματίσῃ μιὰ ἀντίληψι γιὰ τὸ σημερινὸ «κοσμικὸ ἄνθρωπο» κι' ὄχι μόνον γιὰ ἕνα ἀριθμὸ θρησκευτικῶν ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος συνεχῶς ἐλαττώνεται. Οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν πιά νὰ δώσουν πίστι στὴν ὕπαρξι θεῶν ἢ ἐνὸς Θεοῦ, ὁ ὁποῖος γίνεται ἀντιληπτὸς σὰν ἕνα ὑπερφυσικὸ πρόσωπο, ὅπως τὸ ἔχει πάντοτε παρουσιάσει ἡ θρησκεία. Μοῦ συμβαίνει συχνά, ὅταν ἀκούω ἢ παρακολουθῶ τὴ συζήτησι μεταξὺ ἐνὸς Χριστιανοῦ καὶ ἐνὸς ἀνθρωπιστοῦ, νὰ διακρίνω μέσα μου ὅτι οἱ περισσότερες συμπάθειές μου γέρνουν πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἀνθρωπιστοῦ. Οἱ νέες αὐτὲς ἰδέες ἔχουν ἐκφραστῆ γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ ἕνα Γερμανὸ πάστορα, φυλακισμένο ἀπὸ τοὺς Ναζιστάς, κατὰ τὸ 1944 (ἐννοεῖ τὸν Bonhoeffer). "Ὅλο τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα καὶ ἡ χριστιανικὴ Θεολογία, ἔγραφε, ἡλικίας 1900 ἐτῶν, θεμελιώνεται στὴν α priori θρησκευτικὴ τῶν ἀνθρώπων. "Ἄν μιὰ μέρα ἀνακαλύψουμε ὅτι αὐτὴ ἡ προϋπόθεσι ἦταν ἀπλῶς μιὰ πλάνη καὶ δὲν ἀποτελοῦσε παρὰ μιὰ ἱστορικὴ καὶ παροδικὴ ἐκδήλωσι τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, μ' ἄλλα λόγια, ἂν οἱ ἄνθρωποι προχωροῦν πρὸς μιὰ ἐποχὴ ριζοσπαστικῆ, χωρὶς θρησκεία, καὶ νομίζω ὅτι λίγο ἢ πολὺ ἐκεῖ βρισκόμαστε, τί σημαίνει αὐτὸ γιὰ τὸν Χριστιανισμό; Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τραβήχτηκε ὁ μάνταλος, ὁ ὁποῖος συγκρατοῦσε μέχρι τώρα τὸ

κατασκευάσμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.¹⁴ Ὁ Θεὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς θρησκείας πρέπει νὰ πεθάνῃ, γιὰ νὰ ἀνακαλύψουμε τὸν πραγματικό Θεό».

Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Robinson ξεσήκωσαν θύελλα, μολονότι δὲν ἦσαν πρωτότυπες. Ὁ Ἀμερικανὸς Θεολόγος Reinhold Niebuhr ἐδήλωσε: «Ἐδοκίμασα ἐκπληξί με τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Woolwich ἔφτασε τόσο ἀργά στὶς ἰδέες τοῦ Bultmann καὶ τοῦ Tillich. Ἐνωῶ μ' αὐτὸ ὅτι ὁ Robinson εἶναι ἓνας εἰδικὸς στὴν Καινὴ Διαθήκη. Θὰ ἔπρεπε νὰ ζέρη ἀπὸ καιρὸ ὅτι κι' ὁ ἓνας κι' ὁ ἄλλος εἶχαν πεῖ πὼς οἱ καταφάσεις τῆς θρησκείας εἶναι συμβολικὲς καὶ εἶναι ὅλες μυθολογικὲς».

Ἡ πορεία αὐτὴ τῆς Προτεσταντικῆς Θεολογίας δὲν εἶναι χωρὶς ἐρμηνεία. Μετὰ ἀπὸ τὴν περιπέτεια τῆς Μεταρρυθμίσεως ξεκίνησε μόνη σὲ μιὰ ἀτέρμονη περιπλάνησι. Ἀρνήθηκε κάθε σχέσι με τὸν ὁδηγὸ τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πατερικὴ σοφία καὶ ἀγιότητα. Κράτησε σὰν μόνον τῆς σύντροφο τὸν Ὁρθὸ λόγον, γιὰ νὰ μπῆ μ' αὐτὸν σ' ἓνα χῶρον, ποῦ εἶναι (ὡπὲρ λόγον) καὶ ἀπρόσιτος με τὰ γνωστικὰ μέσα τῆς ἐπιστήμης. Καὶ καθὼς προχωροῦσε ἀπὸ τὴν θεόπνευστη Νέα Ἱερουσαλήμ πρὸς τὴν ἔρημην Ἱερικῶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐργαστηρίου, περιέπεσε στοὺς ληστὰς λογισμοὺς τῆς φιλοσοφίας, οἱ ὅποιοι τὴν ἀπογύμνωσαν ἀπὸ τὸ ὑπερφυσικὸ στοιχεῖον καὶ τὴν ἄφησαν στὴν ἄκρην τοῦ δρόμου, ἀνίκανη νὰ σηκωθῆ καὶ νὰ περπατήσῃ καὶ νὰ πορευτῆ στὸ δρόμον τῆς Πεντηκοστῆς. Ὁ ἐναγκαλισμὸς με τὴν φιλοσοφία ἦταν ἡ τέλεια ἀπογύμνωσι καὶ ἡ τέλεια καταστροφή τῆς Θεολογίας. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ καταλήγει σήμερον ἡ Θεολογία νὰ μὴ εἶναι ἡ ἐρμηνεία τοῦ Μυστηρίου «τοῦ χρόνους αἰωνίοις σεσιγημένου» (Ρωμ. ιδ' 24'), ἀλλὰ μιὰ φιλοσοφικὴ θεώρησι τῶν πνευματικῶν ἀνησυχιῶν τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὴ τὴ Θεολογία ὁ Θεὸς εἶναι ὄντως νεκρὸς, χωρὶς πνοή καὶ χωρὶς δύναμι νὰ ζωογονήσῃ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξί καὶ νὰ κἀνῃ αἰσθητὴ τὴν παρουσία του στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία.

(Συνεχίζεται) † Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

14. Ved Metha: Les Theologiens de la mort de Dieu, p. 17-84
Cornelio Fabro, God in Exile, p. 1034.

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ**

ΜΙΑ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ 50 ΕΤΙΑ

ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Τὴν 9ην Ἰανουαρίου καὶ ἡμέραν Κυριακὴν εἰς τὸ πλησιόχωρον τῶν Πατρῶν χωρίον Μπεγουλάκι ἐπραγματοποιήθη μία σεμνὴ καὶ πνευματικωτάτη τελετὴ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πενήκοντα ἐτῶν ἱερατικῆς διακονίας τοῦ αἰδεσ. ἱερέως κ. Ἄ ν δ ρ έ ο υ Δ η μ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐφημερίου τοῦ χωρίου τούτου. Τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης εἶχε τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς ὡς ἄνω Κοινότητος, ἡ ὁποία ἤδη ἀποτελεῖ συνοικισμόν τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, συνέβαλον δὲ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον καὶ ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία. Κατὰ τὴν ἑορτὴν παρέστησαν ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Γ' περιφερείας Στοιχειῶδους Ἐκπαιδύσεως κ. Ἄναστ. Κοπανᾶς, ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου τῆς περιοχῆς, ἱερεῖς τῶν γειτονικῶν ἐνοριῶν, διδάσκαλοι, πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Κοινότητος, καθὼς καὶ ὁ τιμηθεὶς ἱερεὺς Ἀνδρέας Δημακόπουλος μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Τὸ πλούσιον καὶ πολυσχιδὲς ἔργον τοῦ πολιοῦ λευίτου παρουσίασε δι' εἰδικῆς ὁμιλίας ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου κ. Χρῖστος Κατσάρας. Τὸ ὄλον πρόγραμμα τῆς ἐκδηλώσεως, τὸ παρατεθὲν ἐν συνεχείᾳ γεῦμα ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα εἰς τὸ Μπεγουλάκι μετὰ τῶν κατοίκων ἐόρτιος ἀτμόσφαιρα τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἐπὶ πενήκοντα ἔτη ὑπηρετήσαντα τὴν αὐτὴν ἐνορίαν ἐφημέριόν των, ὑπῆρξεν ἡ ἀνταξία ἐπιβράβευσις τοῦ ἐν λόγῳ ἱερέως.

Ὁ τιμηθεὶς ἱερεὺς κ. Ἀνδρέας Δημακόπουλος ἐχειροτονήθη εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης τὸ ἔτος 1922 ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Πατρῶν Ἀντωνίου Παράσχου καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ χωρίον Μπεγουλάκι, ἔνθα καὶ παρέμεινεν ὡς ἐφημέριος ἀνελλιπῶς μέχρι τοῦ ἔτους 1972, ὅποτε ἐσυνταξιοδοτήθη. Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐφημεριακῆς διακονίας του καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων του, τὸν ἐβοήθησε τὰ μέγιστα ἡ σύντροφος τῆς ζωῆς του Γεωργία, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἀνδρέου Μα-

Ὁ Ἱερεὺς ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐφημέριος 1922 - 1972

ρασλῆ. Καρπὸς τῆς ἱερατικῆς των οἰκογενείας ὑπῆρξεν ὁ ἐκ τῶν τέκνων των ἱερεὺς θεολόγος Βασίλειος Δημακόπουλος, ὑπηρετῶν ἀπὸ ἐτῶν εἰς ἐνορίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Τὴν πνευματικὴν κατάρτισιν καὶ τὸν θεῖον φόβον ὁ ἱερεὺς Ἀνδρέας Δημακόπουλος ἀνεπέωνεν ἐκάστοτε μαθητεύων παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Γερβασίου Παρασκευοπούλου εἰς Πάτρας. Εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς ἐφημεριακῆς δράσεώς του ὀφείλεται ἡ ἀνέγερσις τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀποστόλων εἰς Μπεγουλάκι, ἡ ἀνελλιπὴς τέλεσις τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν,

τὸ τακτικὸν καὶ ἀπλοῦν κήρυγμα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἱερῶ
 Ναοῦ, ἡ ἴδρυσις Κατηχητικοῦ Σχολείου ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ πολέ-
 μου ἐποχῆς καὶ ἡ διὰ παντὸς τρόπου καλλιέργεια τοῦ ἐκκλησια-
 στικοῦ φρονήματος τῶν ἐνοριτῶν του. Συμμετεῖχεν ὡσαύτως ὡς
 πρωτεργάτης εἰς ὅλας τὰς κοινωφελεῖς ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς
 Κοινότητός του, ὡς ἦτο ὁ ἠλεκτροφωτισμὸς αὐτῆς ἤδη ἀπὸ τοῦ
 ἔτους 1939, ἡ κατασκευὴ δρόμων, ἡ ὕδρευσις κ.ἄ. Οἱ κάτοικοι
 τοῦ Μπεγουλακίου μεθ' ὑπερηφανείας ὁμιλοῦν διὰ τὸν ἱερέα
 τῶν, ὅστις προσέφερε τὸ πρῶτον αἷμα εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1940,
 τραυματισθεὶς βαρῦτατα τὴν ἡρωϊκὴν 28ην Ὀκτωβρίου κατὰ
 τὴν διάρκειαν τοῦ βομβαρδισμοῦ τῶν Πατρῶν ὑπὸ τῶν Ἱταλικῶν
 ἀεροπλάνων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς διὰ
 πολλῶν κόπων καὶ κινδύνων ἐξησφάλιζε τροφίμα καὶ φάρμακα
 διὰ τὰ ἀνάγκας τῶν Χριστιανῶν του. Ἐφρόντιζεν ἐπίσης νὰ καλ-
 λιεργῇ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλαλληλίας μεταξὺ
 τῶν κατοίκων, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πλέον εὐαισθητοὺς ἐποχὰς τῶν
 ἐσωτερικῶν μας ἐρίδων.

Δίκαιος λοιπὸν ὑπῆρξεν ὁ ἀπονεμηθεὶς εἰς τὸν πολὺν γέ-
 ροντα λευῖτην Ἀνδρέαν Δημακόπουλον ἔπαινος ὑπὸ τῶν ἀρ-
 χόντων, τῶν μαθητῶν, τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων καὶ πάντων τῶν
 πνευματικῶν τέκνων του τῆς ἐνορίας Μπεγουλακίου, τὴν ὁποίαν
 ἀξίως ὑπηρέτησεν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον πεντηκονταετίαν, ἀπο-
 κρούσας προτάσεις δύο Μητροπολιτῶν διὰ τὴν εἰς Πάτρας μετά-
 θεσίν του, καὶ ἐξακολουθῶν νὰ παραμένῃ ἐν αὐτῇ, παρὰ τὴν συν-
 ταξιοδότησίν του, ὡς μία πνευματικὴ παρουσία καὶ κεφάλαιον
 πείρας καὶ σωφροσύνης διὰ τοὺς διαδόχους του ἱερεῖς καὶ πάν-
 τας τοὺς Χριστιανοὺς τῆς περιοχῆς. Τὴν θεῖαν λατρείαν, τὰ
 ἱερά μυστήρια, τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου «ὑποτιθέμενος» καθ'
 ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς διακονίας του ὁ π. Ἀνδρέας Δημακό-
 πουλος, «ἐγένετο καλὸς διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντραφεὶς
 τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας... γυμνάσας
 ἑαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν, τύπος γενόμενος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ,
 ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνεΐᾳ»
 (Α' Τιμοθ. δ' 6,11).

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

ΧΙΧ

Η ΔΟΚΙΜΗ

Ἡ ἐκλογή τοῦ τόπου τῆς ἀσκήσεως εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ δύσκολα προβλήματα, ποῦ ἔχει νὰ λύσῃ ὁ ὑποψήφιος μοναχός. Τὸ θέμα εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα, γι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἀφιερώνουμε εἰδικὸ λόγῳ. Ἡ πείρα διδάσκει πὼς ὅσοι δὲν ἔδωσαν σημασίαν στὸν παράγοντα αὐτόν, μετενόησαν πικρὰ γιὰ τὴν ἀπερισκεψία ἢ τὴν ἐπιπολαιότητά των. Τὸ περιβάλλον τοῦ κοινοβίου εἶναι ἓνα δευτερο σπίτι, εἶναι μιὰ νέα οἰκογένεια, ὅπου τὸ κάθε νέο μέλος ὀφείλει νὰ ἐγκεντρισθῇ, νὰ ἐνοφθαλμισθῇ, νὰ συσσωματωθῇ. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλο πάντοτε. Μόνος του κανεὶς ἢ μπορεῖ νὰ ζήσει, ὅπως θέλει. Μαζὶ ὅμως μὲ ἄλλους, δύσκολα ταιριάζει. Δύσκολα μοιράζεται κανεὶς μὲ ἄλλους τὶς πίκρες καὶ τὶς χαρὲς, δύσκολα δίνει τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν καρδιάν του, δύσκολα ἀνοίγεται σὲ ἀνθρώπους, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν μπορεῖ νὰ συνεννοηθῇ.

Προκειμένου λοιπὸν νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογή, χρειάζεται νὰ μὴ λησμονηθῇ πρῶτα ἀπ' ὅλα μιὰ βασικὴ ἀρχή, ποῦ ἰσχύει γιὰ ὅλο τὸν κόσμον: οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι στὴν πραγματικότητα ἐκεῖνο ποῦ ἐξωτερικὰ δείχνουν. Ἄνθρωποι φαινομενικὰ εὐσεβεῖς, εὐγενεῖς, μελίχιοι καὶ ἀγαθοί, κρύβουν πολλές φορὲς κακίες καὶ ἐλαττώματα, ποῦ καθιστοῦν τὴν ζωὴν, ὅσων βρίσκονται κοντὰ των, δύσκολη. Ἄλλοι πάλι, ποῦ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ἀποκρουστικοί, εἶναι πιθανὸν νὰ κρύβουν ἓνα πλούσιο ψυχικὸν κόσμον μὲ σπάνια χαρίσματα καὶ ὁμορφα προσόντα. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ βιασθῇ στὴν κρίσιν καὶ τὰ συμπεράσματά του. Ἐχοντας κατὰ νοῦν τὴ γενικὴ καὶ βασικὴ αὐτὴ ἀρχή, θὰ πρέπει μὲ σύνεσιν νὰ προχωρήσῃ. Βιασύνες καὶ ἐπιπολαιότητες δὲν ἔχουν θέσιν ἐδῶ. Χρειάζεται πολλὴ σκέψιν, ὄριμη σκέψιν, πολλὴ προσεσχὴ. Καὶ δοκιμὴν.

Τὸ πρῶτον βῆμα μετὰ τὴν ἐπισήμανσιν τοῦ καταλλήλου μέρους, εἶναι νὰ ζητήσῃ ὁ ὑποψήφιος νὰ προσληφθῇ ὡς δόκιμος μοναχός, χωρὶς νὰ ἀναλάβῃ καμμία ὑποχρέωσιν ἀπέναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καταλαβαίνομε ποῖοι στὴν πραγματικότητα εἶναι, ὅταν ζήσωμε γιὰ λίγο κοντὰ των. Καὶ ἐκεῖνοι πάλιν θὰ καταλάβουν τί εἴμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅταν μᾶς ζήσουν γιὰ λίγο κοντά. Δὲν εἶναι δυνατὸν συνεχῶς νὰ ὑποκρίνεται

κάνεις παρουσιάζοντας προσωπείο αντί προσώπου. Κάποτε θα πέση ή λεοντή και ό πραγματικός χαρακτήρας θα άποκαλυφθί. Και τότε θα έλθη ή ώρα για την τελική κρίσι και την τελική άπόφασι. Με την πρώτη και δεύτερη έπίσκεψι δέν είναι εύκολο να βγοϋν θετικά συμπεράσματα, ούτε να μορφωθί έγκυρη γνώμη. Ή κοινή ζωή είναι εκείνη που ξεγυμνώνει τους χαρακτήρες και φανερώνει την ώμη πραγματικότητα με ειλικρίνεια. Γι' αυτό χρειάζεται ό χρόνος τής δοκιμασίας σαν αναγκαία προϋπόθεσι για την λήψι μιās σταθερās και έπιτυχημένης άποφάσεως. Ό χρόνος αυτός προβλέπεται άπό τους Ίερούς Κανόνες τής Έκκλησίας μας, γιατί οι Πατέρες γνωρίζοντες την αναγκαιότητα του μέτρου αυτού έθέσπισαν πάνω άπ' όλα αυτή την δοκιμή, που δίδει την ευκαιρία και στα δυό μέρη να ξεδιαλύνουν σκιερά σημεία και να πάρουν όριστικές άποφάσεις.

Για την έπιλογή τής μονής σου, μην άφήσης να όδηγηθίς άπό μιá τυχαία ή στιγμιαία έμπνευσί σου, ή άπό μιá καλή έντύπωσι που έσχημάτισες για τον όποιοδήποτε λόγο. Άσφαλέστερον είναι να ζητήσης την γνώμη κάποιου έμπείρου προσώπου τής έμπιστοσύνης σου και να τό συμβουλευθίς πριν ξεκινήσης. Σε τέτοιες κορυφαίες ώρες δέν πρέπει να θαρρεύεται κανείς στον έαυτό του. Μιá δεύτερη, άνεπηρέαστη γνώμη είναι πολύτιμη σε τέτοιες στιγμές. Ίσως με αυτή να εκφράζεται τό θέλημα του Θεού, που πρέπει άπαράβατα να κατευθύνη τη ζωή μας.

Σε όποιο λοιπόν μοναστήρι κι άν κατευθυνθίς για την δοκιμή σου, θα πρέπει να προσέξης μερικά άπλά πράγματα, άπό τα όποια μπορείς έπειτα να συναγάγης μόνος σου τα συμπεράσματά σου. Και πρώτ' άπ' όλα πρέπει να προσέξης καλά τό πρόσωπο του Ίγούμενου. Όπως ήδη είπαμε, ό Ίγούμενος είναι τό πρώτο πρόσωπο μέσα στην Άδελφότητα. Είναι «ό του Κυρίου έπέχων τόπον». Έάν είναι πρόσωπο πνευματικό και κατηρτισμένο, ήμπορεί να βοηθήση στον καταρτισμό και των άδελφών. Πρέπει να είναι ό «έν δοκιμασία βίου και ήθους και πάσης κοσμίας άναστροφής των λοιπών προκριθείς» (Μ. Βασιλείου. Λόγος άσκητικός 873,3). Θα πρέπει να είναι όπως τον περιγράψαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, όπως τον θέλει ή πατερική παράδοσις τής Έκκλησίας μας, όπως απαιτεί τό ύψηλό του αξίωμα. Άν σήμερα πολλά μοναστήρια φυτοζωούν, αυτό όφείλεται στον Ίγούμενο. Αυτή είναι μιá αλήθεια, που θα τονίσωμε έκτενέστερα σε άλλο σημείο. Γι' αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή στο πρόσωπο αυτό. Είναι πρόσωπο κατηρτι-

σμένο και πνευματικὸ ὁ Ἡγούμενος; Μελετᾷ, προσεύχεται, ἔχει ἀγάπη; Ἐνδιαφέρεται γιὰ τοὺς μοναχοὺς «ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα»; (Ἔπος κατ' ἐπιτομὴν 98). Διακρίνεται γιὰ τὴν εὐλάβειά του καὶ τὴν προσήλωσί του στὶς ὀρθόδοξες παραδόσεις; Ἐχει συνειδητοποιήσει πὼς ἡ θέσις του δὲν εἶναι τόσο ἀξίωμα, ὅσο λειτουργημα καὶ διακονία; Γνωρίζει νὰ ἐφαρμόζῃ ἐκεῖνο ποὺ τοῦ συνιστᾷ ὁ Μ. Βασίλειος, δηλ. «μὴ ἐπαιρέτω διὰ τὸ ἀξίωμα, ἀλλ' ἐκεῖνο πεπεισθῶ ὅτι ἡ τῶν πλειόνων ἐπιμέλεια πλειόνων ἐστὶν ὑπηρεσία» (Ἔροι κατὰ πλάτος 30); Εἶναι γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς ὅλους ὁ Ἡγούμενος «ὡς πατὴρ παίδων γνησίων»; (Ἄσκητ. διατάξεις 28). Νὰ ἐρωτήματα ποὺ περιμένουν ἀπάντησι καταφατικὴ ἢ ἀρνητικὴ. Σὲ περίπτωσι καταφάσεως μπορεῖς νὰ ἐλπίζῃς πὼς βρῆκες τὴ γωνιά τοῦ Θεοῦ. Σὲ κάθε ἄλλη περίπτωσι εἶναι προτιμότερη ἢ διὰ τῆς φυγῆς σωτηρία.

Ρίξε ἔπειτα μιὰ ματιὰ καὶ στοὺς ἀδελφοὺς τῆς Μονῆς, τοὺς αὐριανοὺς ἀδελφούς σου. Πὼς φέρονται αὐτοί; Μήπως δὲν εἶναι ἀγαπημένοι; Μήπως ὑπάρχουν ἀνάμεσά των παρατάξεις καὶ κόμματα; Ἄν ναί, τὸ κοινόβιο αὐτὸ ὑπάρχει φόβος νὰ διαλυθῇ. Καὶ σὺ νὰ ἰδῆς τὰ σχέδιά σου νὰ ναυαγοῦν. Φρόντισε ἀκόμη νὰ ἰδῆς μήπως στὴν μονὴ αὐτὴ δίδεται ὅλη ἡ σημασία στὴν τήρησι τῶν ἐξωτερικῶν τύπων, ἐνῶ ἐγκαταλείπεται ἡ οὐσία ποὺ τρέφει πνευματικὰ τὴν ψυχὴ. Ὄταν κανεὶς εἶναι προσκολλημένος στοὺς τύπους καὶ ἔχῃ ἀφήσει ἔξω τὴν οὐσία, δὲν ἀπέχει ἀπὸ τὴν ὑποκρισία. Τὸ ὀρθὸν εἶναι νὰ τηροῦνται οἱ τύποι, χωρὶς νὰ θυσιάζεται ἡ οὐσία.

Ὄταν λοιπὸν δοθοῦν ἀπαντήσεις ἱκανοποιητικὲς στὰ παραπάνω ἐρωτήματα, τότε ὁ χρόνος τῆς δοκιμασίας μπορεῖ νὰ ἀρχίσῃ νὰ τρέχῃ. Μόλις δηλ. βρῆς Γέροντα στοργικὸ πατέρα καὶ πνευματικὸ ἄνθρωπο καὶ ἀδελφοὺς ἀγωνιστὰς — γιὰτὶ ἀγγέλους δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀναζητῆ κανεὶς — τότε μὲ ὅλη σου τὴν καρδιά δόσε τὸν ἑαυτό σου, ἔχοντας κατὰ νοῦν τὶς ὑποσχέσεις ποὺ ἀνεπίσημα ἔχεις δώσει. Περιττὸν νομίζω εἶναι νὰ σοῦ ὑπενθυμίσω πὼς στὴν προσπάθεια αὐτὴ θὰ πρέπει συνεχῶς νὰ ἐπικαλῆσαι τὸν Κύριο καὶ τὶς μεσιτεῖες τῆς Θεοτόκου, ἢ ὅποια ἰδιαίτερα εὐνοεῖ τοὺς παρθενεύοντας, καὶ τῶν ἁγίων γιὰ νὰ σὲ φωτίσουν καὶ νὰ σταθεροποιήσουν τὰ βήματά σου καὶ τοὺς πόθους σου.

Βέβαια δὲν ἀποκλείεται παρ' ὅλες τὶς προφυλάξεις σου νὰ κάμῃς λάθος. Γι' αὐτὸ μὲ τὸ νὰ γίνῃς δόκιμος, δὲν σημαίνει πὼς ἔγινες καὶ μοναχός. Εἶσαι ἀπλούστατα ὑποψήφιος μοναχός, ποὺ δοκιμάζεις καὶ δοκιμάζεσαι. Στὸ στάδιο αὐτὸ, ποὺ οἱ Πατέρες

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας

Η ΑΓΑΠΗ, ΜΗΝΥΜΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Συχνὰ ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ἀφηγήσεις χρονογράφων τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας τὴν διαπίστωσιν ὅτι «ἡ κακοδαιμονία τῆς πατρίου χώρας, ἡ ποικίλη πτωχεία καὶ ἡ καθόλου δυσπραγία κατήντα ἀνεκδιήγητος». Καὶ ὅμως, μέσα εἰς τὸ καμίνι αὐτοῦ τοῦ πόνου, ἡ φλόγα τῆς ἀγάπης ἔκαιε. Ἡ φλόγα, τὴν ὁποίαν ἤναψεν ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀγάπης, ὅταν κατέβη εἰς τὴν γῆν καὶ μᾶς ἔδωσε τὸ τέλειον παράδειγμα καὶ τὸν ὑπέρτατον νόμον τῆς φιλαλληλίας. Ἡ φλόγα, ἡ ὁποία εἶχε ἀνάψει κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κατόπιν κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον. Τότε ἡ ἀτομικὴ καὶ ἡ ὀργανωμένη φιλανθρωπία ἔφθασεν εἰς ὑπέροχα ὕψη. Νοσοκομεῖα, πτωχοκομεῖα, ξενῶνες καὶ ἄλλα ἄσυλα τοῦ πόνου ἰδρύθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τὰς Συντεχνίας καὶ ἀπὸ πλουσίους ἰδιώτας εἰς κάθε τμήμα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Τὴν ἰεράν αὐτὴν παράδοσιν

ᾠρισαν τριετές, ἐπιτρέπονται ἀλλαγές, μετακινήσεις. Γιατὶ ἀργότερα, ὅταν θὰ ἐνταχθῆς ἐπισήμως στὴν Ἀδελφότητα καὶ θὰ δώσης τὶς ἐπίσημες ὑποσχέσεις, θὰ εἶναι ἀργὰ γιὰ κάθε μεταμέλεια, γιὰ κάθε πειραματισμό.

Σήμερα στὸν ἑλληνικὸ χῶρο δὲν εἶναι πολλὰ τὰ κοινόβια ποὺ ἔχουν ἀνθηρὴ πνευματικὴ κίνησι καὶ ζωὴ. Ὁ πόλεμος, ἡ ἐγκατάλειψις, ἡ ἀστοργία, τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ὅλα μαζί συνέβαλαν στὸ σημερινὸ κατάντημα. Σπανίζουν σήμερα οἱ πνευματικοὶ Γέροντες, οἱ αὐστηροὶ καλόγεροι, οἱ ἅγιοι ἐργάται τοῦ Κυρίου. Σπανίζουν, ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπον τελείως. Ὑπάρχουν κρυμμένοι καὶ πρέπει νὰ τοὺς ἀνακαλύψῃ κανεὶς. Χρειαζέται πολλὸς κόπος. Χωρὶς προσπάθεια ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἐμπέσῃ ὁ καθένας «εἰς παγίδας πολλὰς, ἀνοήτους καὶ βλαβεράς», ποὺ ἔχουν σοβαρὲς συνέπειες γιὰ τὸν ζῆλο καὶ τὸν πόθο τὸν μοναχικὸ, καθὼς καὶ γι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς. Ὁ χρόνος τῆς δοκιμῆς εἶναι χρόνος θετικὸς καὶ γόνιμος, ποὺ βάζει θεμέλιο γιὰ μιὰ ἐπιτυχημένη μοναχικὴ ζωὴ. Εἶναι χρόνος προσευχῆς καὶ προσοχῆς.

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

τῆς ἀγάπης δὲν ἐλησμόνησε καὶ ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμός.

* * *

Συχνὰ Πατριάρχαι, Ἐπίσκοποι, Ἱερεῖς καὶ ἀπλοῖ μοναχοὶ ὠμιλοῦσαν εἰς τὸν λαὸν διὰ τὸ καθῆκον τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πτωχὸν καὶ στερούμενον. Ὁ Ἥλιος Μηνιάτης, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ὁ Ἐθναπόστολος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄ συχνὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὸ θέμα τῆς φιλαδελφίας.

Ὁ Ἥλιος Μηνιάτης ἐτόνιζεν: «Ὁλος ὁ νόμος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω εἰς τὸ εὐγενέστερον πάθος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰς τὴν ἀγάπην... Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἐπαράγγειλε νὰ γένωμεν ἢ μάρτυρες ἢ ἀσκηταί, διὰ νὰ σωθοῦμεν· μᾶς ἐπαράγγειλε νὰ ἀγαπούμεσθην· «ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους...».

Καὶ ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός ἐβροντοφώνει: «Νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀδελφούς μας Χριστιανούς, διότι εἴμεθα μιᾶς φύσεως καὶ μιᾶς πίστεως, ἔχομεν ἓνα Βάπτισμα, μαζὴ τὰ Ἄχραντα Μυστήρια μεταλαμβάνομεν, ἓνα Σταυρὸν προσκυνοῦμεν, ἓνα Παράδεισον ἐλπίζομεν νὰ ἀπολαύσωμεν κοινῶς... Νὰ κάμετε ἐλεημοσύνας, ὅσον σᾶς δίνει τὸ χέρι σας, καὶ ξεχωριστὰ στοὺς ἰδικούς σας, ὅταν τοὺς βλέπετε στενοχωρημένους καὶ πικραμένους, νὰ τοὺς βοηθᾶτε καὶ νὰ τοὺς παρηγορῆτε καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ».

Ἡ Ἐκκλησία τῆς δούλης Ἑλλάδος συχνὰ προέτρεπε τὸν λαὸν εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ μὲ Συνοδικὰ ἢ Πατριαρχικὰ καὶ Μητροπολιτικὰ ἔγγραφα. Ἐγκύκλιοι καλοῦσαν τὸν λαὸν εἰς συναγεμὸν ἀλληλεγγύης. Γράφει ἓνα Πατριαρχικὸν ἔγγραφον: «Μὴν ἀμελῆτε νὰ δίδετε ἐλεημοσύνας καὶ βοηθείας, διὰ νὰ ἐλευθερώνωνται οἱ πτωχοὶ ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ κακουχίαν των».

Ὁ ὑπόδουλος κλῆρος δὲν περιορίζετο νὰ μεταδίδη τὴν πνοὴν τῆς ἀγάπης μόνον μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν πέννα. Καὶ μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν του ἐξεδήλωνε συχνὰ τὸ πλούσιον περιεχόμενον τῆς καρδίας του. Πατριάρχαι καὶ Ἐπίσκοποι ἐμοίρασαν τὴν περιουσίαν των εἰς τοὺς ἐνδεεῖς. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε΄, ὁ Σαλῶνων Ἡσαΐας, ὁ Ρωγῶν Ἰωσήφ καὶ ἄλλοι, ἀπέθανον πτωχοί. «Ὁ Ρωγῶν Ἰωσήφ ἔδωσε ὅλα ὅ,τι εἶχε, εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὥστε ἠναγκάσθη ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως, νὰ τοῦ χορηγήσῃ μικρὸν ἐπίδομα».

Ἐπίσης διὰ πολλοὺς Κληρικοὺς ἀναφέρει ἡ Ἱστορία, ὅτι

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Γ'.

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Μετὰ τοὺς Συνοπτικοὺς Εὐαγγελιστὰς ἐρχόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν θεολογικὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ Ἐκκλησία ὡς «Τὸ Μυστικὸν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ» εἰς τὰς Πράξεις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ.

Οὗτος ἐνταῦθα ταυτίζει τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἀρχίζει νὰ ἐμφανίζεται ὡς Βασιλεία ἀπὸ τὸν χρόνον τῆς ἐμφάνισεως ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποῖος βραδύτερον ζῆ ἠνωμένος μυστηριακῶς μὲ τοὺς πιστοὺς τῆς βασιλείας Του.

Ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν γενικὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἀρχίζει νὰ λαμβάνη συγκεκριμένην μορφήν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα παραλλήλως καθίσταται ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωοποιὸς δύναμις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ιδέαν τῆς παρομοιώσεως τῆς Ἐκκλησίας ὡς κράτους καὶ βασιλείας τοῦ Θεοῦ, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λαμβάνει ὡς κεντρικὴν ιδέαν τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔργου του τὸ Κήρυγμα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ βασίλειον τῆς ἀπολυτρώσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ καλούμεθα νὰ γίνωμεν μέλη του.

ἐπιχειροῦσαν μακρὰς περιοδείας διὰ τὴν συλλογὴν χρημάτων ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἀδελφῶν, ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἅπ. Παῦλος μὲ τὴν λογίαν. «Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς περιήρχοντο τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου πρὸς συνάθροισιν ἐλεημοσυνῶν», γράφει ἐπιγραμματικῶς ὁ Μ. Γεδεών.

Τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης τῆς Ἐκκλησίας τῶν τεσσάρων αἰῶνων τῆς δουλείας ἠμπορεῖ νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὰς ὀλίγας γραμμὰς συνοδικοῦ ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ 1712. Ἀναφέρει: «Οὐ διαλείπει πάντοτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρόνοια τῶν δεομένων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τῶν ἀδυνάτων τὰ βάρη βαστάζειν καὶ μηδὲνα παραβλέπειν ὑπὸ βάρους καταπονεῖσθαι, ἀλλ' ὡς κοινὴ μήτηρ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία βούλεται φροντίζειν ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων...».

Ἄρχιμ. ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

Ὁ Εὐαγγελιστής, ὁ Ἕλληγ καὶ ἰατρός, ἀναφέρει, ὅτι ὁ Κύριος «παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. α', 3). Ἀσφαλῶς θὰ πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐνταῦθα ἀναφερομένην ἔννοιαν τῆς «βασιλείας» τοῦ Θεοῦ, ὡς τὴν στενὴν σχέσιν καὶ ἔνωσιν τῶν πιστῶν χριστιανῶν μετὰ τὸν Θεόν, μετὰ τὸν Χριστόν.

Τὸ βιβλίον τοῦτο τῶν Πράξεων, ἴσως περισσότερον χαρακτηρικτικῶς ἀπὸ ἄλλα βιβλία τῆς Κ.Δ.—συμφωνοῦν καὶ μετὰ τὴν Ἰωάννειον θεολογίαν—ὑποστηρίζει τὴν ἐνότητα, ἡ ὁποία ὑφίσταται—καὶ θὰ πρέπει νὰ ὑφίσταται—μεταξὺ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν μαθητῶν Του, μεταξὺ τῶν πιστῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ μετέβαινεν πρὸς τὸν Πατέρα Του, ἀλλὰ θὰ ἤρχετο ἐκ νέου εἰς ἐπαφὴν διὰ μιᾶς ἀμέσου μυστηριακῆς κοινωνίας μετὰ τὸν δεινοπαθοῦντα ἄνθρωπον, ὅστις ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς τῆς ἐν Χριστῷ σχέσεως.

Ἐκτοτε ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ζῆ εἰς δύο καταστάσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν Χριστῷ σχέσιν του. «Ζῆ» καὶ «ἀναμένει» τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ.

Ζῆ ὁ ἄνθρωπος, ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας, τὴν συνεχῆ παρουσίαν καὶ κοινωνίαν τοῦ Κυρίου—μετὰ τὴν πλέον ἐκδηλον ἔκφρασιν ἐν τῇ συμμετοχῇ του εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας—ἀλλὰ συγχρόνως ἀναμένει τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς σχέσεως καὶ κοινωνίας ταύτης εἰς μίαν προσδοκωμένην, μελλοντικὴν καὶ ἐσχατολογικὴν σφαιραν.

Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν, ἀναμένει, ὡς θεῖον δῶρον, τὴν σύντομον ἐξ οὐρανοῦ πραγμάτωσιν τῆς ὑποσχέσεως περὶ ὀλοκληρώσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Μυστικοῦ Του Σώματος, τῆς Ἐκκλησίας Του.

Οὐδεὶς, προφανῶς, καλοπροαίρετος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸν προφητικὸν καὶ ἐσχατολογικὸν χαρακτήρα τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους ὁ Εὐαγγελιστής εἰς τὰς Πράξεις του παραθέτει «ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ... καὶ ἕως ἐσχάτων τῆς γῆς» (Πράξ. α', 1.5.8, αἱ ὁποῖαι ὑποσχέσεις καὶ ἐσχατολογικαὶ μετὰ τὴν ἐκείνας, τὰς ὁποίας ὁ Κύριος ἔδωκε καὶ ὁ Εὐαγγε-

λιστής Λουκᾶς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ του διέσωσεν: «Ἴδού», λέγει Κύριος, «ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναιμιν ἐξ ὕψους» (Λουκ. κδ, 49).

Καὶ τίς δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι σήμερον ἡμεῖς ζῶμεν τὴν «ἐπαγγελίαν» ταύτην ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν μετὸν Κύριον εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας;

Ὅπως καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κύριος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δίδει διαύγειαν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα κάμνη σαφῆ διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ὀρθοῦ καὶ μὴ ὀρθοῦ, μεταξὺ τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ ἀρέσκοντος.

Ἡ ἀναχώρησις ἐξ ἄλλου τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως, συνδέεται στενῶς μετὰ τὴν αἰσθητὴν πλέον εἴσοδον καὶ παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ὁποία καθίσταται, οὕτως, ἡ ἐναρκτήριος ἡμέρα τῆς ἐπισήμου ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὀργανωμένης ποιμαντικῆς δράσεως τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας Του.

Πρὶν ἢ ὁ Κύριος ἀναληφθῆ, ὑπεσχέθη τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἔλευσιν τοῦ Παρακλήτου, τὴν δὲ ἐπίσκεψιν ταύτην λίαν μεγαλοπρεπῶς, θὰ ἐλέγομεν, περιγράφει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς εἰς τὰς Πράξεις του (Κεφ. β. 1-4).

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἡ Ἐκκλησία ἐπισήμως εἰσέρχεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ νὰ καταστῇ τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ἡ προσδοκία καὶ ἡ ἐκπλήρωσις, τὰ πάντα διὰ τὸν ἀνθρώπον, ἡ ὁποία ἐνώνει αὐτὸν μετὰ τὸν ὑπὲρ πάντα Θεόν.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν θεολογίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἔκτοτε δίδει ζωὴν, πνοὴν καὶ κατευθύνει τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῇ πορείᾳ διὰ μέσου τῆς Ἱστορίας τῶν ἐποχῶν, τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, ὅστις τελικῶς δαμάζεται καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὸ θεῖον θέλημα, ὥστε ἐφ' ἐξῆς ὁ χρόνος νὰ μὴ εἶναι ὁ τὰ πάντα ἀφανίζων, ἀλλ' ὁ προετοιμάζων τὸν ἀνθρώπον διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐσχατολογικῆς του προσδοκίας, διὰ μίαν ἑνωσιν μετὰ τὸν Θεὸν περισσότερον αἰσθητὴν, ἀφοῦ διαβῆ τὸ στάδιον ἐκεῖνο τῆς «ἐν ἐσόπτρῳ» γνώσεως καὶ βιώσεως τοῦ Θεοῦ.

Δικαίως ὑπὸ πολλῶν θεολόγων τὸ «Ἅγιον Πνεῦμα ἔχει θεωρηθῆ ὡς ἡ ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ ἑνα Ἱερατικὸν Σεμινάριον

«**ΙΔΟΥ ΔΗ ΤΙ ΚΑΛΟΝ.....**».*

Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

Μίαν ἄλλην πλευρὰν τοῦ θέματος ἀνέπτυξεν ὁ Ἅγιος Δέρβης. Ἡ μουσικὴ καὶ ὑμναδία εἶναι στοιχεῖα ἀπόλυτα συνδεδεμένα μετὰ τὴν λατρείαν μας. Εἰδικὸς εἰς μουσικολογικὰ καὶ ὑμνολογικὰ θέματα μᾶς παρουσίασε τὸν μέγαν καὶ πολῦτιμον θησαυρὸν τῶν Ἱερῶν μας ὕμνων καὶ τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς πατρογονικῆς μας Βυζαντινῆς μουσικῆς. Μᾶς ἔδωσε καὶ ὠρισμένας πρακτικῆς φύσεως ὁδηγίας διὰ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ συγκρότησιν τοῦ ἀναλογίου τῆς Ἐκκλησίας μας μετὰ παιδιὰ.

Ὁ γνωστὸς ἀπὸ τὰ ὠραῖα βιβλία του, στοχασμοὶ τοῦ Σαββάτου, Πύλη τοῦ Οὐρανοῦ, ἡ ἀγωνία ἐνὸς Ἱερέως, ἡ μεγάλη κλῆσις, Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικόδημος, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχει ἐκχύσει ὅλην τὴν εὐλάβειαν, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἀρχιερατικῆς του καρδίας πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του, μᾶς ἀνέβασε ἀληθινὰ εἰς τὸ Σινᾶ καὶ μᾶς περπάτησε στὴν Γαλιλαία καὶ ὕστερα μᾶς ἔφερε ἔμπρὸς εἰς τὸ φρικτὸν Θυσιαστήριον καὶ μᾶς εἶπε τί σημαίνει νὰ εἶναι κανεὶς Ἱερουργὸς σ' αὐτὴ τὴ λατρεία καὶ νὰ ἴσταται «μόνος

* Συνέχεια ἐκ τῆς, σελίδος 32 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Αἱ Πράξεις δέχονται, ὅτι ὁ χριστιανὸς, ζῶν ἐντὸς ταύτης τῆς μυστηριακῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καλεῖται νὰ δώσῃ μίαν ἀποστολικὴν μαρτυρίαν θετικῆς παρουσίας ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ παραθέτουν μετ' ἔμφασιν τὸ γεγονός τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πρωτομάρτυρος Διακόνου Στεφάνου (Πράξ. ζ, 1-60).

Ἄλλὰ, ἂν καὶ τὸ ὅλον τοῦτο συγκεκριμένον γεγονός τελειώνει μετὰ τὴν φαινομενικὴν νίκην τῶν λιθοβολούντων—ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Στεφάνου—τὴν Ἐκκλησίαν, κατ' οὐσίαν τὸ δένδρον τῆς Ἐκκλησίας ἀναπτύσσεται διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αἵματος καὶ τὴν θέσιν τοῦ θνήσκοντος Διακόνου λαμβάνει, χάριν τοῦ Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὁ Σαοῦλ ἢ Σαῦλος, ὁ ὀνομαζόμενος Παῦλος, περὶ τὴν θεολογίαν τοῦ ὁποίου ἐν συνεχείᾳ θὰ ἀσχοληθῶμεν.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, M. Phil.

μόνη Θεῶ». Ἡ πλευρὰ τοῦ θέματος ποῦ ἀνέπτυξε ἦτο «Ἡ Ἱστορία τῆς Θείας Οἰκονομίας ἐν τῇ Θεῖα Λειτουργίᾳ».

Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, εἶπε, ἀνεβαίνομε στὸ Σινᾶ καὶ ὁμιλοῦμε μὲ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο, ἀλλὰ καὶ στὴν Τιβεριάδα μεταφερόμεθα, ὅπου ἀκοῦμε τὸν Ἰησοῦν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ θαυματουργῇ. Ἐκεῖ ἔχομε τὴν παράδοσι τοῦ Νόμου στὸν Ἰσραὴλ διὰ τοῦ Μωυσέως, ἐδῶ ἔχομε τὸ δόσιμο τῆς Χάριτος εἰς τὸν Νέον Ἰσραὴλ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ στὴ Θεῖα Λειτουργία ζοῦμε καὶ τὸ Θαβῶρ, εἰσερχόμεθα μέσα στὸ Θεῖον Φῶς ποῦ ἡ μορφή τοῦ μεταμορφουμένου Κυρίου ἐκπέμπει. Καὶ ἔτσι αἰσθανόμεθα ὅτι κάτι μπαίνει ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ φῶς τοῦ Θαβῶρ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας ψυχὴν. «Εἶδομεν τὸ Φῶς τὸ ἀληθινόν». Ζοῦμε μὲ τὸν δεδοξασμένον λόγον τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, οἱ ὅποιοι «διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ Πρόσωπον τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν Οὐρανοῖς». Πράγματι, ἡ Θεῖα Λειτουργία παρουσιάζει μίαν πληρότητα, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον ὅπου τελεῖται. Κατ' αὐτὴν ὀλόκληρος ἡ Ἐκκλησία παρίσταται. Αἱ ἐν τῷ Ἁγίῳ Δισκαρίῳ μερίδες τοῦτο δηλώνουν.

Τὸ γεγονὸς τῆς Σταυρώσεως δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἱστορικὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ἓνα γεγονὸς σημερινό. Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ζοῦμε αὐτὸ τὸ γεγονὸς πραγματικῶς, οὐσιαστικῶς, διότι εἶναι ὑπὲρ χρόνον. Παρακολουθοῦμεν ἐν τῇ Θεῖα Λειτουργίᾳ τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου σὰν ἓνα σημερινὸ γεγονὸς.

Ἡ Θεῖα Λειτουργία εἶναι καὶ μία Πεντηκοστή. Εἶναι Πνεύματος ἐπιδημία. Συχνάκις ἀκούεται· «Εἰς Πνεύματος Ἁγίου κοινωνίαν»· «κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά Σου τὸ Ἅγιον». Γίνεται συνεχῶς ἔκχυσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συνεχῶς προσφέρεται καὶ ἔτσι ζωογονεῖται ἡ ψυχὴ, ὅπως οἱ ζῶντες ὀργανισμοὶ μὲ τὸ δξυγόνον ποῦ συνεχῶς παράγεται. Καὶ ἐκλείσει τὴν θαυμασίαν του ὁμιλίαν μὲ τὴν προτροπὴν ὅτι πρέπει νὰ ζοῦμε τὸ βάπτισμά μας καὶ τὴν Ἱερωσύνην μας καὶ ὅτι ὀφείλομε νὰ ἀγνίζωμεν αὐτὴν, νὰ ἀποκαθαίρωμεν ἑαυτοὺς, νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν σιωπὴν διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ. Τέλος ἡ Θεῖα Λειτουργία, εἶπεν, διὰ τὸν Ἱερέα πρὸ παντὸς δὲν τελειώνει μὲ τὸ «δι' εὐχῶν». Ζῆ συνέχεια αὐτὴν τὴν δωρεάν, αὐτὴν τὴν χάριν. Ἐκλείσει μὲ τὴν ἀναφορὰν ἐνὸς περιστατικοῦ ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Μία γερμανίς, ἡ ὁποία ἐβαπτίσθη Ὀρθόδοξος, ἀνέβη καὶ παρέμεινε νῆστις εἰς τὴν

κορυφήν τοῦ Σινᾶ διὰ νὰ νοιώσῃ δυνατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐζήτησε μὲ βαθύτατο πόθο νὰ κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν. Κατὰ τὰς πρώτας 15 ἡμέρας δὲν ἔλαβε τίποτε, τὰς ὑπολοίπους ἐλάμβανε ὀλίγο νερό.

Τέταρτος ὁμιλητὴς ἦταν ὁ Θεολόγος Πρεσβύτερος Κων/νος Φούσκας, ὁ νέος Δ/ντὴς τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, κληρικὸς μὲ εὐρεΐαν μὀρφωσιν καὶ ἐνάρετον βίον. Τὸ θέμα του ἦτο «ἡ προσφορὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821». Θᾶλεγε κανεὶς ποίαν σχέσιν μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ θέμα αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ Σεμιναρίου μας ποῦ ἦτο «ἡ λατρεία μας». Ἄν τὸ ἔργον μας ὡς Ἱερέων εἶναι νὰ λειτουργῶμεν, τότε οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἱερούργησαν στὸν Ναὸ τοῦ Ἔθνους καὶ προσέφεραν οἱ πλεῖστοι ὡς εὐάρεστον τῷ Θεῷ θυσίαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἑαυτοὺς των. Ἀνέφερον ἕνα πλῆθος κληρικῶν ὄλων τῶν βαθμῶν ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Πατρίδος μας, οἱ ὅποιοι προσέφερον ἀνεκτιμῆτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος καὶ ἐγίναν οἱ φωτεινοὶ ὁδηγοὶ τῶν σκλαβωμένων διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τῆς φυλῆς ἐκ τῆς ἀφομοιώσεως καὶ τοῦ ἐκβαρβαρισμοῦ.

Παρέθεσεν ἱστορικὰ στοιχεῖα ἀδιάσειστα, τὰ ὅποια δικαιῶνουν τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ὡς «Ἑλληνοσωτήρις» ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ζαμπελίου. Τὴν 14/10, τρίτην ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου, εἶχομεν τὴν χαρὰν νὰ ἀκούσωμεν τὸν π. Ἡλία Μαστρογιαννόπουλον. Οὗτος ἀναφερθεὶς εἰς τὸν τρόπον τελέσεως τῆς Θ. Λειτουργίας ἐτόνισεν ἐμφατικῶς ὅτι διὰ νὰ προκαλέσῃ κατάνυξιν καὶ συγκίνησιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἐκκλησιαζομένων ἢ Θ. Λειτουργία πρέπει νὰ γίνεταί ἀπὸ ἱερέα εὐλαβῆ καὶ πιστόν. Εἶπε δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ τὸν λειτουργὸν ἐξαρτᾶται πῶς θὰ φύγουν οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν Θ. Λειτουργίαν.

Ὁ λειτουργὸς δὲν πρέπει νὰ ἐπιτηδεύεται οὔτε εἰς τὴν φωνὴν οὔτε εἰς τὴν ἐνδυμασίαν οὔτε εἰς τὰς κινήσεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν χαρακτηρίζῃ ἡ ἀπλότης, ἡ σεμνότης, ἡ εὐλάβεια καὶ αὐτὸ εἰς δέος ποῦ ἐνοιῶσεν ὁ Ἰακώβ, ὅταν εὐρέθη ἐνώπιον τῆς οὐρανίου ἐκείνης κλίμακος. Τὸ Ἱερὸν Θυσιαστήριον εἶναι τόπος φοβερῶτερος ἐκείνου. Ἡ Θ. Λειτουργία δὲν εἶναι οὔτε θέαμα οὔτε ἄκουσμα, εἶναι ἀ ν ἄ μ ν η σ ι ς τοῦ μοναδικοῦ ἐκείνου δειπνοῦ τῆς Μ. Πέμπτης καὶ θ υ σ ί α.

Ἐκεῖ βλέπομεν τὸ ξεχείλισμα τῆς Θείας ἀγάπης. Εἶναι πολὺ μεγάλο τὸ γεγονός τῆς παραδόσεως τοῦ θείου τούτου μυστηρίου. Τὸ Θυσιαστήριον καὶ τοῦ μικροτέρου ἐξωκλήσιου γίνεται

κέντρον τῆς γῆς, γίνεται ἕνας Γολγοθᾶς. Ἐμεῖς στὴν Θ. Λειτουργία πρέπει νὰ ἐξαφανιζόμεθα διὰ νὰ προβάλλεται μόνον ΕΚΕΙΝΟΣ. Ὅταν σκέπτεται ὁ Ἱερεὺς, τι ἐπιτελεῖ ἐκείνην τὴν στιγμήν, πρέπει νὰ συντρίβεται κάτω ἀπὸ τὸ βάρος αὐτῆς τῆς παρακαταθήκης.

Πρέπει νὰ λειτουργῶμεν μὲ συναίσθησιν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς μας καταστάσεως. Νὰ εἴμεθα ἀπλοὶ εἰς τὴν τέλεσιν καὶ καθαροὶ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν τῶν εὐχῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐκφωνήσεων. Νὰ ζοῦμε ἔντονα τὸ «οὐδεὶς ἄξιος...». Μόνον ὅταν συγκλονιζόμεθα ἑμεῖς, θὰ κάνωμεν καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας νὰ αἰσθανθῇ τὴν χάριν καὶ νὰ γευθῇ τοὺς καρποὺς τῆς Θ. Λειτουργίας.

Ἀνέφερε μίαν περίπτωσιν χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος εἶδεν ἱερέα νὰ κλαίῃ κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε βαθυτάτην συγκίνησιν καὶ ὁμολόγησεν ὅτι τὴν λειτουργίαν ἐκείνην τὴν ἔνοιωσε βαθειά.

Ἐτόνισεν ἐπίσης, ὅπως ἀποφεύγεται ἡ πρόκλησις ἐντυπώσεων διὰ ἀπαράδεκτων φωνασκιῶν καὶ κινήσεων.

Ἐκλείσει τὴν εἰσήγησίν του μὲ τὸ σύνθημα, πρέπει νὰ κερδίσωμεν αὐτὴν τὴν μεγάλην μάχην.

Τὴν 13ην τοῦ μηνὸς τὸ ἑσπέρας ἐτελέσθη ἀγρυπνία ἀπὸ ὥρας 9-1ης μεσονυκτίου, λειτουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου μας. Ἦταν μιὰ μυσταγωγικὴ βραδυά, εἰς τὴν ὁποίαν ὑλοποιήθησαν τὰ ὅσα ἠκούσαμεν ἐκεῖ περὶ Θ. Λατρείας. Εἶχομεν δὲ καὶ τὴν μεγάλην χαρὰ νὰ δεχθοῦμε τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεφεν ἀπὸ συμβούλιον. Ὁ Σεβασμιώτατος εἰς τὴν προσφώνησίν του τὸν ἠδωχάρισθη διὰ τὴν ἀγάπην ποὺ ἐπιδεικνύει πρὸς τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Χαλκίδος καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ εὐλογῆσῃ τοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ ἀπευθύνῃ λόγους παρακλήσεως εἰς αὐτοὺς.

Ὁ Μακαριώτατος, ἀφοῦ διεδήλωσε τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν μας ἐκεῖ, εἶπεν ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Χαλκίδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἵασι δῆποτε ἄλλης καὶ ὅτι ὅλοι ἑμεῖς ὡς μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ νοιώθωμεν ἀλληλοεξάρτησιν καὶ σύνδεσμον ἀγάπης. Μία εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ κεφαλὴ τῆς ὁ Χριστός. Δὲν πρέπει νὰ νοιώθουμε ξένοι, ἀλλ' οἰκεῖοι καὶ ἀδελφοί.

Εἰς τὴν τράπεζαν μερικὰς φορὰς εἶχομεν συνδαιτημόνα καὶ τὸν Παν. Καθηγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης π. Θεό-

κλητον Φεφέν. Ἦτο γνωστός εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὰς ἐορτὰς τῶν Εὐβοέων Ἁγίων, ὅπου μετέφερε τὴν πάνσεπτον κάραν τοῦ Ἁγίου Τιμοθέου Ἐπισκόπου Εὐρίπου καὶ κτήτορος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης.

Εἰς πολλοὺς ἦτο γνωστός καὶ ὡς λαϊκός, διότι περιώδευε τὴν Εὐβοίαν ὡς λαϊκός Ἱεροκέρυξ.

Ἀξίζει νὰ ἐπισκεφθῆ κανεὶς τὸ κρυφὸ σχολεῖο καὶ τὸ μουσεῖο τῆς Μονῆς. Ἀξιοποίησε ὅλους τοὺς χώρους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ αὐξήσε πολλαπλασιῶς τοὺς πόρους αὐτῆς. Εὐστροφος, ἐτοιμόλογος καὶ ἱκανὸς περὶ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀνετέθη καὶ ἡ Δ/νσις τῆς Διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς Κτηματικῆς Περιουσίας εἰς τὸν ΟΔΔΕΠ.

Διὰ τῆς ἀπλότητός του καὶ τῆς προσηνείας του ἀπέσπασε τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀγάπην μας καὶ ὅλοι μας εὐχηθήκαμε καὶ εὐχόμεθα ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἐνισχύη διὰ νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον πέρασ τὰ ἔργα του, πὸν εἶναι ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Ἐφοῦ ἐγινεν ἡ εὐχαριστήριος προσευχὴ εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς, ἐπέβημεν τοῦ λεωφορείου μας καὶ ἐπισκεφθέντες τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον καὶ τὴν Ριζάρειον Σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν φοιτοῦν ἄρκετὰ παιδιὰ ἐξ Εὐβοίας, ἐπήραμε τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς. Ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν ἱερέων ἐξεφράσθησαν εὐχαριστίαι θερμαὶ πρὸς τὸνσχόντα τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συγκλήσεως τοῦ Σεμιναρίου τούτου Σεβ. Μητροπολίτην μας κ. Νικόλαον καὶ εὐχαὶ διὰ ὑγείαν, μακροήμερευσιν καὶ ἀγιότητα πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἁγιωτάτης Του Ἐκκλησίας. Ἔτσι ἔληξε ἐκεῖνο τὸ τριήμερον.

Ἐνα τριήμερο, τὸ ὁποῖον ἐποπτικὰ μᾶς ἐδίδαξε τὸ «Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό».

Ἄρχιμ. ΠΟΥΛΚΑΡΠΟΣ ΧΡΥΣΙΚΟΣ

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Η ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΕΣΚΟΡΠΙΣΜΕΝΩΝ*

Είναι γνωστόν, ὅτι σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ συναγωγή τῶν διεσκορπισμένων, ἢ ἐπαναφορὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐνότητα καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν μετὸν Θεόν. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἐθυσίασε τὸν ἑαυτὸν του, αἶνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν¹², διὰ τὴν συγκεντρώσῃ εἰς ἓνα ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ποὺ ἦσαν διεσκορπισμένα. Σὲ αὐτὸ συνίσταται καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς διὰ κάθε χριστιανό: Νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τὴν μείνη εἰς τὴν ἐνότητα μετὸς τοῦ ἀδελφοῦ, ποὺ πραγματοποιεῖται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιστροφήν καὶ ἄλλων ἀδελφῶν, θέτοντας ὅλα τὰ χαρίσματα ποὺ τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐνὸς αὐτοῦ σκοποῦ: «Διὰ τὴν εἶναι ὅλοι ἓνα, καθὼς σύ, πατέρα, εἶσαι ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ὡς εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν, διὰ τὴν πιστέψῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλες»¹³. Αὐτοὶ οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἀνέφεραν ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀγωνιώδη ἐκείνην προσευχὴν πρὸς τὸν Πατέρα, δὲν συνιστοῦν ἀπλῶς μίαν ἐπιθυμίαν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅποια πραγματοποιεῖται διὰ τῆς ἐνότητος μετὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ μετὸν Ἐκκλησίαν.

Τίθεται ὅμως τὸ ἐρώτημα: Πότε καὶ πῶς πραγματοποιεῖται ἡ ἐνότης αὕτη; Διὰ τὰ μέλη μιᾶς ἐνορίας, πραγματοποιεῖται κάθε φορὰ ποὺ τελεῖται ἡ θεία λειτουργία εἰς τὸν ἐνοριακὸν Ναόν, ὅπως ἄλλωστε καὶ σὲ κάθε ἄλλον ἱερὸν Ναόν, ὁ ὁποῖος ὑπάγεται εἰς τὸν κανονικὸν ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον τῆς περιοχῆς· δηλαδὴ εἰς κάθε λατρευτικὴν σύναξιν, ἢ ὅποια πραγματοποιεῖται μετὸν σύμφωνον γνώμην τοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκόπου τῆς περιοχῆς καὶ ὑπάγεται εἰς αὐτόν.

Μία ὥραία εὐχὴ τῆς θείας λειτουργίας τῶν πρώτων χριστιανῶν, τὴν ὅποیان μᾶς διέσωσε ἡ «Διδαχὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων», λέγει: «Ὡσπερ ἦν τοῦτο τὸ κλάσμα (δηλ. ὁ ἄρτος) διεσκορπισμένον ἐπάνω τῶν ὀρέων καὶ συναχθὲν ἐγένετο ἓν, οὕτω

* Κήρυγμα ὀρθοδόξου πνευματικότητος, ἐκφωνηθὲν εἰς τὸ ἐνοριακὸν παρ-
ρεκλήσιον Ἁγίου Ἀνδρέου (Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς) τὴν 31-10-1971.

12. Ἰω. 11,52.

13. Ἰω. 17,23.

«συναχθῆτω σου ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν»¹⁴.

Ἡ θεία λειτουργία λοιπόν, ποὺ τελεῖται σὲ ἓνα τόπον ἀπὸ μίαν ὀρθόδοξον σύναξιν, ποὺ περιλαμβάνει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ὀρθόδοξον ἱερέα, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται σὲ ἐνότητα μὲ τὸν ἐπίσκοπον καὶ μέσῳ αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀναφέρεται σὲ ὀλοκλήρον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ χαρακτηρίζεται ὡς Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἔχει δὲ ὡς σκοπὸν νὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς πιστοὺς, νὰ κάμῃ αὐτοὺς Ἐκκλησία καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς αὐτοὺς τὴν σωτηρίαν.

Λοιπόν, τί συναίγεται ἀπὸ ὅλα αὐτά; Ἐκτὸς τῆς ἐνότητος αὐτῆς, δηλαδὴ ἐκτὸς τῆ Ἐκκλησίας, δὲν ὑπάρχει σωτηρία; Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως μίαν βασικὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεώς μας. Ἐκτὸς τῆς ἐνότητος μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ πραγματοποιεῖται κατὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, σωτηρία δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνον θάνατος. Τοῦτο, διότι τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, ὡς τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐκτὸς Αὐτῆς. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἄνθρωποι καλοὶ, πρόθυμοι νὰ βοηθήσουν, ἄνθρωποι ποὺ διαβάζουν ἴσως τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν διαδώσουν εἰς τοὺς ἄλλους, ἄνθρωποι ποὺ προσεύχονται καὶ κηρύττουν τὰς διδασκαλίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὅπως βεβαίως ἐκεῖνοι τὰς ἀντιλαμβάνονται. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι πιθανῶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ προσφέρουν τὰ πάντα. Ὅμως ἓνα δὲν δύναται νὰ δώσουν: Τὴν σωτηρίαν.

Τοῦτο, διότι τὴν σωτηρίαν τὴν παρέχει μόνον τὸ γεγονός τῆς ἐνότητος μὲ τὸν Χριστόν. Ἡ ἐνότης δὲ μὲ τὸν Χριστόν πραγματοποιεῖται, ὅταν τελοῦμε τὴν θείαν εὐχαριστίαν, ὅταν μὲ τὴν θείαν κοινωνίαν κάνωμεν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ σῶμά μας καὶ τὸ αἷμά Του αἷμά μας.

Ὅμως ἡ θεία λειτουργία δὲν εἶναι ἀπλῶς μία σύναξις πιστῶν. Εἶναι ἡ σύναξις ὀλοκλήρου τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ θεία λειτουργία, καὶ ἡ θεία εὐχαριστία τελεῖται, ὅπως ἀναφέρει μία εὐχή: «ὑπὲρ τῆς ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Δὲν εἶναι ἡ ἰδική μας δηλαδὴ θεία λειτουργία, ἀλλὰ εἶναι ἡ λειτουργία τῆς ὀρθόδοξου καθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν περιοχὴν μας.

Δι' ὧσων ἀνεφέραμε, δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταδικάσωμεν καὶ νὰ παραδώσωμεν τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ πῦρ τῆς κολά-

14. Διδαχὴ 9,4. Β.Ε.Π. 2, 218.

σεως. Καὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν ἀναμφιβόλως τέχνα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, «πρόβατα», «ἀ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης»¹⁵. «Πρόβατα», τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ἰδικὴν μας «αὐλήν», εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ γίνῃ οὕτω «μία ποίμνη, εἰς ποιμὴν»¹⁶. Ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἐμπιστευόμεθα, ὄχι εἰς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν στοργὴν τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς καὶ προσευχόμεθα δι' αὐτοὺς μετὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν τιμῶν δώρων κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου: «Τοὺς ὀλιγοψύχους παραμύθησον· τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε· τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καὶ συναψον τῇ Ἀγίᾳ σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ».

Ἄλλὰ τὸ καθῆκον μας πρὸς αὐτοὺς δὲν σταματᾷ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεώς μας, νὰ γίνωμεν μάρτυρες τῆς θείας προελεύσεως καὶ τῆς θείας ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας¹⁷, διὰ νὰ δυνηθοῦν καὶ οἱ ἀδελφοὶ μας νὰ ἀναζητήσουν καὶ νὰ εὑρουν τὴν πλήρη ἐνότητα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ἣ ὅποια μόνον διὰ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς εἰς τὴν ὀρθόδοξον λατρευτικὴν συναξιν, εἰς τὴν ὀρθόδοξον θείαν λειτουργίαν ὑπάρχει. Δὲν ἔχομεν, συνεπῶς, δικαίωμα νὰ δικάσωμεν τοὺς ἀδελφούς, τὸ δικαστήριον ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, ἡμεῖς δηλαδὴ θὰ δικασθῶμεν, ἐάν δὲν δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν «μαρτυρίαν» τῆς πίστεώς μας.

Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τῆς ὀρθόδοξου λατρευτικῆς συνάξεως, τῆς ὀρθόδοξου θείας λειτουργίας, τὸ ὅποῖον τὴν διακρίνει καὶ τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὰς ἄλλας συνάξεις, π.χ. τῶν «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ», τῶν διαφόρων αἰρετικῶν καὶ ἀπεσχισμένων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν;

Εἶναι ἡ ἐνότης μὲ τὸν ἐπίσκοπον τῆς ὀρθόδοξου καθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς κάθε περιοχὴν. Καὶ ὁ κανονικὸς ἐπίσκοπος μιᾶς συγκεκριμένης περιοχῆς εἶναι μόνον ἓνας. Διὰ τὴν περιοχὴν π.χ. τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν εἶναι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερόνυμος. Κάθε λατρευτικὴ συναξίς, κάθε θεία λειτουργία ποὺ γίνεται μὲ τὴν ἐνότητα τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἀποτελεῖ τὴν συναξιν τῆς καθολι-

15. Ἰω. 10,16.

16. Ἐνθ' ἄνωτ.

17. Ματθ. 5,16. Ἰω. 17,21.23.

κῆς Ἐκκλησίας, τῆς πραγματικῆς, τῆς ὀρθοδόξου δηλαδή Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην.

Κάθε φορά λοιπόν, ποῦ συνερχόμεθα νὰ τελέσωμε τὴν θείαν εὐχαριστίαν, γινόμεθα καὶ ἡμεῖς Ἐκκλησία Καθολικὴ, ταυτιζόμεθα μὲ Αὐτήν, μὲ τὴν ὁποίαν εἴμεθα διὰ τοῦ ἐπισκόπου μας ἠνωμένοι καὶ εἰσερχόμεθα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ποῦ εἶναι ἡ θεία λειτουργία. Κάνομε δηλαδή τὴν σωτηρίαν, τὴν ὁποίαν ἐχάρισεν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου του, ἰδικὸν μας κτῆμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀπευθύνεται εἰς τοὺς ταξειδιώτας καὶ μετανάστας καὶ λέγει, ὅτι πρέπει νὰ προσέχουν νὰ μὴ εἰσέρχωνται εἰς μίαν σύναξιν, οὔτε νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς λειτουργίαν, ἐὰν δὲν ἐξακριβώσουν προηγουμένως, ὅτι ἡ συγκέντρωσις αὐτῇ δὲν εἶναι παρασυναγωγή αἰρετικῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἔχουν ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον, ἀλλὰ ἀνήκει εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν.

«Κἄν ποτε ἐπιδημῆς ἐν πόλεσι, μὴ ἀπλῶς ἐξέταζε ποῦ τὸ κυριακὸν ἔστι (καὶ γὰρ αἱ λοιπαὶ τῶν ἀσεβῶν αἱρέσεις κυριακὰ τὰ ἑαυτῶν σπήλαια καλεῖν ἐπιχειροῦσι), μῆδὲ ποῦ ἔστιν ἀπλῶς ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ ποῦ ἔστιν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία»¹⁸. Δηλαδή, καὶ ἐὰν κάποτε ἐπιδημῆσης εἰς πόλεις, μὴ ἀναζητήσης μόνον ποῦ εὐρίσκεται ὁ Ναός, διότι καὶ αἱ αἱρέσεις τῶν ἀσεβῶν τολμοῦν νὰ ὀνομάζουν τὰ ληστρικά των σπήλαια, τοὺς τόπους δηλαδή τῶν συναξέων των, Ναούς. Μὴ ἀναζητήσης μόνον ποῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία.

Πόσο πλανῶνται λοιπόν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείπουν τὴν ὀρθόδοξον καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὀρθόδοξον δηλαδή θείαν λειτουργίαν καὶ τρέχουν εἰς ἄλλας συγκεντρώσεις αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν! Κινδυνεύουν νὰ χάσουν ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐθυσιάσθη ὁ Χριστός: Τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των. Διότι ἡ σωτηρία μόνον διὰ τῆς ἐνότητος μὲ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι δυνατή. Ὅχι ἀπλῶς μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν «Καθολικὴν Ἐκκλησίαν», μὲ τὴν σύναξιν δηλαδή ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν σύναξιν τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας σὲ ἓνα συγκεκριμένον τόπον. Κριτήριον δὲ τῆς ἀληθινῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐνότης μὲ τὸν κανονικὸν καὶ ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον τῆς περιοχῆς.

Διὰ νὰ εἶναι λοιπόν μία σύναξις πιστῶν, μία θεία λειτουργία, ὀρθόδοξος σύναξις, ὀρθόδοξος θεία λειτουργία, Ἐκκλησία

18. Κύριλλος Ἱεροσολύμων. Κατηχ. 18, 26 Β.Ε.Π. 39,242.

τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύησιν τῆς σωτηρίας, πρέπει ἢ σὺναξις αὐτῆ καὶ ἡ θεία λειτουργία νὰ γίνεταί με συμφωνον γνώμην τοῦ κανονικοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκόπου τῆς περιοχῆς. Κάθε ἄλλη σὺναξις καὶ συγκέντρωσις, εἴτε τῶν «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ», εἴτε ἄλλων αἰρετικῶν ποὺ δὲν εἶναι ἠνωμένοι με τὴν ἁγίαν ὀρθόδοξον καθολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς περιοχῆς, εἶναι παρασυναγωγή καὶ δὲν ἐξασφαλίζει τὴν σωτηρίαν. Ὁδηγεῖ εἰς τὸν πνευματικὸν θάνατον, διότι ἀποκόπτει τὰ μέλη της ἀπὸ τὴν κοινωσίαν με τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία μόνον μέσω τοῦ κανονικοῦ ἐπισκόπου εἶναι δυνατή.

Τὴν σωτηρίαν δὲν τὴν εὐρίσκομεν, παρὰ εἰς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν μετάνοιαν, εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν θείαν κοινωσίαν. Μέσα δηλαδὴ εἰς τὴν διαρκῆ ἐνότητα με τὴν Ἁγίαν ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, με τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Μόνον ἐντὸς αὐτῆς τῆς ἐνώσεως με τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤμπορεῖ νὰ ρεῦσῃ εἰς τὰ φλέβας μας τὸ Αἷμά Του, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον μᾶς παρέχει τὴν σωτηρίαν.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι πρέπει νὰ φύγωμεν μακρὰν ἀπὸ τὰς συγκεντρώσεις ποὺ δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, ποὺ δὲν γίνονται με γνώσιν καὶ συμφωνον γνώμην τοῦ ἐπισκόπου μας, ποὺ εἶναι ἡ ἐγγύησις τῆς ἐνότητος. Αἱ συγκεντρώσεις αὐταὶ δὲν γίνονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἔστω καὶ ἐὰν ὑποστηρίζεται ὅτι μελετᾶται ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ὅτι κηρύττεται τὸ Εὐαγγέλιον. Δὲν γίνονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, διότι, διαφορετικῶς, δὲν θὰ τὰς ἀγνοοῦσεν ὁ ἐπίσκοπος, ποὺ σύμφωνα με τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐξασφαλίζει τὴν ἐνότητα με Ἐκεῖνον καὶ με τοὺς ἀδελφούς, δηλαδὴ με τὴν Ἐκκλησίαν ὀλόκληρον.

Ἄλλὰ, θὰ μοῦ πῆς ἴσως, ποῦ με συμβουλεύεις νὰ ὑπάγω; Ποῦ νὰ εὔρω ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς μίαν θερμὴν οἰκογενειακὴν, ἀδελφικὴν ἀτμόσφαιραν; Θέλω νὰ αἰσθανθῶ βαθύτερον αὐτὴν τὴν ἐνότητα με τὴν ὀρθόδοξον καθολικὴν Ἐκκλησίαν, νὰ νοιώσω τὴν κοινωσίαν με τοὺς ἀδελφούς, νὰ προσευχηθῶ μαζί τους, νὰ μελετήσω μαζί τους, νὰ ἐργασθῶ με αὐτοὺς διὰ νὰ γίνῃ πραγματικότης ὁ μεγάλος σκοπὸς μας: Νὰ γίνωμε ὅλοι μιὰ πραγματικὴ ἐνότης, νὰ μιμηθῶμεν δηλαδὴ τὴν ζωὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, διὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ πιστέψῃ ὁ κόσμος, ὅτι θεία εἶναι ἡ προέλευσις καὶ Θεία ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας¹⁹.

19. Ἰω. 17,21-23.

ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ *

Ἡ τὸ πρῶτον γενομένη ὀνομαστικὴ καταχώρησις τῶν ἐνοριακῶν ἱερῶν ναῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ «Ἐκκλησιαστικῷ Ἡμερολογίῳ» τοῦ σωτηρίου δισέκτου ἔτους 1972, ἀποτελεῖ ὄχι μόνον σημαντικὸν σταθμὸν, δι' οὓς λόγους ἐξεθέσαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ δημοσιεύματι, ἀλλὰ καὶ ἀφετηρίαν εἰς τὴν μελέτην καὶ διεύρυνσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν λατρείας.

Τὰ δημοσιευθέντα στοιχεῖα ἐγγράφως παρέλαβεν ἡ ἀρμοδίᾳ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν καὶ ὡς ἐπίσημοι χαρακτηρίζονται οἱ «στατιστικοὶ» αὐτοὶ πίνακες. Ἐξ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Εἶσαι οἰκοδόμος μέσα εἰς τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας καὶ καλεῖσαι νὰ γίνῃς οἰκοδόμος τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, νὰ συντελέσῃς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀδισκορπισμένων τέκνων τοῦ Θεοῦ». Αὐτὴν τὴν πρόσκλησιν σοῦ ἀπηύθυνεν ὁ Θεὸς τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν προσελήφθης διὰ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν: «Οἰκοδόμησον αὐτὸν ἐν τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν σου· καὶ μὴ καθέλῃς, ἀλλὰ φύτευσον αὐτὸν φύτευμα ἀληθείας ἐν τῇ ἀγίᾳ σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μὴ ἐκτίλῃς...», ἀναφέρει πολὺ χαρακτηριστικὰ μία εὐχὴ τοῦ βαπτίσματος.

Αὐτὸ λοιπὸν καλούμεθα πάντοτε νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν, διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ διὰ τοὺς ἀδελφούς. Νὰ μείνωμεν οἰκοδομημένοι καὶ φυτευμένοι «ἐν τῇ Ἁγίᾳ Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ» τοῦ Κυρίου. Με κέντρον τὴν ἐνορίαν μας καί, κυρίως, τὸ θυσιαστήριον τῆς ἐνορίας μας, νὰ ἀποτελέσωμεν τὴν ἱεράν ἐκείνην ζύμην, ἡ ὁποία θὰ ζυμώσῃ ὅλον τὸ φύραμα καὶ θὰ καλέσῃ πάντας εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γνωρίσῃ καὶ ὁ λοιπὸς κόσμος, ὅτι θεῖα εἶναι ἡ καταγωγὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θεῖα ἡ ἀποστολή της: Κατάγεται ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολὴ Της εἶναι ἡ σωτηρία ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Αἰδ. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

αὐτῶν, ὡς θὰ ἀναλύσωμεν ἐν συνεχείᾳ, βλέπομεν ποία ἦτο, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἡ προτίμησις τῶν ἑκασταχοῦ τῆς Ἑλλάδος «κτιτόρων τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἑκκλησιῶν» κατὰ τὴν θεμελίωσιν καὶ ὀνομασίαν τῶν ἱερῶν ναῶν.

Οἱ ἀνεγερθέντες ἱεροὶ ναοί, εἴτε ἐνοριακοὶ εἶναι εἴτε μοναστηριακοί, ἀπὸ τοῦ πρώτου χριστιανικοῦ μνημείου τῆς Ἑκατονταπυλιανῆς τῆς Πάρου (δ' αἰ. ἢ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου μέχρι τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ, ἐπ' ἐσχάτων ἀνακηρυχθέντος ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίας, ἀγίου Νεκταρίου, περικλείουν μίαν ἱστορίαν 1600 περίπου ἐτῶν. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὡς γνωστόν, ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ σύστασίν τῆς ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀγίων τοῦ Χριστοῦ Ἀποστόλων, οἵτινες ἐχειροτόνησαν καὶ ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπους καὶ οὗτοι «ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ». Μάλιστα δὲ ὁ ἀπόστολος Παῦλος τοὺς ἐπισκόπους Φιλίππων, Βερροίας, Θεσσαλονίκης, Κορίνθου, Ἀθηνῶν καὶ Νικοπόλεως. Ὁ Ἀνδρέας τὸν Πατρῶν. Οἱ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος διετέλεσαν οἱ ἴδιοι ἐπίσκοποι Κερκύρας. Οἱ Ἀκύλας καὶ Ἡρωδίων φέρονται ὡς ἐπίσκοποι ἐν Λευκάδι καὶ ὁ Κρῖσπος ἐν Αἰγίνῃ.

Αἱ Ἀποστολικαὶ αὗται Μητροπόλεις, καὶ αἱ πάσαι ποτὲ διαλάμψασαι καὶ γεινιάζουσαι πρὸς αὐτάς, πρῶται παρέλαβον, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὰ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν λατρείας καὶ διέσωσαν μέχρις ἡμῶν. Καὶ ἐν πρώτοις, τὴν ὑπὸ τῆς Ἑκκλησίας ἀποδιδομένην ἐξαιρετικὴν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἥτις δογματισθεῖσα τῷ 431 ἐξεδηλώθη ἐξωτερικῶς διὰ τῆς ἀνεγέρσεως μεγαλοπρεπῶν ναῶν, ἀφιερωμένων πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν Αὐτῆς. Ὁμοίως παρέλαβον μεταποστολικῶς ἐκ πατερικῶν θεσπισμάτων τὴν ἀρχαιότεραν, θείαν καὶ πάντιμον ἑορτὴν τῆς ἐνδόξου Μεταστάσεως ἢ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀγομένην (ἀπὸ τοῦ ε'-ζ' αἰ.), τὴν 15ην Αὐγούστου, καὶ ἀκολούθως τὰς λοιπὰς θεομητορικὰς καὶ ἄλλας ἑορτάς.

Εἴκοσιν αἰῶνες πλήρεις ἀγώνων καὶ θυσιῶν ἀπητήθησαν διὰ τὴν ἀναφανῆ, ἀναπτυχθῆ, διαδοθῆ καὶ ἐπικρατήσῃ καὶ ἀναγνωρισθῆμενον ὑπὸ τῆς Ἑκκλησίας περιληφθῆ εἰς τὰς «Δέλτους» αὐτῆς τὸ «περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων» καὶ παρουσιασθῆ ἡμῖν, ὅπως ἐμφανίζεται τὸ Ὁρθόδοξον Χριστιανικὸν Ἑορτολόγιον, ὥστε ἐκάστη ἡμέρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους νὰ ἔχη ἀφιερωθῆ εἰς τὸν ἑορτασμὸν ἑνὸς ἢ περισσοτέρων Ἀγίων.

ΕΝΟΡΙΑΚΟΙ ΙΕΡΟΙ ΝΑΟΙ

Οἱ 7.258 ἀνεγνωρισμένοι σήμερον νομοθετικῶς ἐνοριακοὶ ναοί, ἔχοντες ἓνα ἢ περισσοτέρους ἑφημερίους ἢ στερούμενοι (προσωρινῶς τοιοῦτου, παρέχουν ἐνδεικτικῶς μίαν εἰκόνα, ἐκ τῆς ὁποίας διαφαίνεται γενικώτερον ἢ «λαϊκὴ» εὐλάβεια καὶ προτίμησις, ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν ἐκάστου Ναοῦ.

Εἰς αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν δὲν περιλαμβάνονται:

α'. Οἱ ἐνοριακοὶ ἱ. ναοὶ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης (721), τῆς Δωδεκανήσου (137) καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Πάτμου (7).

β'. Οἱ ἱ. ναοὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν Μετοχιῶν αὐτῶν.

γ'. Οἱ θεμελιωθέντες ἐπὶ τῶν τόπων τῶν μαρτυριῶν τῶν (180 περίπου) τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Νεομαρτύρων καὶ νεοφανῶν Ὁσίων ἢ τιμώμενοι ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν.*

δ'. Οἱ ναοὶ τῶν Στρατοπέδων καὶ Ἐπανορθωτικῶν Φυλακῶν.

ε'. Οἱ νεκροταφειακοὶ ἱ. ναοί.

ς'. Τὰ παρεκκλήσια καὶ Ἐξωκλήσια τῶν κωμοπόλεων καὶ χωριῶν.

Αἱ κατηγορίαι αὗται, ἰδίως ἡ τελευταία, ἐν μελλοντικῇ γενικῇ ἀπογραφῇ, θὰ αὐξήσῃ, κατὰ μέσον ὄρον, εἰς τὸ πενταπλάσιον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱ. ναῶν καί, κατ' ἀναλογίαν, τὰς προτιμήσεις τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν. Διότι, ὡς γνωστόν, ὄχι μόνον εἰς τὴν νησιωτικὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείστας ἄλλας Μητροπόλεις ὑπάρχουν νῆσοι καὶ περιφέρειαι ἔχουσαι ἰσάριθμα πρὸς τὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους ἐξωκλήσια. Πολλὰ δὲ ἐξωκλήσια—κατ' ἐπαινετὴν ἀρχιερατικὴν συνήθειαν—εἶναι καθηγιασμένα δι' ἐγκαινίων.

Πάντα τὰ δημοσιευθέντα στοιχεῖα ἀποτελοῦν τὴν ἀπαρχὴν ἐρεῦνης διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀσχοληθῇ εὐρύτερον πῶς ἐπὶ τοῦ ἀξιολόγου τούτου θέματος. Ἡμεῖς—κατὰ δύναμιν—ἀναλύομεν τοὺς πίνακας καὶ παρουσιάζομεν, ἐν τινι μέτρῳ, τὴν ὑπεμφαινομένην εὐλάβειαν τοῦ λαοῦ, ὡς αὕτη διὰ τῶν ὑπ' ὄψιν ἱ. ναῶν ἐμφανίζεται.

* Ἀξιοσημεῖωτον ἐνταῦθα εἶναι, ὅτι ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου, ἐπισκόπου Πενταπόλεως, τοῦ ἐν Αἰγίνῃ, ἀνεγείρονται πλείστοι ὄσοι ναοὶ ἐν πάσαις ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι. Ὁ δὲ Σεβ. Μητροπολίτης Παροναξίας κ. Ἐπιφάνιος, μέχρι τοῦ παριπεύσαντος ἔτους ἐνεκαίνιασεν ἑπτὰ!

ΟΝΟΜΑΣΙΑ Ι. ΝΑΩΝ.

Ἡ ἀφιέρωσις ναοῦ τινος ἐπ' ὀνόματι μιᾶς ἐκ τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν ἢ ἐνὸς ἐκ τῶν Ἁγίων τῆς Ἀποστολικῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐγίνετο:

α'. Οὐχὶ σπανίως διὰ κλήρου (κατὰ διασωθεῖσαν μέχρις ἡμῶν παράδοσιν). Συνηθροίζετο δηλ. ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἡ χορεία τῶν πιστῶν. Κατόπιν δὲ προσευχῆς, ἐξήγγετο εἰς κλῆρος ἐκ τῆς κληρωτίδος (ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχον τόσοι κληροί, ὅσοι καὶ οἱ ἅγιοι τῆς προτιμῆσεως τῶν πιστῶν.) Ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀναγραφομένου ἁγίου ἢ ἁγίας ἢ ἑορτῆς ἐτιμᾶτο ἐφεξῆς ὁ ναός.

β'. Ἄλλοτε ἐκ τῆς προτιμῆσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ ναοῦ, ὅστις ἔδιδε τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου τοῦ ἁγίου.

γ'. Ὁμοίως, ἐξ ἐπιδράσεως τῆς τοπικῆς ἀγιολογίας.

δ'. Ἐκ θαύματός τινος ἢ διελεύσεως ἁγίου λειψάνου ἢ ἐπικλήσεως προστάτου ἁγίου. (Ἀγ. Νικολάου, προστάτου τῶν ναυτιλλομένων, Ἀγ. Χαραλάμπους καὶ Ἀγ. Παρασκευῆς, κατὰ τῶν λοιμικῶν ἀσθενειῶν ἐπὶ ἀνθρώπων, Ἀγ. Μοδέστου, ἐπὶ προστασίᾳ ζώων, Ἀγ. Τρύφωνος, ἐπὶ ἀμπελώνων, κήπων καὶ ὀρνιθοειδῶν, κλπ).*

ε'. Ἐκ τῆς ὁμαδικῆς ἐγκαταστάσεως ἐν Ἑλλάδι προσφύγων χριστιανῶν, οἵτινες μετὰ τῶν ἐκεῖ ἱερῶν συνηθειῶν τῶν μετεκόμεσαν ἐναυθῆα καὶ τὰ ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἱερὰ λείψανα καὶ εἰκόνας καὶ ἴδρυσαν ἰ. ναούς. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἀναφέρεται ἰδιαιτέρως, διότι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922 ἐδιπλασιάσθησαν αἱ ἐνορίαὶ ἐν Ἑλλάδι.

ς'. Ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ περιβόλου τοῦ ἰ. Ναοῦ ὡς κοιμητηρίου ἐδόθησαν πολλαχοῦ ὀνομασίαι, ἔχουσαι σχέσιν μὲ τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν (Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως Κυρίου, ἐγέρσεως Λαζάρου, Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, ἁγ. Ἀθανασίου κλπ).

ζ'. Ἐκ τῆς μετακινήσεως τῶν ποιμένων ἀπὸ τῶν χειμερινῶν βοσκοτόπων πρὸς τοὺς ὄρεινους. Ἡ ἐποχὴ αὕτη συμπίπτει μὲ τὸ

* Εἰς τὰς Ἰ. Μητροπόλεις, τὰς ἐκατέρωθεν τῶν κόλπων Κορινθιακοῦ καὶ Πατραϊκοῦ, καὶ τῶν Νήσων τοῦ Ἰονίου Πελάγους, ἐξ ὧν διήλθε τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἁγ. Νικολάου, φερόμενον πρὸς Μπάρι τῆς Ἰταλίας, (10-20 Μαΐου), πάμπολλοι ἀνηγέρθησαν ἰ. ναοὶ ἐπ' ὀνόματί του, οἵτινες, ἐκτὸς τῆς 6ης Δεκεμβρίου, ἑορτάζουσι καὶ τὴν ἡμέραν αὐτήν.

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τὴν 31 /12 /71 ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ περὶ ὥραν 20.30' ἐπεσκέφθη τὸν Ἀντιλεπρικὸν Σταθμὸν Ἀγ. Βαρβάρας.

Ἀφοῦ διήλθεν ἐκ τοῦ ἀναρρωτηρίου καὶ συνωμίλησε καὶ ἠύχθη τοὺς βαρέως ἀσθενοῦντας, παρεκάθησεν εἰς τὸ δεῖπνον τῶν ἀσθενῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον ὁ ἐκ τῶν ἀσθενῶν κ. Ἰάκωβος Φασιλῆς, εἰπὼν τὰ κάτωθι:

Μακαριώτατε,

Σήμερον εἶναι ἡ τετάρτη φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σεπτὴ παρουσία σας λαμπρύνει τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον. Ἄρα γε εἶναι συμπτωματικὴ σήμερον ἡ ἐπίσκεψίς σας ἐνταῦθα, ἡ ὁποία πραγματοποιοῖται εἰς τὸ μεταίχμιον τῶν δύο ἐορταζομένων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας μεγάλων Ἀγίων, ἀφ' ἐνὸς μὲν σήμερον τοῦ Ἁγίου Ζωτικῆ τοῦ Ὁρφανοτρόφου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἐθυσίασε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του χάριν τῶν Χανσενικῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Βασιλειάδος Οὐρανοφάντορος Βασιλείου τοῦ Μεγάλου,

ἅγιον Πάσχα καὶ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἱ. ναοὶ εἶναι οἱ πολυαριθμότεροι (βλ. κατωτέρω)*

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝ. ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

* Καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Νικοδήμου ἀδελφὸν νὰ προστεθῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ ἀκόλουθος χαρακτηριστικὴ περιπτώσις, ἐξ ἧς ἐξηγεῖται διατὶ εἰς πλείστας τέως τουρκοκρατούμενας περιοχὰς συναντᾶται πληθὺς ἱ. ναῶν, τιμωμένων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Γεωργίου, καθὼς καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

» Εἶναι γνωστόν, ὅτι πολλάκις οἱ Τοῦρκοι κατακτηταὶ ἀπηγόρευον τὴν ἀνέγερσιν ἱ. ναῶν, ἐν τῷ ζήλω των ὑπὲρ τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ ἐν τῇ μανίᾳ των κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Οἱ χριστιανοὶ εὕρισκον πολλάκις εὐφυᾶ καὶ ἀρίστην διέξοδον, εἰς ἀντίθεσιν τῆς ἰταμῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ κατακτητοῦ, ἀνεγείροντες ἐν τῷ ἄμχ, διὰ νυκτὸς πολλάκις, ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἢ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, διότι ἐγνώριζον ὅτι οἱ Τοῦρκοι τὴν μὲν Παναγίαν εὐλογοῦνται, τὸν δὲ ἅγιον Γεώργιον φοβοῦνται, καὶ οὐδέποτε ἢ δυσκόλως θὰ ἀπετόλμων νὰ καταδαφίσωσι ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῶν δύο τούτων σεπτῶν προσώπων τιμωμένων. Οὕτως — σὺν τοῖς προμνησθεῖσι λόγοις — ὑπερεπλήθυνθησαν πολλαχοῦ οἱ φεράνυμοι τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ Τροπαιοφόρου ἱ. ναῶν.

τοῦ ὁποίου τὴν μνήμην θὰ ἐορτάσωμεν αὔριον; Εἶμαι βέβαιος, Μακαριώτατε, ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν αἱ ἄγιοι ψυχαὶ των ἀγάλονται, ἀτενίζουσαι Ἰμᾶς ὡς συνεχιστὴν τοῦ ἔργου των.

Σήμερον, ἐπαναλαμβάνω, εἶναι ἡ τετάρτη φορά. Ἕνας ιδιόρρυθμος συγκερασμὸς συναισθημάτων καὶ ψυχικῆς εὐφροσύνης συγκλονίζει τὰς ψυχὰς ὅλων μας· καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν δωρεοδότην Θεόν, ὅστις ἀπέστειλεν τὴν Ἰμετέραν θεοτίμητον Μακαριότητα, διὰ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον τοῦ αἰωνίου ὕδατος τῆς Σωτηρίας, καὶ ταυτοχρόνως νὰ μᾶς προσφέρετε ἀπὸ τὴν ἀστήρευτον πηγὴν τῆς ψυχικῆς σας ὠραιότητος τὸ ἄσβεστον πῦρ τῆς Ἀγάπης, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιπλευσώμεν εἰς τὴν βιολογικὴν λίμνην τοῦ ἐνθάδε καὶ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν μὲ καρτερίαν τὸν συνοδοιπόρον τῆς ζωῆς μας, τὸν πόνον.

Μολονότι ἡ στιγμή αὐτὴ εἶναι ἀφιερωμένη ἀπόλυτα εἰς τὴν ἰδικὴν σας πνευματικὴν παρουσίαν, δὲν λησμονοῦμεν ὅτι ἡ ἀρετὴ τῆς εὐγνωμοσύνης ἀποτελεῖ τὴν μνήμην τῆς καρδίας, διὰ τοῦτο ἃς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ μνημονεύσωμεν ἀνωνώμως τὴν πληθὺν τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, πού μὲ τὸ φωτεινὸν των παράδειγμα καὶ τὴν ζωντανὴν παρουσίαν των ἐτίμησαν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν τὸ ταπεινὸν προσκλητήριο τοῦ πόνου καὶ ἐτόνωσαν τὰς ψυχὰς μας.

Δὲν θὰ σᾶς κουράσωμεν, Μακαριώτατε, μὲ προβλήματα· ὑπάρχουν βέβαια πολλά. Ταῦτα, τὰ ἔχομεν ἐμπιστευθῆ εἰς χεῖρας τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, πράττει ὅ,τι ἐπιβάλλεται διὰ τὴν ἐπίλυσίν των. Θὰ σᾶς ἀπασχολήσωμεν μόνον μὲ ἓνα, τὸ πλεόν κρίσιμον, τὸ πρόβλημα τῆς διαφωτίσεως τοῦ κοινοῦ ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀσθένειάν μας, ὡς αὕτη ἀντιμετωπίζεται σήμερον.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεῖος καὶ ἀνθρώπινος Ὄργανισμός. Τὸ πνεῦμά της ἀνθίζει ὡς ἀγάπη καὶ δικαιοσύνη καὶ εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς ἱστορίας. Ὅσοι ἐνστερνίζονται τὸ πνεῦμά της, αἰσθάνονται τὴν ζωὴν ὡς χρέος, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὡς δημιουργὸν δύναμιν, ὡς θυσίαν τοῦ ἐνὸς χάριν τῶν πολλῶν.

Ἐντεῦθεν πηγάζει καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι εἰς τὸ Πρόσωπόν σας, τὸ ὁποῖον κοσμεῖται ἀπὸ τὰς ἀρετὰς ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι καθορίζουν μίαν ἐπιβάλλουσαν ἱερατικὴν φυσιογνωμίαν, θὰ εὕρωμεν τὸν ἐνθερμον ὑποστηρικτὴν καὶ ἀγνὸν ζηλωτὴν, ὅστις διεσκέλισε τὸ τεῖχος τῆς ἐκ παραδόσεως προκαταλήψεως, καὶ ἀγωνίζεται νὰ ἀπαλλάξῃ μίαν μερίδα ἀναιτίων ἀτυχῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὸν βάουσον καὶ ἀπάνθρωπον κοινωνικὸν ἐξωστρακισμόν.

Μακαριώτατε, γνωρίζομεν ὅτι ὡς φυσικὴ προέκτασις τῆς προμήτορος Εὐας ὑποκείμεθα εἰς τὸν σωματικὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος

εἶναι βέβαιον γεγονός, τὸ ὁποῖον προώρισται νὰ ὑπενθυμίζη εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀπώλειαν τῆς αἰωνιότητος.

Γνωρίζομεν ὅτι διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Αἰωνίου, παρεσχέθη ἐγκύησις τῆς μεταστάσεως ἐκ τοῦ ἐνθάδε, εἰς τὰ ἐπέκεινα τῆς αἰωνιότητος.

Γνωρίζομεν ὅτι ὁ πόνος εἶναι ἡ πλέον βασικὴ πραγματικότης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ αἱ ἀσθένειαι ἴσως τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ κακά, τὰ ὁποῖα κατατρύχουν τὸν ἄνθρωπον.

Ἄλλὰ δὲν γνωρίζομεν, ὅταν ἡ θεία Πρόνοια καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα μᾶς δίνουν τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς καὶ μᾶς χαρίζουν νέας προοπτικὰς διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ τιμίου ἄρτου, διατὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ κοινωνία μᾶς ἀποφεύγουν καὶ μᾶς περιφρονοῦν.

Μακαριώτατε, ἡ δύναμις τοῦ ἄμβωνος εἶναι μεγάλη καὶ ὁ λόγος τῶν κηρύκων τοῦ Θεοῦ καρποφορεῖ εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τῶν ἀπίστων ἀκόμη, διὰ τοῦτο χωρὶς νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὰ ἀκατῶρθωτα καὶ χωρὶς νὰ ἀψηφῶμεν τὰ δίκαια, ζητοῦμεν νὰ ἀκουσθῆ καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου ὁ λόγος τῆς κατανοήσεως, τῆς συμπαραστάσεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἐνισχύσεως πρὸς τοὺς Χανσενικούς, καὶ δὴ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν δέκα λεπτῶν.

Ζητοῦμεν καὶ πάλιν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εἰσέρχεται μέχρις ὁστέων καὶ μυελῶν καὶ ἐννοιῶν καρδίας καὶ μόνον αὐτὸς νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνων, πού ἀπερίσπαστοι ἀπολαύουν τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς.

Ζητοῦμεν κατὰ τὸν Προφήτην, «εἶνα ἀναβῆ ὁ εὐαγγελιζόμενος εἰς τὸ ὄρος καὶ εἶνα δώσῃ ἐν ἰσχύει τὴν φωνὴν του», ὥστε νὰ μαλακώσουν αἱ ψυχὰι τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μᾶς ἀντικρύσουν κατὰματα, χωρὶς φόβον, χωρὶς προκατάληψιν, μὲ ἀπροσποίητον φυσικότητα καὶ νὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν ἀπτῶντοι καὶ εἰλικρινεῖς, χωρὶς οἱ μονότονες νότες μίας ἄγνωστης τυπικότητος νὰ μᾶς ἀποξενώνουν ἀπὸ τὰς ψυχὰς των. Ζητοῦμεν νὰ πληροφορηθῶν ὅλοι ὅτι εἴμεθα ἄνθρωποι πούμποροῦμε νὰ δουλεύωμε, νὰ κερδίζωμε τὴν ζωὴν μας, νὰ εἴμεθα χρήσιμοι, ὑπεύθυνοι, μὲ ὑπόληψιν, ἄνθρωποι σὰν τοὺς ἄλλους.

Αὐτό, Μακαριώτατε, εἶναι τὸ κρίσιμο πρόβλημα. Καὶ ἡ ἀποψινὴ συνεστίασις αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχει. Νὰ ὑπογραμμίσῃ κατὰ τρόπον ἐντυπωσιακόν, ὅτι τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον, τὸ σκότος διεδέχθη τὸ φῶς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ζητοῦμεν ὁλόκληρον τὴν συμπαραστάσιν σας.

Σᾶς ἐκουράσαμεν μὲ οἰκεῖα κακά. Ὅμως τὸ φορτίον τοῦ πόνου καὶ ἡ ἄδικος μεταχειρίσις μᾶς συνθλίβουν, διὰ τοῦτο καὶ ἐναποθέτομεν τὸ μέλλον καὶ τὰ προβλήματα μας εἰς τὸ βάθος τῆς πατρικῆς σας καρδίας καὶ τὰς στιβαρὰς χεῖρας τῆς ἀγιωσύνης σας.

Καὶ τώρα, παρακαλοῦμεν, δεχθῆτε τὴν μικράν, ἀγαθυνόμενοι,

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ

«...πρός τινας πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι,
καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοιπούς...». (Λουκᾶ ιη' 9).

Θὰ πρέπει νὰ ἐπροβλημάτισε πολὺ καὶ νὰ ἐθορύβησε τοὺς ἀκροατὰς του ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν σημερινὴ παραβολή. Ἄπευθυνό-
μενος προφανῶς σὲ μιὰ μερίδα εὐσεβῶν, πού ὑπελόγιζαν πολὺ
στὴν ἀγιότητα καὶ εὐσέβειά τους, μέχρι σημείου νὰ περιφρονοῦν καὶ
νὰ «ἐξουθενώνουν» τοὺς λοιπούς, ἀνατρέπει προκλητικὰ τὸ ἀξιο-
λογικὸ σύστημα, μὲ τὸ ὁποῖο ἔκαναν τὶς θρησκευτικὰς διακρίσεις
των, καὶ ἀκυρώνει τὰ κριτήρια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐτόνωναν τὴν αὐτο-
πεποίθησί τους.

Εἶναι ἓνα σημεῖο πού συχνὰ μᾶς διαφεύγει στὴν σημερινὴ
παραβολή, γιατί συμβαίνει καὶ μ' αὐτὴ ὅ,τι καὶ μὲ τὰ περισσότερα
«γνωστά» μᾶς πράγματα στὴ ζωὴ: μᾶς γίνονται τόσο οἰκεῖα, ὥστε
νὰ ἀγνοοῦμε τὰ μυστικά τους καὶ νὰ μὴ συλλαμβάνουμε τὰ μηνύ-
ματά τους. Τάχομε ἐπέξεργασθῆ στὴ συνείδησί μας, τάχομε συμ-
πληρώσει, «στρογγυλέψει» ἀπὸ κάθε ἀκίδα πού θὰ μᾶς κεντοῦ-
σε· τὰ προσαρμόσαμε μονοδιάστατα στὰ στερεότυπα τῶν σκέ-
ψεῶν μας καὶ ἤρεμοι πιά τὰ ἀρχειοθετήσαμε μέσα μας γιὰ κάθε
ζήτησι. Ἔτσι ὅμως τελικὰ γινόμεθα προκροῦστες τῆς πραγμα-
τικότητος, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀφαιροῦμε κάθε δυναμισμὸ καὶ ζωή.
Τὴν κάνομε αὐτονόγητη.

εὐχὴν, ὅπως κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύη καὶ μακροημερεύη Ἰμᾶς
καὶ νεφέλη φωτεινὴ σκέπη πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σας.

Εὐχαριστοῦμεν ὅλους πού μᾶς συμπαραστέκονται. Ἰδιαίτερώς
εὐχαριστοῦμεν τὸ κ. Διευθυντὴν τοῦ Ἰδρύματος, ὅστις πράττει τὰ
ἀκατόρθωτα διὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίσῃ. Εὐχαριστοῦμεν πάντας...

Μετὰ τὸ πέρας τῆς προσφωνήσεως τοῦ κ. Φασιλῆ, ὁ Μακα-
ριώτατος ἀπαντῶν δι' ὀλίγων ἠὺχαρίστησε διὰ τὰς εὐχὰς τῶν
ἀσθενῶν, ἠὺχήθη βελτίωσιν τῆς υἰείας των διὰ τὸ 1972 καὶ ὑπε-
σχέθη ὅτι κατὰ τὸ 1972 ἡ Ἐκκλησία θὰ καταβάλῃ ἰδιαίτερας
προσπαθείας, διὰ νὰ κρημνησθῆ τὸ τεῖχος τῆς προκαταλήψεως πρὸς
τοὺς Χανσενικοὺς.

Τους τύπους τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου τοὺς χαιρετίζομε κάθε χρόνο, ὅταν ἀνοίγη τὸ Τριώδιο, σὰν παλιούς γνωστούς. Εἶναι μέσα μας ταξιθετημένοι. Ὁ ἕνας εἶναι ὁ ἐγωϊστῆς καὶ κομπορήμων, πού προσεύχεται ὑποκριτικὰ «πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις», ἀπαριθμώντας τὰ προσόντα του καὶ προσφέροντας ἄφθονο τὸ θυμίαμα στὸν ἑαυτό του. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ὑπομνηματίζει ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐφορταζομένους σήμερα Τρεῖς Ἱεράρχας, ὁ Μ. Βασίλειος, «δὲν προσεύχεται πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτόν». Ἐπειδὴ δέ, ὡς γνωστόν, τὸ βάρη μας μέσα στὴν κοινωνία τόσο περισσότερο ψηλώνει, ὅσο περισσότερο ἰσοπεδώνομε καὶ ταπεινώνομε τοὺς γύρω μας, δὲν παραλείπει στὴν προσευχή του καὶ τὸ σχετικὸ κατηγορητήριον, μάλιστα δὲ ἐναντίον τοῦ Τελώνου, κατὰ τοῦ ὁποίου «μετὰ πολλῆς ἐπέπεσε τῆς μανίας», ὅπως λέγει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος. Ὁ Τελώνης πάλιν εἶναι ὁ τύπος ἐκεῖνος τοῦ ἁμαρτωλοῦ, πού μὲ συναισθηματικὴ συντριβὴ καὶ ταπεινώσει ἀναγνωρίζει τὰ σφάλματά του καὶ ἀντὶ ἄλλης προσευχῆς στενάζει τὸ «ἰλάσθητί μοι...». Ἡ ἱστορία τους τελειώνει, ὅπως ἀκριβῶς τὸ περιμέναμε. Τί λογικώτερον καὶ τί φυσικώτερον ἀπὸ τὴ δικαίωσιν τοῦ Τελώνη; Εἶναι τόσο αὐτονόητον, πού ἀναρρωτιέται κανεὶς, γιατί τάχα τὴν διηγῆθηκε ὁ Ἰησοῦς. Θυμίζει λίγο τὶς γνωστὲς ἐκεῖνες ἀμερικάνικες ἱστορίες μὲ τὸ «χέππυ ἔντ» καὶ τὴ δικαίωσιν τοῦ παραγνωρισμένου πρὸς στιγμὴν ἥρωα. Τὸ εὐτυχὲς τέλος ἀπλώνει τὸν πέπλον τῆς γενικῆς ἱκανοποιήσεως, δημιουργεῖ τὸ συναίσθημα ἀναστηλώσεως τῶν ἀξιῶν καὶ προκαλεῖ αὐθόρμητον τὸ ἐπιμύθιον, ἢ μᾶλλον τὴ σταθερὰ ἐπωδὸν: «μπράβο! ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνῃ». Συγχρόνως ἀποτελεῖ καὶ μιὰ πολὺ ἔμμεση καὶ ψυχολογημένη ἐπιβράβευσι τοῦ ἠθικοῦ κριτηρίου μας καὶ τῆς καλῆς βιωτῆς μας. Μιὰ τέτοια ἱστορία εἶναι ἐντελῶς ἀκίνδυνον καὶ θωπεύει τοὺς πάντας.

Τὰ πράγματα βέβαια στὴν παραβολὴ δὲν εἶναι τόσο ἀπλά. Ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν αὐτοπεποίθησιν τῶν εὐσεβοφανῶν, ἀλλὰ νὰ θέσῃ ἕνα μεγάλο ἐρωτηματικὸν στὶς προσδοκίαις καὶ τοὺς λογαριασμούς των. Τὰ πρόσωπα δὲν εἶναι τυχαῖα διαλεγμένα. Συμβολίζουν τοὺς δύο πόλους, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἐκτείνεται καὶ ἐκτυλίσσεται ἡ κοινωνικοθηρησκευτικὴ ζωὴ ὄχι μόνον τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ κάθε κοινωνίας καὶ κάθε ἐποχῆς. Ὁ Φαρισαῖος, καὶ στὴ συνείδησιν τῶν ἀκροατῶν τῆς παραβολῆς, ἐνσαρκώνει τὸ πρότυπον «προσαρμοσμένου στὸ σύστημα», πού ὄχι μόνον τηρεῖ σχολαστικὰ κάθε νομικὴ καὶ τυπικὴ ὑποχρέωσιν εὐσεβείας, ἀλλὰ καὶ ὑπερθεματίζει μὲ «ὑπέρτακτα» ἔργα. Εἶναι ὁ θεματοφύλακας τῶν ἐθικοθηρησκευτικῶν παραδόσεων καὶ τὸν

ρόλο του αὐτὸν τὸν παίρνει στὰ σοβαρά. Γιὰ μᾶς τοὺς θνητοὺς ἡ καλλίτερη ἴσως λυδία λίθος γιὰ νὰ γραδάρωμε τὴ σοβαρότητα τῶν πεποιθήσεών μας εἶναι τὸ χρῆμα καὶ ἡ κοιλία. "Ὅταν πρόκειται νὰ βάλωμε τὸ χέρι στὴν τσέπη ἢ νὰ στερηθοῦμε τὴν ἄνεσι καὶ τίς γαστρονομικὰς ἀπολαύσεις μας, χάνομε τὴν ψυχικὴ μας διάθεσι. Ὁ Φαρισαῖος ἕμως ἦταν καὶ «δότης ἰλαρὸς» καὶ ἀσκητικὸς. Αὐτὴ λοιπὸν τὴ θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ («ἐλίτ»), αὐτὸ τὸ εἶδωλο καὶ τὸ ἴνδαλμα τοῦ λαοῦ, καὶ μαζὶ μ'αὐτὸ καὶ ὀλόκληρο τὸ μηχανισμό κοινωνικῆς καθιερώσεως, καθὼς καὶ τὸ σύστημα ἀναφορᾶς πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους θέτει ὑπὸ ἀμφισβήτησι ὁ Κύριος. Γκρεμίζει τὰ *idola tribus*, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Βάκων, γιὰ νὰ τὰ ἀντικαταστήσῃ ἕμως μὲ τί; Εἶναι τὸ αἰώνιο ἐρώτημά μας σήμερα στὸν κατακλυσμὸ τῆς ἀνατροπῆς τῶν πάντων. Στὴν παραβολὴ τῆ δικαίωσι τὴν παίρνει ὁ Τελώνης, ὁ τύπος δηλαδὴ τοῦ ἄρπαγος καὶ τοῦ καταλυτοῦ τῆς τάξεως, ὁ προδότης τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν καὶ συνεργάτης τῶν δυνάμεων τῆς ρωμαϊκῆς κατοχῆς. Αὐτὸς ὁ ἐπικίνδυνος τύπος, στὸν ὁποῖο δικαιολογημένα ἡ κοινωνία ἠρνεῖτο τὴν ὑπόληψίν της, ὅπως ἔκανε καὶ μὲ τοὺς ληστὲς καὶ τίς πόρνες. Τέτοια στοιχεῖα δὲν ἔχουν καμμία θέσι σὲ μιὰ κοινωνία ὑγιᾶ. Ὅπως καὶ οἱ κάθε λογῆς ἀμφισβητίες καὶ προσβολεῖς τῆς τάξεως.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀνατρεπτικὴ καὶ καταλυτικὴ, ὀλέθρια, ἡ κρίσι τοῦ Ἰησοῦ; Ποῦ θὰ ὀδηγηθῇ μιὰ θρησκεία, στὴν ὁποία οἱ τελῶνες καὶ οἱ πόρνες μπορεῖ νὰ ἀξίζουσι περισσότερο ἀπὸ τὸν καθημερινὰ ἀγωνιζόμενον εὐσεβεῖ, τὸ σχολαστικὸ τηρητῆ τῶν νηστειῶν καὶ τακτικὸ φοιτητῆ τῶν λατρευτικῶν ἀκολουθιῶν; Μιὰ θρησκεία, στὴν ὁποία ὁ παραβάτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων κολάζεται, ἀλλὰ καὶ ὁ πιστὸς τηρητῆς εἶναι χειρότερος κι' ἀπὸ τὸν Τελώνη; Ἄλλὰ καὶ πῶς μπορεῖ νὰ σταθῇ μιὰ κοινωνία ποῦ δικαίωνει τοὺς καταλυτὰς τῶν παραδόσεων καὶ τῶν θεσμῶν της; Μήπως τὸ κατεστημένο δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἐνσάρκωσι μακραιωνῆς ἱστορίας πολιτισμοῦ; Μὲ τί κουράγιο ὁ πολίτης, ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἐργάτης θὰ ὑποβάλλῃ τὸν ἑαυτὸ του σὲ ὑπεράνθρωπες προσπάθειες καὶ θυσίες αὐτοπροσφορᾶς, γιὰ νὰ ἀνταποκριθῇ στὶς ὑποχρεώσεις του, ἂν τελικὰ αὐτὸς ποῦ θὰ προωθηθῇ θὰ εἶναι ὁ ἀδιάφορος καταλυτῆς καὶ ὁ ἀμφισβητίας; Θὰ ἐγκαταλείψωμε τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὸ κοινωνικὸ μας ἦθος καὶ θὰ ἀκολουθήσωμε τὰ ὀργισμένα νειᾶτα καὶ τοὺς προκλητικὰ περιφρονητὰς τῆς ἀστικῆς μας ζωῆς; Ἄν ὅσα παραλάβωμε ἀνατραποῦν, ποιά θὰ εἶναι τὰ παιδαγωγικὰ καὶ κοινωνικὰ μας πρότυπα, τί ἰδεώδη θὰ ἐνσταλλάξωμε στὶς ψυχὰς τῶν νέων μας; Μποροῦμε νὰ οἰκοδομήσωμε τὸ μέλλον μας πάνω στὴν καθολικὴ ἀμφισβήτηση; Ἡ θὰ καταδικά-

σωμε τόν ἑαυτό μας στήν πίκρα τῆς διαρκοῦς ἀνεστιότητος καί τῆς νοσταλγίας γιά κάποια ὄχθη;

Ὁ Χριστιανισμός μᾶς διδάσκει ὅτι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο νά αισθάνεται κανεὶς νά τὸν ἀγκαλιάζῃ ἢ θαλπωρῇ καί ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐγκαταστάσεως. Πάντα ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νά ἀνταλλάξωμε τὴν «μέλλουσαν» μὲ μιὰ «μένουσαν» πόλιν. Τὰ σχήματα καί οἱ θεσμοὶ ἔχουν καθιερωθῆ γιά νά ὑπηρετοῦν τὸν ἄνθρωπο. Κάποτε ὅμως συμβαίνει νά τὸν τυρανοῦν καί νά τὸν καταπιέζουν: εἴτε γιὰ τὸ βᾶρος μετατίθεται ἀπὸ τὴν οὐσία στὸν τύπο καί ἀπὸ τὸ πνεῦμα στὸ γράμμα κατὰ τρόπο φαρισαϊκό, εἴτε γιὰ τὴν ἔλξη ἢ ὑπηρεσία τους καί δὲν ἐξαρκοῦν πιά γιά τὴν ἀντιμετώπισι τῶν νέων συνθηκῶν. Ἡ δύναμι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔγκειται στήν ἰκανότητά του νά χρησιμοποιῆ, ἀλλὰ νά μὴ χρησιμοποιῆται ἀπὸ τὰ σχήματα. Τὰ ξεπερνᾷ δυναμικὰ καί τὰ ἐλέγχει προφητικά. Ἄλλοιῶς τὸ Πνεῦμά του παραμένει ἀνενέργητο· καί τότε δὲν διακονεῖ, ἀλλὰ μαραίνει τοὺς ἀνθρώπους, δὲν δυναμοποιεῖ, ἀλλὰ ἀποτελματώνει τὴν κοινωνία, δὲν σώζει, ἀλλὰ καταστρέφει τὶς ψυχές. Στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων μπορεῖ τὰ πράγματα νά φαίνονται διαφορετικά, ἀφοῦ τὸ μέτρο τους εἶναι ὁ νόμος καί ὁ τύπος. Πέρα ὅμως ἀπὸ τὰ κριτήριά μας αὐτὰ ὁ Θεὸς ζυγίζει τὸ ὠφέλιμο φορτίο τῆς οὐσίας.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

1. ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ, τόμος 43ος.
2. Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Ρούσσα,
ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ, Ὁμιλίες εἰς τοὺς Ἀποστόλους, σελ. 260
τιμ. 45 δρχ.
3. Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου,
ΜΕΛΕΤΙΟΣ Ο ΠΗΓΑΣ, σελ. 208 τιμ. 15 δρχ.
4. Ἀρχιμ. Νικοδήμου Παυλοπούλου,
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ, σελ. 212 τιμ. 15 δρχ.
5. Καθηγητοῦ Χρήστου Γκότση,
Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ, σελ. 125
τιμ. 60 δρχ.
6. Καθηγητοῦ Ἰωάννου Καλτέκη,
ΠΡΩΤΗΝΑ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ, σελ. 144 τιμ. 30 δρχ.
7. Νίκου Ἀρβανίτη,
ΣΤΗΝ ΑΕΤΟΦΩΛΙΑ ΤΟΥ ΤΑΥΓΕΤΟΥ, σελ. 212 τιμ. 60 δρχ.

Ἑκκλησία καὶ Κόσμος

«Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΞΑΝΑΡΧΕΤΑΙ»*

Μία νέα μουσική ἐπιθεώρησι Πόπ, στήν Νέα Ὑόρκη, πού ἔχει σάν βάσι τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, γεμίζει κάθε βράδου τὴν αἴθουσα, ὅπου παίζεται.

Ἀκροατὲς τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι κυρίως νέες καὶ νέοι, πού φοροῦν συνήθως πουκάμισα μὲ τὴν στάμπα στήν πλάτη «Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Κύριός μου» ἢ «Ὁ Ἰησοῦς σᾶς ἀγαπᾷ».

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοὺς πού πηγαίνουν ν' ἀκούσουν, εἶναι ὀπαδοὶ μιᾶς νέας θρησκευτικῆς ἐκδηλώσεως, πού θέλουν νὰ τὴν ἀποκαλοῦν «Ἐπανάστασι τοῦ Ἰησοῦ». Εἶναι συνέχεια τοῦ «Κινήματος τοῦ Ἰησοῦ», πού παλαιότερα εἶχε ἑκατοντάδες χιλιάδες ὀπαδοὺς στήν Καλιφόρνια καὶ σ' ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ νεοφώτιστοι παίρνουν συχνὰ μέρος σὲ μεγάλα, ὁμαδικὰ βαπτίσματα καὶ ὕστερα παρακολουθοῦν «Φέστιβαλ Ροκ τοῦ Γλυκυτάτου Ἰησοῦ» ἢ δημιουργοῦν «Θρησκευτικὲς Κοινότητες», ὅπου συγκεντρώνονται καὶ μὲ τὴν συνοδεία μιᾶς κιθάρας τραγουδοῦν ἢ ψέλνουν διάφορα θρησκευτικὰ μοτίβα ἢ ψαλμούς.

* * *

Οἱ κινήσεις αὐτές, πού ὅλο καὶ πληθαίνουν στήν Εὐρώπη καὶ στήν Ἀμερικὴ τὸν τελευταῖο καιρὸ, συγκεντρώνουν ἓνα κόσμο παράδοξο, ἀντιφατικὸ καὶ ἐσωτερικὰ παραζαλισμένο! Ἐντούτοις, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς ἀποκαλέσῃ οὔτε ἀγγέλους οὔτε δαίμονες! Διαπιστώνει ἀντίθετα ὅτι αὐτὲς οἱ νεανικὲς ψυχές, μέσα στὸν ἄλλο-πρόσαλο κόσμο πού ζοῦν, τὰ ἔχουν κυριολεκτικὰ χαμένα.

Βέβαια, ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δημιουργοῦν παρεξηγήσεις. Φαίνεται πὼς ἀτενίζουν τὴν ζωὴ μὲ ἐπιφανειακὲς ἀντιλήψεις. Μὲ ἐξωτερικὰ σχήματα καὶ μὲ ἐμπνεύσεις τῆς στιγμῆς. Ἐπιζητοῦν μία ἀνακαίνισι, ἓνα καινούργιο κανάλι γιὰ ἐξοδο ἀπὸ τὰ διάφορα «κατεστημένα», ἀλλὰ συχνὰ μένουν σὲ μία μόδα μόνο. Σὲ μία πομπώδη πραγματοποίησι. Σὲ μία ἀνατροπὴ ἀπλῶς, δίχως συνέχεια καὶ συνέπεια, ὅπως ἐκείνη στὸ Γούντσον τὸ 1969, ὅπου ἐνώθησαν 300.000 περίπου νέοι σ' ἓνα προσωπικὸ ἰδανικό.

* Ραδιοφωνικὸν σχόλιον, μεταδοθὲν τὴν 21-1-1972 εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ἑκκλησία καὶ κόσμος».

Ὡστόσο ἡ ἀναζήτησι μιᾶς εὐλαβικῆς ἐνατενίσεως τῆς ζωῆς δὲν εἶναι κάτι τὸ ξένο!

Ἡ ἐπιστροφή τῶν νέων, ἔστω καὶ μὲ ἐξωτερικὰ σχήματα, ἀπὸ τὰ ναρκωτικά, τὰ παγιδευμένα κοινόβια καὶ τίς γνωστὲς ἱστορίες ἐξαλλωσύνης, σὲ πνευματικώτερες ροπές, ἀποτελεῖ μία ἀναντίρρητη αἰσιοδοξία γιὰ τὸ διεθνὲς ἀναμορφωτικὸ κίνημα τῆς νεολαίας.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι σήμερα ὑπάρχει σ' ὅλο τὸν κόσμον μία βαθύτερη κρίσι!

Κρίσι θεσμῶν. Κρίσι πνευματικῆ. Κρίσι οἰκονομικῆ. Κρίσι θρησκευτικῆ. Πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατὸν καὶ οἱ νέοι μας, πού, ὅπωςδήποτε, δέχονται μὲ μεγαλύτερη εὐαισθησία τίς καθημερινὲς ἀλλαγές τῆς ἐποχῆς μας, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς, νὰ μὴ ταράζονται ἀπὸ τοὺς μετασχηματισμοὺς αὐτούς;

Ἐκεῖνο μόνον πού θὰ πρέπει νὰ καταλάβουν, καὶ εὐτυχῶς ὑπάρχει μιὰ τέτοια ἐλπίδα, εἶναι ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν «Ξανάρχεται», γιὰτι δὲν ἔφυγε ποτὲ ἀπὸ ἀνάμεσά μας. Καὶ ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶναι «ἐπανάστασι» ἐναντίον κανενὸς πάνω στὴ Γῆ. Οὔτε καὶ τοῦ «κατεστημένου». Ἄλλὰ εἶναι Ἄνάστασι! Ἄνάστασι ἠθικῆ, πνευματικῆ, κοινωνικῆ, οἰκονομικῆ.

Ἐάν, λοιπόν, οἱ νέοι θελήσουν νὰ κάνουν ἐπανάστασι, ἐπειδὴ μέσα τους νοιώθουν νὰ τοὺς πιέζει κάτι «σάπιο» ἢ γύρω τους δέχονται τίς πιέσεις μιᾶς ἀγωνίας, δὲν ἔχουν παρὰ νὰ ἐπαναστατήσουν πρῶτα ἐναντίον τῶν ἐαυτῶν τους. Νὰ ἀποκτήσουν μονάχοι τους μιὰ σαφῆ ἰδεολογία καὶ νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπὸ τοὺς διαφόρους κομφορμισμοὺς, πού μοιραῖα περιορίζουν τὴν οὐσιαστικῆ, πνευματικῆ καὶ κοινωνικῆ ἐπανάστασι τῶν νέων.

Ὁ Χριστὸς μάλιστα, πού ποτὲ δὲν ἔλλειψε ἀπὸ ἀνάμεσά μας, εἶναι ἐγγύησι γιὰ ἓνα καλὸ ἀποτέλεσμα. Γιὰ μιὰ οὐσιαστικῆ ἀλλαγὴ καὶ στὶς τάξεις αὐτῶν πού ἐπιζητοῦν καινούργιους προσανατολισμοὺς.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ*

Β'. ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ †

Ἰπὸ τοῦ Αἰδ. π. Ἀγγέλου Νησιώτου, Κατηχητοῦ Προϊσταμένου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθηνῶν, Προέδρου τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων.

Εἶναι μιὰ φυσιογνωμία, ἡ ὁποία ὡς διάττων ἀστήρ ἐφώτισε τὸν Ἑλληνικὸν ὀρίζοντα, δράσας σπουδαίως ἐπὶ ἓν τέταρτον αἰῶνος εἰς ὑψηλὰς θέσεις.

Συνηντήθη μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰσαδέλφου του Κων/νου Ρωμανοῦ, χρηματίσαντος διδασκάλου εἰς τὰ Κοτύωρα τοῦ Πόντου καὶ χειροτονηθέντος ἐν τῇ πατρίδι του διακόνου καὶ ὑπηρέτησαντος ἐθνικῶς εἰς τὸν Πόντον.

Ἀμφότεροι ἦσαν ἀναστήματα τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «ἢ Ἀνατολή», ὁ ὁποῖος εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ὡς ὑποτρόφους τῆς Ριζαρείου περιουσίας. Εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὰς πατρίδας των φέροντες τὸ ἐνδεικτικὸν τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ τοὺς ἐπαίνους τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Πόντου μὲν ὁ Κ. Ρωμανὸς καὶ Πισιδίας δὲ (Ἀτταλείας) ὁ Ἱ. Παρασκευαΐδης. Ἀμφότεροι ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς των εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἦσαν ἀχώριστοι φίλοι, ὁ μὲν ἦτο λαϊκὸς Ρωσοφόρος, ὡς προσερχόμενος ἐκ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς ὁ Παρασκευαΐδης, ὁ δὲ διάκονος ἔγγαμος μὲ τέκνα, ὁ Ρωμανὸς, παραμεινας διάκονος τοῦ Ναοῦ τοῦ Α'. Νεκροταφείου, διότι ἤθελε νὰ ἔχη μόνον τὰ ἔξοδα τῆς ζωῆς του καὶ τῆς οἰκογενείας του, παρὰ νὰ χειροτονηθῇ ἱερεὺς καὶ νὰ ἔχη τυχηρὰ χωρὶς ἐλπίδα νὰ λάβῃ τὸ δίπλωμα τῆς Θεολογίας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 47 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπολιτικῆς Θεατείρας, ἐν Παρισίοις, Ὀκτώβριος 1929.

Ἡ συνάντησίς μας ἐγένετο εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, ὅπου τοὺς εἶχε περιλάβει οὗτος καὶ ἦσαν εἰς τὴν ὁδὸν Σόλωνος ἀριθμ. 80 ὅπισθεν τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου «ἡ Ἐλπίς», ἕως οὗ κανονισθῆ ἡ θέσις των. Ἐκεῖ προσῆλθον καὶ ἐγὼ μετὰ συνοδοῦ μου διδασκάλου εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Κιουτάχειας, διὰ νὰ εἰσαχθῶ εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολὴν.

Ὁ ἀείμνηστος Πρόεδρος τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἀνέλαβε νὰ μὲ συνοδεύσῃ εἰς τὴν Ριζάρειον καὶ κατώρθωσε νὰ γίνω δεκτὸς αὐθημερὸν εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολὴν, διότι ὁ Διευθυντὴς αὐτῆς Ἅγιος Νεκτάριος ἐδέχθη νὰ μὲ περιλάβῃ 15 ἡμέρας πρὸ τῆς προσλήψεως τῶν νέων μαθητῶν τῆς Σχολῆς καὶ μετὰ τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις. Αὐτὴ ἡ ζωὴ τῶν δύο ἡμερῶν πού ἔμεινα εἰς τὸν Μ. Σύλλογον μὲ συνέδεσε μὲ πολλὴν γνωριμίαν μὲ τοὺς δύο σοβαροὺς φοιτητὰς Παρασκευαῖδην καὶ Ρωμανόν, οἱ ὁποῖοι μὲ παρηκολούθουν εἰς τὴν μόρφωσίν μου, ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνωμαι τὴν ξενητείαν.

Αὐτὰ συνέβησαν κατὰ τὸ ἔτος 1904 καὶ ἐγὼ εὗρισκα καιρὸν, ὅταν εἶχαμε ἔξοδον εἰς τὰς ἑορτὰς ἐκ τῆς Σχολῆς, νὰ παρακολουθῶ τὰ μαθήματά των. Ἡ γνωριμία αὕτη ποτὲ δὲν ἐλησμονήθη. Παρηκολούθησα περισσότερον τὸν Ρωμανόν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὰς σπουδὰς του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐφημέριος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ Θεοκλήτου τοῦ Α', μετατεθείς μετὰ τινα χρόνον εἰς τὸν Ἰ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπὸ τοῦτον εἰς τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα, ὅπου μετέστη πρὸς Κύριον ὁ ὑπὸ πάντων ἀγαπητὸς καλὸς κληρικὸς.

Ὁ Παρασκευαῖδης ἔλαμψεν ὡς ἐπιστήμων Θεολόγος καὶ ἄριστος ἐφημέριος, πολλὰς ὑπηρεσίας προσενεγκὼν εἰς τὴν Λειψίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἰδέας, ὡς πνευματικὸς πατὴρ ἰδίως τῶν φοιτητῶν.

Ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀτταλείας εἰς τὰς Ἀθήνας (Σ. Σ. διὰ δευτέραν φοράν τὸ ἔτος 1904, ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μετὰ τετραετίαν ἔδωκεν ἐξετάσεις λαμπρὰς τιμηθεὶς μὲ ἀρίστους βαθμοὺς.

Τὴν 21 Νοεμβρίου 1905 πιστὸς εἰς τὴν κλῆσιν του καὶ ὑποχρέωσίν του ἐχειροτονήθη εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς Διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, ἐκφωνήσας πρὸ τῆς χειροτονίας του τὸν ἀρμόζοντα λόγον τῆς χειροτονίας του, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπήντησεν ὁ Ἅγιος Ἀρχιερεὺς, ὁ Ὅσιος Νεκτάριος μὲ πτῆσιν μεγάλην, τὴν ὁποίαν ἐνεθυμοῦντο οἱ ἀκούσαντες ἐπὶ πολὺν καιρὸν.

Μετὰ τὸ δίπλωμα τοῦ Πανεπιστημίου διωρίσθη διευθυντῆς τοῦ ἐν Πάτρῳ Ἱεροδιδασκαλείου τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, ὅπου ἔμεινε προσωρινῶς, ἀντικατασταθεὶς μετὰ τρία ἔτη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πολυκάρπου, τοῦ μετέπειτα χειροτονηθέντος ἐπισκόπου Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

Εἶχεν ὁμῶς προηγουμένως χειροτονηθῆ κατὰ τὸ ἔτος 1907 πρεσβύτερος Ἀρχιμανδρίτης ὑπὸ τοῦ τότε Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Κυροῦ Θεοκλήτου τοῦ Α' ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν, παραστατούμενος ὑπὸ τῶν Μελῶν τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, τῶν Καθηγητῶν καὶ Φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ πολλῶν Μικρασιατῶν καὶ γηγενῶν Ἀθηναίων.

Ὅταν ἔλαβε τὸ πτυχίον, ἐν ὄνειρον εἶχε, πῶς θὰ μεταβῆ εἰς Ἑσπερίαν δι' ἀνωτέρας σπουδὰς. Τίς ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν ἐφεσίῃ του ταύτην; Μετ' οὐ πολὺ διωρίσθη καὶ ἐφημέριος τῆς ἐν Λειψίᾳ Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Τὴν δρᾶσιν του ἐκεῖ γνωρίζω ἀπὸ τὸν ἀνεψιόν μου Ξενοφῶνα Εὐθυμίου Ζολώταν, ὁ ὁποῖος ἦτο πολὺ γνωστός του ὡς δρῶν καὶ παρὰ τοῖς ἐξ Ἑλλάδος ἐν Λειψίᾳ Φοιτηταῖς.

Μόνον ἐν ἡξέυρῳ, ὅτι εἶχεν ἐπίδρασιν τοιαύτην ἐπὶ τῶν φοιτητῶν, ὥστε ὁ Ζολώτας ὅ,τι ἠθελεν ὁ Παρασκευαΐδης δὲν ἠρνεῖτο, ἀλλ' οὔτε ὁ Παρασκευαΐδης. Ἐν ἔτος ἀπεφάσισεν ὁ Ζολώτας νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν Λειψίαν διὰ νὰ ἐορτάσῃ μετὰ τῶν γονέων του τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα. Ἐμαθε τοῦτο ὁ ἀειμνήστος καὶ γράφει εἰς αὐτόν, ὅτι ἐὰν δὲν θὰ εἶναι τὴν Μ. Ἑβδομάδα καὶ τὸ Πάσχα εἰς τὴν Λειψίαν, θὰ κλείσῃ ὁ Ὁρθόδοξος Ναὸς καὶ εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ εὐρεθῆ ἐκεῖ τὸ Πάσχα. Ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀμέσως διὰ νὰ προφθάσῃ τὰς ἡμέρας.

Ἡ καλωσύνη του ἦτο μεγάλη καὶ ἐπεβάλλετο εἰς πάντας. Ὁ κ. Ξενοφῶν Ζολώτας εἶχε περάσει 4 τάξεις τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ ἐγνώριζε τὴν Ἑκκλησιαστικὴν Μουσικὴν καὶ αὐτὴν ἐδίδασκεν εἰς τοὺς ἐν Λειψίᾳ φοιτητὰς καὶ οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία προσήλκυεν τοὺς παροικοῦντας Ἑλληνας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τοὺς φοιτητὰς τῶν ὁποίων ἦτο προστάτης.

Ὁ πόλεμος τοῦ Χίτλερ ἐσταμάτησε τὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας. Εἰς ἔλεγχόν τινα τῶν Ἑλλήνων τῶν διαμενοντων εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Λειψίαν καὶ μετεφέρθη μακρὰν αὐτῆς. Ἴσως ὑπῆρξε καὶ κάποια προδοσία.

Όταν ἀφέθη ἐλεύθερος, εἶχεν ἀλλάξει ὁ χαρακτήρ του ἤτο φοφοδεής. Ὁ Ἀθηναῖος Χρυσόστομος, εὐθύς ὡς ἤκουσεν ὅτι ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, (Σ. Σ. τὸ 1927), τὸν διώρισε Πρωτοσύγγελλον του. Οἱ γνωρίζοντες αὐτὸν ἐχάρησαν πολὺ, διότι ἦλθεν ὁ λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν. Μόλις ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετ' ἐπιτρόπους καὶ διαφόρους, μὴ συνηθισμένους μετ' ὧν καὶ ἔριδας, παρεκάλει τὸν Μακαριώτατον νὰ δεχθῆ τὴν παραίτησίν του καὶ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ κατεκλίθη πάσχω ὑπὸ νευροπαθείας ἰσχυρᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέθανε, θῦμα τῆς Χιτλερικῆς ἀγριότητος.

Ἀιωνία του ἡ Μνήμη.

Ἱερεὺς ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

Γ'. Ο «ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΟΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ»

Ὁ Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τέως Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Ξενοφῶν Εὐθυμίου Ζολώτας, εἰς εἰδικὴν συνέντευξίν μας (τῆ 26η/8/69 μᾶς ὠμίλησε μετὰ πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀειμνήστου Θεολόγου Κ. Παρασκευαΐδου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο στενότατα κατὰ τὰ ἔτη τῶν ἐν Λειψία σπουδῶν του καὶ τὸν ὁποῖον ἐσέβετο βαθύτατα ὡς ἄξιον κληρικὸν καὶ ἐτίμα ὡς ἄνθρωπον καὶ ὡς ἐπιστήμονα.

Ἐχαρακτήρισε τοῦτον ὡς τὸν «εἰρηνοποιὸν τῶν φοιτητῶν» ἐν Λειψία, διότι προσεπάθη διὰ παντὸς μέσου νὰ διαλύῃ τὰς πολιτικὰς καὶ λοιπὰς μεταξὺ τῶν ἔριδας, ἰδίως κατὰ τὰ ταραχώδη ἐν Ἑλλάδι ἔτη, ὥστε ἅπαντες νὰ διαπνέωνται ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ἑλληνορθόδοξων φρονημάτων καὶ ἐντελῶς ἀπερίσπαστοι νὰ ἐπιδίδονται εἰς τὸ κύριον ἔργον των, τὸ τῆς μαθήσεως.

Λόγω τῆς πνευματικῆς του ἀκτινοβολίας καὶ τῆς ἀπεράντου ἀγάπης του, ἡ ὁποία ἦτο ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀρετὴ του, ὁ Ἀρχιμ. Παρασκευαΐδης εἶχε προσελκύσει εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἑνορίαν τῆς Λειψίας καὶ τοὺς μὴ Θεολόγους φοιτητάς, οἱ ὁποῖοι ἠρέσκοντο ἰδιαιτέρως νὰ συχνάζουν εἰς τὸν ἐνοριακὸν Ναόν, νὰ συνομιλοῦν μετὰ τὸν ἄξιον ποιμένα των καὶ νὰ δέχονται τὰς πολυτίμους πνευματικὰς του ὑπηρεσίας.

Ὁ Παρασκευαΐδης, κατὰ τὸν κ. Ξ. Ε. Ζολώταν, δὲν ἦτο εἷς συνήθης τύπος ἱερέως, ὅστις ἐφρόντιζε νὰ ἐκτελῶνται τυπι-

κῶς μόνον τὰ τῆς λατρείας, ἀλλὰ πέραν τούτου ἐνδιεφέρετο ζωη-
ρότατα καὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης, τῆς
ὁποίας ἦτο βαθὺς μύστης.

Δ'. «ΔΙΑΠΡΕΠΗΣ ΚΛΗΡΙΚΟΣ»

Τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ἐπίσημον ὄργανον τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος, (Τόμ. 1938, 5 Μαρτίου. Ἀριθ. φύλ. 9,
σελ. 69-70 ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τίτλον «† Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ.
Παρασκευαΐδης», δίστηλον βιογραφικὸν σημεῖωμα ἐπὶ τῷ θανά-
τῳ αὐτοῦ, καταλήγον ὡς ἀκολουθῶς:

«Προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του ἐκοινωνήσε τῶν ἀχράντων
μυστηρίων καὶ παρέδωκεν ἐν γαλήνῃ τὸ πνεῦμά του, καθ' ἣν σι-
γμὴν ἀνεζήτησε τὸν προσευκτήριον Συνέκδημόν του. Ὁ μεταστάς
διαπρεπῆς κληρικός, κατέλιπε μνήμην λίαν ἀγαθὴν εἰς πάντας
τούς γνωρίσαντας αὐτόν, ἥτις θὰ παραμείνῃ εἰς αὐτοὺς ἄλυστος
καὶ ἀνεπισχίαστος».

Ε'. «ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΟΣ ΜΥΣΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ»

Ἐν τῷ μηνιαίῳ περιοδικῷ τῶν Ἀθηνῶν «ΝΕΟΙ ΔΡΟΜΟΙ»
(ἀριθ. φύλ. 4 σ. 29, Ἀπρίλιος 1938, ἐγράφησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ
του μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: «Σὲ μιὰ ἀπόκεντρη γωνιά
τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὰ σύνορα ποῦ χωρίζουν τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ προά-
στειον τῆς Καλλιθέας, ἔσβυσεν ἤρεμα καὶ προάφως ἕνας διακε-
κριμένος μύστης τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ὄντως ἠσθάν-
θη τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀν κρίνωμεν ἀπὸ τὰς τιμητικὰς ἐκδηλώσεις,
μὲ τὰς ὁποίας οἱ συνάδελφοί του — μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀρχιεπί-
σκοπον Ἀθηνῶν — περιστοίχισαν τὸν νεκρόν του. Ὁ Θ. Παρα-
σκευαΐδης-τέως ἐκκλησιαστικὸς προϊστάμενος τῆς ἐν Λειψία
Ὁρθοδόξου Κοινότητος — καὶ καθηγητὴς τῆς ἐκεῖ Ἑλληνικῆς
Σχολῆς, τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχεν ἰδρύσει, ἦτο μία ἐπιστημονικὴ αὐ-
θεντία εἰς τὸν κύκλον τῆς πνευματικῆς δράσεώς του.

Ἐπρόκειτο περὶ κληρικοῦ ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν νὰ
συρράπτουν τὸ τίμιον ράσον των μὲ τὴν τήβενον τῆς ἐπιστήμης.
Καὶ ἐνῶ ἀντελαμβάνετο τὴν ἐπιστήμην ὡς μέσον πρὸς ψυχικὴν
καὶ πνευματικὴν ἀνύψωσιν ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους διὰ τοῦ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

230. Μία ἐπιστολή.

Σχολάζων ἀρχιερέυς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μᾶς ἔκα-
με τὴν τιμὴν νὰ στείλῃ ἐπιστολή, στὴν ὁποία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων,
σημειώνει καὶ ὠρισμένες ὑποδείξεις ποῦ ἀφοροῦν στὴν διόρθωσι με-
ρικῶν ἀτόπων, ποῦ συμβαίνουν στὴν θεία λειτουργία. Δημοσιεύομε
κατωτέρω τὸ σχετικὸ τμῆμα τῆς ἐπιστολῆς του καὶ τὸν εὐχαριστοῦ-
με, ποῦ θέλησε νὰ συμβάλῃ στὸ ἔργο τῆς στήλης αὐτῆς καὶ νὰ μᾶς κά-
μῃ κοινωνοὺς τῆς πλουσίας πείρας καὶ τῆς γεροντικῆς του σοφίας.
Στὸ τέλος θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ σημειώσωμε καὶ ὠρισμένα σχόλια
στὰ γραφόμενά του.

«... Διατὶ παραβιάζεται ὑπὸ τινων ἱερέων τὸ Τυπικὸν τῆς Με-
γάλης Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐγένετο διὰ τὴν ἄρσιν τῶν ἀκαταστασιῶν
ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καὶ δὴ·

α'. "Ὅταν λειτουργῇ εἰς ἱερεὺς, ἐν τῇ μικρᾷ εἰσόδῳ ἵσταται καὶ
ψάλλει τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...» (καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι τε-
λείως ἄμουςος ἢ καὶ κακόφωνος), ἐνῶ τοῦτο προσιδιάζει, ὅταν λει-
τουργῶσι δύο ἱερεῖς καὶ ἀρχιερέυς. Ὁ ἱερεὺς μόλις εἶπη «Σοφία·
ὀρθοί» ἀμέσως ἱεροπρεπῶς εἰσέρχεται εἰς τὸ βῆμα οὐδὲν ψάλλων.

λόγου ἢ διὰ τῆς γραφίδος ἀπηυθύνετο, δὲν ἔπαυσε νὰ θεωρῇ τὸ
ράσον του ὡς σχῆμα, ἐκ τοῦ ὁποίου προέκυπτεν ἡ ὑποχρέωσις τῆς
καθημερινῆς ἐφαρμογῆς τοῦ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Αἱ μεγάλαι θεολογικαὶ συζητήσεις αἰ ὁποῖαι τόσῃν αἴσθησιν
ἔκαμαν εἰς τὴν Γερμανίαν τῶν τελευταίων ἐτῶν, οἱ δριμεῖς δια-
πληκτισμοὶ μεταξύ ἐπιστημόνων διαφόρων ἀποχρώσεων, εὔρον
τὴν ἐπιστημονικὴν του διάνοιαν ψυχραῖμον, ἐτοίμην πάντοτε νὰ
ἀναλύῃ τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα, καὶ ἀπρόθυμον νὰ ἀκολουθήσῃ
«θεωρίας τῶν ἄκρων», αἵτινες ἀβασανίστως σχηματιζόμεναι,
ἀποπειρῶνται νὰ φθείρουν τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας...».

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Θεολόγος

β'. Ἐν τῇ μεγάλῃ εισόδῳ μερικοὶ ἱερεῖς ἴστανται καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν «πάντων ἡμῶν...», ἀναγινώσκουσιν ὀνόματα καὶ τὸ χεῖριστον κακόηχα, ὅπως ἠκούσαμεν, σὺν τοῖς ἄλλοις, «καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Ἀμερσούδας!» Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ ἤρξατο τὸ ἐκκλησίασμα καταγελαῖν καὶ πολλὰ ψυθιρίζειν. Ὁ ἱερεὺς θὰ χωρήσῃ κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα. Ὅλα τὰ μνημονευτέα ὀνόματα προσιδιάζουσι μόνον τῷ ἀρχιερεῖ.

γ'. Εἰς τὸν ὄρθρον καὶ εἰς τὴν ἀπόλυσιν πολλοὶ ἱερεῖς μνημονεύουσιν ὀνόματα ἁγίων, μὴ ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ Λειτουργικόν, ὅπως περὶ τῶν.

Πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα γίνονται μετ' ἐπιδεικτιάζσεως καὶ καταπονοῦν τὸ ἐκκλησίασμα.

Πρώτιστα πάντων πρέπει νὰ μάθουν νὰ ἀπαγγέλλουν εὐκρινῶς καὶ ἐμμελῶς. Δὲν βλέπετε τοὺς ἐκφωνητὰς τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεοράσεως πόσον θαυμασίως καὶ ἀνέτως ἀπαγγέλλουν ἢ ψάλλουν; Γυμνάζονται προηγουμένως, ἀσφαλῶς. Πῶς θέλομεν εἶτα νὰ προσελκύσωμεν τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Νὰ κάμουν τί; Ποῖον νὰ ἀκούσουν; Καὶ αἱ κινήσεις πολλῶν ἐκ τῶν ἱερέων μας δὲν εἶναι ρυθμικαί.

Τελευταῖον ἐνέσκυψεν μία ἄλλη λαῖλαψ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐνῶ οἱ ψάλλται ψάλλουν τὸ χερουβικὸν καὶ ὁ λαὸς μετὰ φόβου καὶ τρόμου παρακολουθεῖ τὸ χερουβικὸν μέλος, οἱ ἱερεῖς μας μεγαλοφῶως φωνάζουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαπορῇ τις «εἰς χάβραν εὐρισκόμεθα»;

Ἐπειτα πρέπει οἱ ἱερεῖς νὰ μὴ ψάλλουν «μετὰ τὴν μύτη», πρᾶγμα πολὺ ἀποκρουστικὸν διὰ τὴν σημερινὴν γενεάν.

Βεβαίως, χρειάζεται κόπος καὶ ἐνδιαφέρον, ἵνα γένωνται ταῦτα».

1. Τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...» κατὰ τὴν Διάταξι τοῦ Φιλοθέου, ποῦ ἔχει ἐνσωματωθῆ στὰ λειτουργικά μας βιβλία, καθὼς καὶ κατὰ τὶς τυπικὰς διατάξεις τῶν παλαιότερων χειρογράφων, ἐψάλλετο ἀπὸ τὸν χορὸν. Ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος μετὰ τὸ «Σοφία ὀρθοί» εἰσέρχοντο στὸ βῆμα, χωρὶς νὰ ψάλλουν τι. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ σήμερον κατὰ τὶς διατάξεις τῶν Ἱερατικῶν μας. Σὲ νεώτερα χειρογράφα, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ ΙΣ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς, ὑπάρχει μαρτυρία, ὅτι τὸ εισοδικὸν ἐψάλλετο ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς. Πρόκειται πρᾶγματι γιὰ μία ἀπὸ τὶς πολλὰς ἐπιδράσεις τῆς ἀρχιερατικῆς πράξεως, ποῦ ἐπηρεάζει τὴν λειτουργία τῶν ἱερέων κυρίως διὰ τῶν συλλειτουργῶν καὶ τῆς πράξεως τῶν ἀρχιμανδριτῶν, δηλαδὴ τῶν ἡγου-

μένων, οἱ ὁποῖοι ὡς γνωστὸν στὰ μοναστήρια των ἔχουν καὶ ἄλλα ἀρχιερατικὰ προνόμια. Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις αὐτὲς ἔχουν βαθμηδὸν καὶ ἐπίσημως πολιτογραφηθῆ στὴν νεωτέρα λειτουργικὴ μας πρᾶξι. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ μίμησις τῶν ἀρχιερατικῶν πράξεων γίνεται, τὶς περισσότερες τοῦλάχιστον φορές, ἀπὸ ἀγαθὴ διάθεσι, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ προσδοθῆ στὴν θεία λατρεία περισσοτέρα μεγαλοπρέπεια. Περιττὸ ὁμῶς, νομίζω, καὶ νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἱερατικὴ λειτουργία ἔχει καθ' ἑαυτὴν καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ ἀπλότητα, ποῦ θὰ τὴν ἐξήλεσε καὶ ἡ ἀρχιερατικὴ λειτουργία. "Ὅχι μόνο λοιπὸν γιὰ λόγους τηρήσεως τοῦ Τυπικοῦ, ἀλλὰ καὶ γιὰ οὐσιαστικωτέρους λόγους, οἱ ἱερεῖς μας πρέπει νὰ ἀποφεύγουν τὶς ἀπομιμήσεις, ποῦ τοὺς ἐκθέτουν, πολλὰς φορές ἀδίκως, στὰ μάτια τοῦ ἐκκλησιασματος, ὅτι προσπαθοῦν νὰ οἰκιοποιηθοῦν πράγματα ποῦ δὲν τοὺς ἀνήκουν, νὰ «κάμουν, δηλαδή, τὸν δεσπότη».

2. Ἡ μνημόνευσις ὀνομάτων κατὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο δὲν ἀπαντᾷ στὴν χειρόγραφο παράδοσι, οὔτε καὶ στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία καὶ φαίνεται ὅτι εἰσῆχθη στὴν λειτουργικὴ μας πρᾶξι κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Παλαιότερον ἐλέγετο μόνο τὸ περιληπτικὸ «Πάντων ἡμῶν...» μία ἢ καὶ περισσότερες φορές. Πρῶτα εἰσῆχθη, καθὼς φαίνεται, τὸ «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου...» στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία καὶ σὰν ἀπάντησις τῆς φιλοφρονήσεως τὸ «τῆς ἱερωσύνης σου...» ἢ «τῆς ἱεροδιακονίας σου...», ποῦ ἐλέγετο ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα καὶ ποῦ ὕστερα διεπλατύνθη καὶ περιέλαβε καὶ τὸ κατ' ὄνομα μνημόσυνο ζώντων καὶ τεθνεώντων. Μέχρι πάντως καὶ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, κατὰ τὴν «Διάταξιν τῆς τοῦ Πατριάρχου λειτουργίας, πῶς γίνεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ» [κῶδιξ 'Αγ. Σάββα 362 607] ὁ ἀρχιερεὺς προϋπήντα τὰ ἅγια καὶ τὰ ἀπέθετε ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης χωρὶς νὰ κάμῃ τὸ σήμερα συνηθισμένον μνημόσυνο. Στὴν εἰσαγωγή τῆς μνημονεύσεως αὐτῆς συνετέλεσε ἴσως ἡ τάσις νὰ παραλείπεται ἡ ἐκτενής, ὅπου ὑπῆρχε εἰδικὴ αἴτησις γιὰ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς κεκοιμημένους, καὶ ὅπου κατὰ τὴν παραδεδομένη τάξιν παρενεβάλλοντο τὰ ὀνόματα. Τὸ μνημόσυνο κατὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο ἔχει πολλὰ μειονεκτήματα· τὴν παράτασι τῆς εἰσόδου, τὰ γραμματικὰ καὶ συντακτικὰ λάθη ποῦ συχνὰ ἀκούομε, τὸν κίνδυνον τῆς ἀθρωπαρεσκείας, τὴν ἐξειδίκευσι τῆς προσφορᾶς ἰδίως τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἑορτῶν σὲ ὠρισμένα μόνον πρόσωπα κλπ. Τὸ περιεκτικὸ καὶ ἀρχαιοπρεπὲς «Πάντων ἡμῶν...» εἶναι ἀρκετό. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι περιττά. Τὰ ὀνόματα τῶν πιστῶν μνημονεύονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκτενή, καὶ κατὰ τὴν πρόθεσι καὶ κατὰ τὰ δίπτυχα τῆς θείας λειτουργίας.

3. Καὶ ἄλλοτε γράψαμε, ὅτι ὁ τύπος τῆς σημερινῆς ἀπολύσεως εἶναι μεταγενέστερος. Ἡ λειτουργία ἀρχικῶς τελείωνε μὲ τὸ «Ἐν

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΕΝΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΜΒΩΝΑ

Ὁ π. Σεραφεῖμ Παπακώστας (1892-1954) ὑπῆρξε μιὰ μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ μορφή τῶν ἡμερῶν μας. Ἄνθρωπος ἐκθαμβωτικῆς ἀρετῆς καὶ ἰσορροπημένου δυναμισμού, διακρίθηκε σὲ πολλοὺς τομεῖς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, κρατώντας ἐπὶ δεκαετίες, ἕως τῆ μακαρία κοίμησίν του, τὶς ἡνίες τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ἡ Ζωή», πού τότε ἀκριβῶς γνώρισε τὸ ἄκρο ἄωτο τῆς ἀκτινοβολίας της μέσα στὸ εὐσεβές Ἔθνος μας.

Λίγο καιρὸ μετὰ τὴν ἐκδημία τοῦ π. Σεραφεῖμ, ὁ ὑπογράφων, πού τὸν γνώρισε πολὺ κοντά, κυκλοφόρησε ἓνα φυλλάδιο

εἰρήνη προέλθωμεν». Ὑστερα προσετέθη ἡ ὀπισθάμβωνος εὐχή, ὡς ἀπολυτικὴ εὐχὴ εὐλογίας. Ἡ σημερινὴ ἀπόλυσις «Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...», ὅταν εἰσῆχθη στὶς ἀκολουθίες μας, εἶχε ἀπλουστάτη μορφή. Ἀπαντᾷ σὲ νεώτερα χειρόγραφα μὲ διάφορες παραλλαγές. Γενικῶς μνημονεύεται μόνον ἡ Θεοτόκος, ὁ σταυρὸς καὶ οἱ ἀπόστολοι. Κατ' ὄνομα δὲ μόνον ὁ ἅγιος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου φέρεται ἡ θεία λειτουργία, ὁ Μέγας Βασίλειος ἢ ὁ ἱερός Χρυσόστομος καὶ στὴν Προηγιασμένη ὁ Γρηγόριος Διάλογος ἢ ὁ Πατριάρχης Γερμανός. Σὲ μερικὲς προστίθενται οἱ ἀρχάγγελοι καὶ ὁ ἅγιος τῆς ἡμέρας. Ὑπ' αὐτὲς τὶς μορφὲς ἀπαντᾷ σὲ μεταγενέστερα χειρόγραφα. Ἡ ἀνάπτυξις της εἶναι πρόσφατος, ὄχι παλαιότερα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Πρῶτοι φαίνεται ὅτι προσετέθησαν οἱ μάρτυρες, οἱ ὅσιοι καὶ θεοφόροι Πατέρες, οἱ Θεοπάτορες καὶ ὁ ἅγιος τοῦ ναοῦ. Ὑστερα ἀπὸ ἐπίδρασι προφανῶς τοῦ «Σῶσον, ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου...» τοῦ ὄρθρου, τῶν δεήσεων τῆς λιτῆς καὶ ἰσως καὶ τῶν μνημοσύνων τῆς προσκομιδῆς, πῆρε τὴν γνωστὴ ἔκτασι. Ἔτσι προσετέθησαν ἅγιοι, στοὺς ὁποίους ὁ λαὸς εἶχε ἰδιαιτέρα εὐλάβεια καὶ ἄλλοι τοπικοὶ ἅγιοι, τόσοι πού μερικὲς φορές ἢ ἀπόλυσις καταντᾷ νὰ γίνεταί ἓνα ἀτελείωτο ὀνοματολόγιο. Ἡ ὀρθὴ λειτουργικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μᾶς δίδει καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ χρυσοῦν μέτρον τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἱεροπρεποῦς σοβαρότητος.

Γιὰ τοὺς ὑπολοίπους οἱ παρατηρήσεις τοῦ σεβασμιωτάτου δὲν χρειάζονται σχόλια. Τὰ «ἔργα τοῦ Κυρίου» εἶναι ἀπαράδεκτο νὰ γίνωνται «ἀμελῶς».

σὲ μνήμη τοῦ μακαριστοῦ ἀνδρός, μὲ προσωπικὲς ἀναμνήσεις καὶ σχετικούς στοχασμούς. Ἐκ τὸ πνεῦμα ἐκείνης τῆς πηγῆς κυρίως ἀντλεῖ καὶ ἐδῶ τὰ λίγα λόγια, ποὺ ἀφιερώνονται στὸν π. Σεραφεῖμ ὡς ἐρμηνευτὴ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ διάκονου τοῦ ἁμβωνος.

Ἡ Ἱστορία εἶναι πρὸς βύωψ. Βλέπει πάντα πρὸ καθαρά καὶ θεμελιώνει τοὺς χαρακτηρισμούς της πρὸ σίγουρα, ὅταν τὸ ἀντικείμενό της — πρόσωπα ἢ γεγονότα — ἀπέχη χρονικὰ σὲ ἀρκετὸ ἤδη βαθμὸ. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ ἐκείνους ποὺ γνώρισαν οἱ ἴδιοι, προσωπικά, αὐτὰ τὰ γεγονότα καὶ αὐτὰ τὰ πρόσωπα.

Παρὰ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ καὶ βίωσή τους, ὁ χρόνος ποὺ κύλησε στὸ μεταξύ, κάνει δεξιότερη τὴν πνευματικὴ ὄραση καὶ ἀσφαλέστερη τὴν ἀξιολογία. Εἶναι βέβαια καὶ ἡ πείρα καὶ ἡ ὀρίμανση ποὺ ἀποκτήθηκαν σ' αὐτὸ τὸ διάστημα καὶ ποὺ παίζουν καὶ αὐτὲς τὸ ἐνεργητικὸ μέρος τους.

Ἔτσι, ὅσα γράφω παρὰ κάτω, πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀπὸ τὸν καλοπροαίρετο, ἀλλὰ καὶ δίκαιο ἀναγνώστη σὰν μιὰ ἐπιμαρτυρία, ποὺ ἔχει κάπως περισσότερο βάρος ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ πρώτου μου, παλιοῦ κειμένου.

Ὁ π. Σεραφεῖμ Παπακώστας, ποὺ ἐκλείσει ἐπὶ μακρὸ διάστημα τὸν ἁμβωνα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Ἀθήνας, ὑπῆρξε ἀληθινὰ πρότυπο ἱεροκήρυκος καὶ μεταδότης τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν στὶς ψυχές.

Τὸ πρῶτο τοῦ κύριου γνώρισμα ἦταν ἡ βαθειὰ γνώση τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Τὴν ἤξερε καλά, κατὰ πλάτος καὶ κατὰ βάθος, γιατί ἀποτελοῦσε τὸν ἐπιούσιο ἄρτο τῆς ψυχῆς του, τὸ καθημερινό του ἐντρέφημα. Ἀπ' αὐτὴν ἐμπνεόταν στὴ ζωὴ του. Ἡ ζωὴ του ἦταν μιὰ ἐμπράγματη μετάφραση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἓνα ἀδιάκοπο ἄθλημα στὸν στίβο τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν. Ποιὸς μπορεῖ νὰ κηρύττει ἐπάξια, ἂν προηγουμένως δὲν βιώνει ὁ ἴδιος τὴ Γραφή; Ἄν δὲν ἐφαρμόζει μὲ ζῆλο καὶ ἀκρίβεια τὶς ἐπιταγές της; Ἄν δὲν ζῆ μέσα στὴ Γραφή; Ἄν δὲν κατευθύνει τὸν βίό του ἀπὸ τὴ Γραφή, διὰ τῆς Γραφῆς, πρὸς τὴ Γραφή; Μονάχα ἔτσι εἶναι ἱκανὸς νὰ ἔχη τὴν πειθῶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ὀδηγῆ καὶ τοὺς ἄλλους στὴ Γραφή, ποὺ, καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, χωρὶς τὴ γνώση της εἶναι ἀδύνατο νὰ σωθοῦμε.

Αὐτὴ τὴν πειθῶ τὴν εἶχε ὁ π. Σεραφεῖμ, στηριγμένη ὄχι σὲ συναρπαστικὰ ρητορικὰ σχήματα, ὄχι στὰ θέλητρα τῆς τέχνης.

τοῦ λόγου, ἀλλὰ στήν ἴδια του τῆ ζωῆ, πού ἀκτινοβολοῦσε στο ἐκκλησίασμα μέσ ἀπό τὸ κήρυγμά του. Ἦταν σάν νά ἐπαναλάμβανε τὸ παύλειον ὑπήχημα: «Μιμηταί μου ὡς εἶστε, ὅπως καὶ ἐγὼ τοῦ Χριστοῦ».

Ἀλλὰ ἡ μελέτη τῆς Γραφῆς δὲν ἦταν γι' αὐτὸν ἀπλῶς μιὰ γενικὴ ἀπασχόληση. Ἦταν καὶ ἡ συγκεκριμένη προετοιμασία κάθε κηρύγματός του. Παρὰ τῆ φυσικῆ του εὐφράδεια, παρὰ τὸ ὅτι ὁ ἐσωτερικός του ἄνθρωπος ξεχείλιζε ἀπὸ τῆ γνώση τῆς Γραφῆς, ἱκανὸς νά «ἐξάγη καινὰ καὶ παλαιὰ» σὲ κάθε περίσταση, θεωροῦσε χρέος του νά συγκεντρῶνῃ τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά του στήν περικοπὴ, πάνω στήν ὁποία ἐπρόκειτο κάθε φορὰ νά μιλήσῃ στοὺς πιστοὺς. Ἐνεβάθυνε σ' αὐτῆ, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα προσευχῆς καὶ κατανύξεως, ἔδρευε τὰ πολλαπλὰ καὶ ποικίλα νοήματά της καὶ ἔφτιαχνε ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδεδειγμένα μιὰ ἀνθοδέσμη γιὰ νά τὴν προσφέρῃ στοὺς ἀκροατῆς του.

Τὸ κήρυγμά του, στήν ἐπιφάνεια, ἦταν ἀπέριττο, λιτό, καίριο. Σάν ἄλλος Ἰωσήφ, ἄφησε στὰ χέρια τῆς λογοτεχνικῆς ματαιοδοξίας τὸ ἱμάτιο τοῦ ἀκράτου ρητορισμοῦ, γιὰ νά διασώσῃ τῆ θεία γυμνότητα τοῦ Εὐαγγελίου, τῆ μόνη πού εἶχαν ἀνάγκη οἱ ψυχῆς γιὰ νά οἰκοδομηθοῦν, νά ἀνανήψουν, νά σωθοῦν.

Δὲν παρενέθετε τὸν ἑαυτὸ του μεταξὺ τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἐκκλησιάσματος, ἀλλὰ πίστευε βαθεῖα στὸ ὅ,τι ἔλεγε ὁ Τίμιος Πρόδρομος: «Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι».

Καὶ ἀκριβῶς χάρις σ' αὐτῆ τὴν προϋπόθεση ἀναδείχθηκε αἰγλήεν ὄνομα στήν ἱστορία τοῦ νεοελληνικοῦ ἄμβωνος. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀναγνωρίσθηκε σάν γνήσιος διάκονος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰ λόγια του εὗρισκαν τόση ἀπήχηση στίς ψυχῆς καὶ τόση καρποφορία.

Ἀκόμη καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς του ἦταν καταλυτικὸς καὶ οἱ τόσο περιορισμένες χειρονομίες του ἀποδοτικῆς σὲ ἐντύπωση σωτήρια. Τόνος καὶ χειρονομίες ἀληθινὰ μυσταγωγικῆς, πού ὑπογράμμιζαν τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μιλοῦσε μέσ ἀπὸ τὸ πῆλινο στόμα τοῦ δούλου του.

Ἀλλὰ καὶ μὲ τῆ γραφίδα ὁ αἰόιδιμος ὑπῆρέτησε τὸ κήρυγμα. Τὰ πολυσέλιδα βιβλία του, ἓνα γιὰ τὴν Ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία, ἄλλο γιὰ τίς Παραβολὰς καὶ τρίτο γιὰ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, στολίζουν τῆ σχετικὴ γραμματεία μας καὶ ἀποτελοῦν

πρώτης τάξεως βοηθήματα γιά τούς διακόνους τοῦ ἄμβωνος, μαζί μέ μερικά ἄλλα τοῦ π. Σεραφεῖμ.

Θυμᾶμαι μέ κατάνυξη καί εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεὸ τὴν ἐντύπωση ποῦ ἔκαναν τότε στή νεανική μου ψυχὴ τὰ κηρύγματά του. Παρὰ τὸ ὅτι εἶχα πάθος γιά τὴ λογοτεχνία καί τῆς ἔδινα, μέ τὴν ἀχαλίνωτη ἀφειδία τῆς νεότητος, σημασία πολὺ μεγάλη, ἐκεῖνα τὰ κηρύγματα «διῖκνοῦντο» βαθειὰ μέσα μου, ἀποδείχνοντας πόσο δίκιο εἶχε ὁ θεῖος Παῦλος νὰ χαρακτηρίζη τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ σὰν «μάχαιρα», ποῦ «τομώτερη» τῆς δὲν ὑπάρχει ἄλλη. Τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν, μόνο του, γυμνὸν ἀπὸ τὰ στολίδια καί τὰ ὑφάσματα τῆς τέχνης.

Ὁ π. Σεραφεῖμ, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη, ἦταν ἕνα ἐξαίρετο ὑπόδειγμα Κηρυκτικῆς ποιότητος, ἱκανῆς νὰ ἐμπνέη καί νὰ φρονηματίζη στὸ διηνεκές. Ἐνα ὑπόδειγμα ποῦ τὸ ζήσαμε καί τὸ ἀγαπήσαμε πολλοὶ ἀπὸ μᾶς, τούς νέους τότε θεολόγους καί ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Χριστιανισμὸς καί τὸ Ὁραϊόν. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Τὸ νόημα τῆς ζωῆς. — **Κωνστ. Γ. Μπόνη**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ Περιοδικὸν «Ἐφημέριος». — **Μητροπολίτου Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος Νικοδήμου**, Μορφές τῆς συγχρόνου ἀθεΐας. — Ἀπὸ τὴν ζωὴν καί δρᾶσιν τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, **Μία εὐλογημένη 50ετία Ἱερατικῆς Διακονίας**. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μέ τὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό. — **Ἀρχιμ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου**, Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, Ἡ Ἀγάπη, μῆνυμα καί ἔργα. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Τριβιζᾶ**, Τὸ Μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ. — **Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Χρυσικοῦ**, Ἀπὸ ἕνα Ἱερατικὸν Σεμινάριον. «Ἰδοὺ δὴ τί καλόν...». — **Αἶδες. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά, Ἡ συναγωγὴ τῶν διεσκορπισμένων. — **Πρεσβ. Κων. Πλατανίτη**, Ὀνοματοδοσία τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. — **Ἐπίσκεψις ἀγάπης**. — **Ἀντωνίου Κ. Παπαντωνίου**, Σκέψεις πάνω στὴν παραβολὴ τοῦ Τελώνου καί Φαρισαίου. — **Δημήτρη Φερούση**, Ἐκκλησία καί Κόσμος, «Ὁ Χριστὸς Ξανάρχεται». — **Παναγιώτου Δ. Σακελλαρίου**, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἄμβωνος διδάσκαλος καί ὁ ἐπιστήμων. — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικῆς, κανονικῆς καί ἄλλες ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Στὸ περιθώριον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Ἐνα ὑπόδειγμα γιά τὸν ἄμβωνα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1, Ἀθήναι 140.